

Můj muž, má žena

Richard Erml

Můj muž, má žena

Richard Erml

Znění tohoto textu vychází z díla [Můj muž, má žena](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Druhé město – Reiner Martin v Brně v roce 2017.

§

Text díla (Richard Erml: Můj muž, má žena), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte původ-Nevyužívejte komerčně-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní](#).

Verze 1.0 z 3. 4. 2026.

Ano, jsme na mailu, proč bychom nebyli. Hotel Rainbow. O mail se stará má dcera, ta se mi nejspíš zmínila. Když se ale ti dva tlačili po ránu do vrat, nemohla jsem si na nic vzpomenout. Ten starší pán mě začal objímat, paní se k tomu chystala. Oba byli vyčerpaní po cestě, to poznám, a také dojatí, a v první chvíli jsem nevěděla proč.

„Pěťadvacet let, a jsme tu zas!“ vykřikoval šedovlasý pán, jehož břicho mě začínalo tlačit do prsou.

„Vítejte,“ povídám. „A já si na vás vzpomínám!“

„Skutečně!?“ vykřikl s tak šťastným výrazem, že jsem ho v tom nechala, a ještě se jim rozhodla vyhovět. Pustila jsem náš nejlepší pokoj, abych nečekaným hostům udělala radost. Většinou ústupky nedělám, ale pokud se k nám po tolika letech opravdu vrátili, můžu si slabší chvílku dovolit.

* * *

Stoprocentně nás nepoznala, ani já jsem si nebyl jistý. Proč si ale po ránu nezahrát divadýlko na setkání po letech? Fakt je, že jsme se za svítání na letišti v Le rozhodli to risknout a vzali si taxíka rovnou do hotelu Rainbow, i když na náš mail ohledně ubytování neodpověděli. Když jsem se ale z venkovního železného schodiště ohlédl na vnitřní dvůr útulně rodinného hotelu, zastesklo se mi. Jak za ty roky omládl i nenápadně povyroستl – na rozdíl od nás, paní domácí nevyjímaje. Nemovitost roste do krásy a její majitelé chátrají jako rodiče dospělých dětí.

„Bude se vám líbit?“ usmála se dcera paní domácí a ustoupila ze dveří do pokoje. Úmornou cestu letadly sebral vítr z himálajských planin a zatočil s ní jako s papírovým dráčkem.

„Nádhera!“ souhlasil jsem a na rozdíl od ženy jsem se ani nezeptal, co za to budou chtít.

„Všechny pokoje máme za stejnou cenu.“

To bylo to poslední, co mě jako starého realitáka trklo: Jak to myslí – za stejnou cenu? Co je to za trik?

Rozhlédl jsem se po prostorném pokoji s vysokými okny s výhledy do zahrad, na pastviny i blízké velehory; jabloně, meruňky, za nimi topoly trčící do ranního modra; hýkání oslů, povědomé skřehotání strak; slyšel jsem zřetelně i škubání suchých travin kraví hubou. Ve stavu lehké otravy organismu leteckým provozem vnímáte více, než chcete. Padl jsem naznak na postel.

Pochopte, mě vůbec neohromil nějaký pokoj, ale ten rozdíl mezi tím, v čem jsme tu před lety bydleli! Za studený přízemní krcálek s výhledem na hřbitovni zed' jsme tenkrát byli vděční jako děti za stan po drsné horské túře.

„Nechceš deku?“

Hlas ženy mě vrací o pár hodin zpátky, do letištního tranzitu v Dubaji. Po letech kamarádského manželství mě byt' jen náznak laskavého zájmu zaskočil.

„Děkuju,“ zahuhlal jsem tentokrát pohotověji a spadl z útesu dne do spánku jako do hluboké vody zatopeného lomu.

* * *

Poslouchám spokojené chrápání svého muže, jako už tisíckrát. Dnešní ráno by ale mělo být jiné, nevratné. Kdybych měla pocí-

tit stejnou nechuť a únavu jako tisíckrát předtím, pak by naše nečekaná cesta ztratila smysl na samém začátku. Naštěstí se tak neděje. Zatím. Jsem stejně vyčerpaná jako on, spát se mi ale nechce. Všechno si důkladně prohlížím a rovnám v hlavě, abych porozuměla onomu zmatečnému vzrušení, když jsme se probouzejícími ulicemi Le blížili k centru a já začínala poznávat místa, na která jsem se celé roky dívala jen při promítání našich blednoucích diáků. Kruhový objezd u autobusového nádraží, otevřené nůžky dvou hlavních tepen stoupajících na Main Bazar, a vysoko nad městem neměnná dominanta vybydlené královské pevnosti, obrovské jako otcův hrad z písku v dětských očích. Ráda se dívám na cokoli, kohokoli, dlouho, někdy až nepříjemně dlouho a upřeně, dokud nepochopím, proč se to mým očím a vědomím jeví tak, jak si myslím. Víte, nejsem překladatelka poezie, ani krásné literatury, nejlépe se platí za precizní překlady odborných textů. Naučila jsem se být neosobní a nesentimentální i v soukromém životě, což mého muže, někdejšího herce, občas přivádí k zuřivosti.

„Tak přece něco řekni!“ hulákal na mě před dvěma týdny podnapile, když mi nadšeně předestřel svůj plán cesty do indického Ladaku, a já v duchu zvažovala všechna pro a proti. Může nám to ještě zachránit odumřelé manželství, anebo se začneme nesnášet tisíce kilometrů od domova, bez šance okamžitého návratu? Hleděla jsem mlčky na zuřícího muže a říkala si: Stojí ti takové riziko za to? Přiznej si, že ne.

Jak ale sami vidíte, jsme v ladackém hotýlku Rainbow, v turistické čtvrti Karzu, nad naším manželstvím se klene duha usmíření a já si klidně prohlížím tvář svého pochrupujícího muže.

Tichounké zaklepaní a do pokoje vklouzne dcera majitelky hotelu s konvicí čaje. Vděčně jsem se na ni usmála a ukázala očima vedle sebe. I bez mého varování byla dívka nehmotná jako duch

a já si opakovala: Ano, to je ono, musíš se naučit na všechny usmívat, vděčně usmívat.

* * *

Probudil jsem se pozdě odpoledne. Má žena dosud spala jako dřevo, přesněji jako pořádný kus spadlého stromu, který by ze závěje nevyprostil ani pár koní. Zadíval jsem se na tradiční ladacký strop z kůry vyloupnutých bílých topolových kmínků, a teprve pak mi to došlo: mám čistou hlavu! Čistou jako horský vzduch, který mě ovívá pootevřeným oknem. Letecká společnost Spojených arabských emirátů na svých pasažérech alkoholem nešetří; má praktická žena si schovala malé lahvičky od martini a whisky; navíc jsem měl v báglu i láhev z duty free, ale ani jsem po ní nevzdechnul. Tak dobře, vzdechnul, ale jako bych dával dýško pinglovi, který se mě pokoušel natáhnout.

Palčivý žár dne jsme zaplatpánbůh celý prospali a dočkali se vyhřátého podvečera. Uchopil jsem zkusmo zdřevěnělé předloktí své ženy, vztyčil je proti stropu a pak nechal spadnout jako umrzlou větev. Něco zamumlala. Jenomže to její starostlivé „nechcešdeku?“ ve mně uvízlo.

„Kočičko, vstávej,“ povídám ztuhlému předloktí své ženy a něžně ji kousnu do měkké boule zápěstí.

Pozdvihla jedno oční víčko jako plejtvák vyvržený na mělčinu.

„Kolik, kolik je?“

„Bude šest, čas na večeri na top vyhlídce naší oblíbené Himalaya View.“

„Čikn z tandúru?“

„Cokoli si bude kočička přát.“

Mlsně se usmála, opatrně se skulila z postele a zamířila do koupelny, jakkoli se konečky prstů lehce přidržovala stěn, protože se jí z převýšení stále točila hlava. A já se znovu blaženě rozhlédl po velikánském pokoji, v němž se podvečerní stíny teple protahovaly jako naše kočky na slunci. Topoly se stále mírně kývaly jako žertovně přísný ukazováček, pasoucí se stádečko oslů dovádělo tak trochu na účet nadrženého samce, pod okny užitečně bublal zavodňovací kanál, kolem něhož procházely snad japonsky chichotavé hlasy. Štěstí. Ticho, klid a mír. Čistá hlava. Za dveřmi koupelny si má žena cosi povídá se sprchou. Ticho a klid.

* * *

Věděla jsem, že mu láskyplný výraz, který si jeho herecká paměť zafixovala z prvních let manželství, dlouho nevydrží. Stačilo, abych se cestou zdržela u pár pouličních krámků s tibetskými modlitebními mlýnky, zvonky a podobným turistickým haraburdím, a už mu tvář i hlas tuhly jako rozlitý vosk na ubruse.

„Taky mám hlad, neboj, už jdu!“ volala jsem na něj a dál brala do rukou napodobeniny těch prapodivných rituálních předmětů. Ladačanky štěbetaly svůj *bestívníngprajs* a já si prohlížela trojhrannou obřadní dýku, za níž jsem vnímala indiánsky snědou tvář drmolící prodavačky s barevně propletenými copánky, a nebýt výhrůžného ticha za mnou, byla bych šťastná jako tenkrát, kdy mě muž nechával na tržišti s pochopením, které nemusel předstírat.

Blížili jsme se do centra kolem Main Bazaru a mně se začínalo špatně dýchat. Ne ze smogu večerního provozu, ani v důsledku aklimatizace, zkrátka jsem nabývala zlého tušení, co mě přepadlo už v ranním taxíku. Ty staleté stromy, které měly v paměti dějiny

Le a hleděly nesentimentálně na civilizační povodeň, co stoupala a troubila u jejich kolen, skutečně, jak teď s hrůzou vidím, padly. Zůstaly po nich obrovité pařezy, s nimiž lomcují žluté buldozery podporované hloupými lidskými mravenci. A jako výsměch plakáty s počítačovou vizí příští podoby křižovatky: Beautification of Leh.

„Tam bude narváno!“ zlobil se můj muž s pohledem na střešní terasu restaurace s hlavičkami turistů. „Dneska to zkusíme támhle!“ ukázal celý nadšený svým objevem na terasu protilehlé restaurace, přímo nad křižovatkou, kde právě probíhá zločin proti přírodě. Patrně si nepamatoval, že i v této restauraci Pizza De Hutt jsme kdysi večeřeli a vzrušeně plánovali náš další život. Po divadelních prázdninách ho čekala první hlavní role a já už se viděla jako cestovatelka anebo coby průvodkyně po všech himálajských končinách. Pamatuji si to, jako bychom po oné řece fantazie pluli včera, rozzáření jako hinduistická světýlka na miskách z palmového listí.

Poslední volný stůl na kraji terasy s výhledem na krátery po stromech a vybagrovanou ulici s ponechanými chodníky. Obsluha indicky zdvořilá, až servilní, jako by přehlížela rozdíl mezi energickými třicátníky, jakými jsme bývali, a rádoby důstojným párem, na nějž čeká šedesátka jako zlodějček v tmavém průchodu. Jídelním lístkem sice listujeme, aby se neřeklo, objednáváme ale popaměti. Kopulovitá pec tandúr je stále na svém místě, záchod také, jen výhled do ulice už bude postrádat šedavou zeleň topolů. Odvážejí torza pařezů jako rohaté hlavy zvířat bez těla; nechci se rouhat, když ale ty hlínou obalené kusy nepoužitelného dřeva zaduněly na korbě, jako bych zaslechla ozvěnu vlastního života.

* * *

To je celá ona! Dojímá se stromy a nevšimne si začátku konfliktu, který nemůže skončit dobře. Děje se na vzdálenějším konci křižovatký a na tu dálku jde nutně o pantomimu. Vznikl mezi jedním mnichem a partičkou místních frajerů na motorkách. Mnich má tlusté brýle a invalidní nohu; našlapuje na ni jen špičkou a nemotorně se kýve, ale zarputilý je jako třínohý pes. Motorkáři jej obstoupili v těsném kroužku, nejde sice o žádné americké drsňáky, přesto mě ta agresivita překvapuje; myslel bych, že v buddhistic-kém Ladaku budí mnišský hábit respekt sám o sobě. Teď došlo i na strkanici! Mnich se hlasitě dovolává pomoci, a skutečně se kolem motorkářů stahuje hustý kruh diváků.

„Co se tam děje?“ probere se konečně.

„Netuším. Budťo si ti nasraní frajeři na motorkách toho mnicha podají, anebo je dav ušlape... Už se ti nese kuřátko.“

Před lety jsme si nemohli dovolit víc než poloviční porci pro oba, dneska si má žena objednala celé kuře, ostatně maličké a vysušené, zato voňavě křupavé; mně na začátek postačí úžasná špenátová polévka.

Pobaveně sleduji, jak ji štěpí zájem o pouliční konflikt a červená kuřecí stehýnka odevzdaně vytrčená k jejím vybuzeným chutím. Netuším, proč tak ráda jí. V mužském světě se to od jistého věku diagnostikuje jako přenos libida: daleko více než o ženských se do nejjemnějších detailů žvaní o žrádle.

„Budeme se na to jenom koukat?“ ucedila se stehýnkem mezi zuby.

„Měl bych snad zasáhnout?“

„No, nevím.“

„Hned první den naší cesty, s rizikem, že skončím na policii a že nás pošlou domů?“

„Já nevím!“ odhodila kost na talíř a zaostřila pohled do davu, v němž kulhavý mnich nabýval převahy.

Vždycky jsem zasahoval na obranu slabších anebo nespravedlivě popotahovaných. Jsem docela vazba, kdysi jsem dělal karate, a tak vstupuji do konfliktů s nepřehlédnutelným náskokem. Jenomže se už nenechám tak snadno vyprovokovat; mockrát jsem si ověřil, že na pohled přehledná situace, kdo je kdo, vůbec nemusí platit, a lehce se obrátí proti vám. Prostě už nejsem ten spravedlivý idiot jako dřív. Nebudu se zastávat mnicha, který ve mně svou buldočí vytrvalostí budí podezření.

„Nějak to dopadne, neboj.“

„Tobě je to jedno.“

„To si piš. Proč bych se měl zajímat o štěstí jiných lidských bytostí? Už s tebou mám práce nad hlavu,“ zavtipkoval jsem. Neusmála se, ale ani neušklíbla, podívala se zkoumavě.

* * *

Řekla bych, že pajdavý mnich vyhrál. Jeho protivník, co jej bodal do prsou ukazováčkem, nakonec zlostně máchl rukou a nasedl za řidiče motoriky. Poslední výhrůžky a partička mladíků vyklízí pole. O co šlo – kdo ví. Mnich je svým vítězstvím opilý, motá se dokola a každému, kdo má zájem, s rozmáchlou gestikulací vykládá, co se přihodilo. Přeji mu to i s kapkou závisti. Kdy já jsem se točila štěstím dokolečka? Můj muž má pravdu, je se mnou práce; není to až tak dávno, kdy jsem se nadchla a radovala nad kdejakou hloupostí. Dneska se na sebe podívám a domlouvám si: Co zase blbneš, čím se to vzrušuješ? Kontroluji se až moc, jako bych každou svou emoci ještě podrobovala korektuře.

Atmosféra večerního Le mi vyhovuje. Široko daleko, tím myslím rozestavěný bulvár a ostatní restaurace, do kterých můžeme z terasy nahlížet, se neděje nic, čemu by se dalo říkat probouzející

se noční život. Netuším, proč sem jezdí tolik mladých lidí; že by tu hledali klidnější spočinutí po divokých jízdách v jiných turistických končinách? Většina krámků už stáhla roletu, lidé se trousí a zevlují, světel je pomálu, hudba prakticky žádná, nad tichem se nese jedině naříkavé kvílení muezzina z jednoho ze dvou místních minaretů.

Muž si česnekovým nánem, křupavou plackou z tandúru, plnou připálených puchýřů, vytírá zbytky skopové omáčky a tváří se reklamně blaženě, jak to umí jen on. Jenomže on nic nehraje, skutečně mu chutná. Tak jako on si užívám jen první sousta, pak už se ze setrvačnosti cpu a připadám si jako má hltavá matka, pro kterou jídlo znamená poslední potěšení.

„Změníme lokál?“ směje se, já ale vím, že mě jenom provokuje. Oba už jsme tak pohodlní, že si z podobných nápadů děláme leg-raci. Přesouvat se, jen abychom se pohnuli z místa a přikrmovali neklid?

„Jasně!“ vydechla jsem. „Zaplat a vyrazíme!“

Přikrčil se; za celý náš společný život si nezvykl, že i já mám herecký talent.

„Dáš si ještě něco?“ vzpamatoval se. „Jablečný mošt z údolí Kullu, anebo ještě zdravější místní rakytník?“

„Servírovali tu i pivo, pamatuješ?“ povídám a hned bych si nafackovala. Podíval se na mě vyčítavě:

„Bezva nápad.“

* * *

Stejně jako už nejsem žádný mstitel práv bezbranných, nemíním skončit jako závislák. Pokaždé, když mi je po ránu šoufl, křečovitě žertuji: Proč mi nikdo neřekl, že do alkoholu míchají jed? Proč

myslíte, že jsme tak narychlo odletěli do Indie? Zatáhl jsem za záchrannou brzdu. Pochopitelně jsem přestal popíjet už doma, k Himálaji jsem vzhlížel jako k autoritě učitele: musíte být před ním čistý a připravený. Pro vaše slabosti nemá pochopení. Šplhejte a lezte si po mně, co vám síly stačí, tím to ale končí.

Krátce jsem pohlédl na svou ženu, co ale ona v tom zmůže? Tohle je můj letitý boj, který jsem v poslední době opravdu nepodceňoval. Dokonce jsem se pokoušel vyluštit tajenku svého chlastání. Začalo to na škole, tam se opíjeli všichni, takže jsem se nechal unášet proudem. Přiznal jsem si ale, že vedle svých ego-manických spolužáků a ambiciózních spolužaček mám poněkud snížené sebevědomí. Jakmile jsem si dal pár piv anebo deček vína, rázem mi dorostlo na jejich úroveň. Tenkrát jsem to ani moc nepřeháněl, naopak jsem často tahal blekotající spolužáky z hospody do postele. Zahrávat jsem si začal až ve svém prvním a posledním pražském angažmá. Prahnul jsem po roli Bricka v Kočce na rozpálené plechové střeše, latentního buzika a alkáče, kterého ve filmu hrál Paul Newman. Viděl jsem ten hollywoodský biják aspoň pětkrát, abych pochopil, jak to dělá. Jak ucucává whisky a stále čeká, kdy mu to v hlavě přecvakne do normálu, z pocitu nervózní nedostatečnosti do suverénní pohody. Dodnes se stydím, jak jsem si vyléval srdce jistému kritikovi ve frontě v divadelním klubu.

„Taky jsem si vás představoval jako Bricka,“ lichotil mi ten nercouch a zároveň šmejdil očima po hercích za mými zády, co by stáli za rozhovor.

„Miluješ mě?“ ozvala se má žena se sklenicí moštu v rámci naší letité hry na banalitu.

Jindy bych nechal pauzu dramaticky doznívat. Dneska jsem jí zahrál potrhlého manžela.

„Ne, blázníš? Co tě to napadlo? Milovat – a proč ne? Vlastně ano. Možná. Jak chceš. Co mám pro to udělat? Taky tě milovat? Ale proč a za co? Přemýšlej trochu!“

Usmála se na mě hezky, pobaveně. Jako bychom se ještě měli rádi.

Rozhlédl jsem se po terase a výhledech na Le. Bílé špičáky Himálaje dávno pohltila tma, tuším je na obzoru jako své sny, které se nenaplní. Co na tom. Proč bychom měli být všichni šťastní, proč se strkat a předbíhat ve frontě na úspěch? Mám čistou hlavu, nikdo a nic mi za ní nesedí. Líně se rozvaluji mezi rozvalenými hosty a línými číšníky, upíjím hustý mošt a vzpomínám, jak jsme si jej kdysi dávno se ženou dopřávali v městečku Manali, kam se svázely tuny jablek z údolí Kullu v himálajském podhůří. Určitě nechutnal jinak, mně ale tehdy připadal dost drahý i v levné Indii. Takové hlouposti si člověk zapamatuje, a ty klíčové vzpomínky mu protékají v sevřené pěsti mezi prsty jako jemný písek.

* * *

Tušila jsem, že by to mohlo tak dopadnout. Ležím v posteli, koukám nad sebe, vnímám svěží energii ranních zvuků ze zahrad a probuzeného hotýlku, a nemohu se pohnout. Nejsem ochrnutá, jen si má vůle a odhodlání vyskočit z postele a rázně zamířit do koupelny jednoduše postavily hlavu. Ne, nebudou se mnou spolupracovat, vzájemně si nevěříme. Za hodinu začne přednáška Jeho Svatosti dalajlamy o Kálačakře, a já tam nebudu. Můj muž si výčitky nepřipouští. Mocně odfukuje a zálibně se usmívá, že by erotický sen? Mám svá podezření, proč je ale vytahovat na světlo a protřepávat jako deku plnou molů? Musím se přiznat, že ještě před nějakými deseti lety mě jeho nevěry dost bolely. Jistě, pro-

cházel krizí středního věku, anebo jak se ti stárnoucí panáčkové různě vymlouvají, to ale nic nemění na tom, že jsem se těmi vдавекhtivými pipinami cítila ohrožená. Dneska ne. Dneska jsem předem smířena s jakýmkoli řešením. Rozvod nerozvod, koho to zajímá. Konečně začínám na stará kolena chápat buddhistické vidění světa jako cesty k postupnému oproštění se od svých tužeb a cílů, osvobozování se od všeho, na čem lpíme a co si chceme zachovat na věky věků. Proč bych měla trvat na manželství, které vyhaslo? Aby hltavé mamince náhodou nezaskočilo? Děti se možná polekají, že bych je ve své osamělosti mohla začít obtěžovat, anebo to s nimi ani nehne, jen dcera mi položí ruku kolem ramen a přemoudřele poznamená: To ti to ale trvalo, mami.

Prostě se mi nechce vstávat. Slyším bujaré stádečko oslíků, řezavě protivné pokřikování hejna strak, svolávání se místní kočičí rodinky i šplouchání koupelny od sousedů. Má ochablost odchází, docela nenápadně, jako bych si ji vymyslela. Svým tělem nevládu jako dřív a ono mi stále častěji zkouší poroučet. To ale musím změnit! Myslíte, že jsem si nevšimla, jak můj muž obživil, když si už pár týdnů neředí krev alkoholem?

Stanoviště taxíků je našťěstí na stejném místě, řidiči ale žádné nadšení nad naším přáním, aby nás hodili do vesničky Čoglamsar, kupodivu neprojevují. Pochopíme, až když uvízneme v nekonečné koloně, kdy kolem nás proudí davy poutníků směřujících za dalajlamou. Musíme z auta ven, do štiplavě suché výhně, do troubícího kraválu, do zvířeného prachu a oslepujícího světla, před nímž se všichni chrání velikánskými slunečníky, pod jaké se vejdu celé rodinky. Nezbyvá než se přizpůsobit pohybu davu, jeho tempu; v dálce už vidím vysoké zdobené brány, za kterými snad čeká vydechnutí. Nakonec jsem spíše zalapala po dechu, když se před námi otevřel pohled na více než stotisícový dav usazený pod na-

taženými zelenavými plachtami a nekonečným pestrobarevným lánem slunečníků. A tam někde daleko před nimi na zastřešeném pódiu s obřím plátnem a reproduktory jako nějaká rocková hvězda přednáší celý den o koloběhu života a smrti Jeho Svatost.

„Koupím ještě nějakou vodu a colu,“ stará se můj muž.

Možná na něj takové množství lidí udělalo dojem, po duchovnu ale neprahne. Prokletíme se uličkou mezi provazy do sektoru pro cizince a zaujmeme místo necelých sto metrů od pódia. Za chvíli jsou u nás pomocníci s konvicemi čaje i vody; organizace tu nevázne – poučení turisté naslouchají překladu přednášky v tibetštině z malých rádií. Můj muž vyhlíží, kudy prchnout. Sedět hodiny na jednom místě a vnímat soustředění tisíců věřících, to není pro něj. Ačkoli ani ono soustředění se netýká zdaleka všech – mnozí se zavřenýma očima naslouchají hlubokým tóninám v dalajlamově hlase, jiným ale postačí být při tom; popíjejí čaj, okřikují děti a střeží se vypadnout ze stínu. Řekla bych, že zůstávám někde uprostřed: nechci vypadnout z magického stínu jeho hlasu a současně se zvědavě rozhlížím po rozmanitém společenství v nejbližším okolí, které představuje jen malý zlomek věřících a ctitelů Jeho Svatosti.

* * *

„Vyrazíme, vstávej,“ naléhám.

„Neboj, už jdu,“ povídá a neučiní jediný pohyb, jaký by směřoval k odchodu.

„Mám jít napřed?“

„Jak myslíš.“

„Ušlapou tě.“

„To nejsou muslimové.“

„Podle tebe nemůže sto tisíc buddhistů zpanikařit?“

„Nemůže.“

„Svatá prostoto! Jenomže já už panikařím – jen se na to podívej!“

Dalajlama už dopřednášel a po okrajích davu začíná zřetelný pohyb, jako by se vzdouval oceán.

„Sbalíš karimatku?“ prosí mě nevzrušeně, jako by od lidských vln nehrozilo žádné nebezpečí.

„Jistě, a jdem!“

Čeká nás pomalý odchod s tisícičkami prostých věřících, beze všech turistických privilegií. V pořádku. Až na to, že jsem se po každé vyhýbal možnosti vyrazit na nějaký megakonzert, abych nemusel potlačovat nepřičetnou potřebu se zuřivě ohnat proti všem, co se mi mačkají na tělo a dusí mě neumdlévajícím tlakem. Myslím, že jsem se ani doma se svou fobií nikdy nepochlubil. A teď ti Ladačani! Netuším, jestli si tolik chrání své rodiny, postupují však kupředu nesmlouvavě. Převyšují ty báby a chlapíky o hlavu, a přesto se stačím starat jedině o to, aby nás nesrazila na zem lidská cunami anebo mou ženu nepíchl složený slunečník do oka.

Konečně vysvobození. Jedna z mnoha hospod a stánků s občerstvením nabízejících oázu klidu a ovocné limonády.

„Promiň, zítra už budeš muset sama.“

„Ty tomu nerozumíš.“

„Ne. Opravdu ne.“

„Proto jsem tady. A kvůli našemu učiteli, nezapomínej!“

Zaváhal jsem: měla pravdu. Náš učitel, jak jsme mu tenkrát začali říkat, byl nevyřčeným, ale skutečným důvodem, proč na cestu nakonec kývla. Přesto teď dělám nechápavého:

„Ne, nejsi.“

Letité manželství má své výhody. Nemusíte se spolu dohadovat, stačí odezírat z výrazu. Má žena jistě věděla, co bych jí odpověděl:

Dalajlama - dobrý, proč ne, možná pootočil smýšlení lidí o pár stupnic k vzájemné toleranci. Všechny jeho myšlenky si ale člověk může přečíst, nemusí proto lítat do Indie. Tady jsme kvůli sobě a v tom nám dalajlama opravdu nepomůže, a jestli náš učitel...

„Dojdeš mi pro něco k pití?“

Vzala si studenou lahvičku manga a ta v ní zmizela. Před jejím nespokojeným pohledem utíkám k pozorování sousedů. Zajímá mě Evropan v mnišském oblečení, za kterým přijela rodina včetně jeho dívky. Na pohled sympatičtí, radostní lidé, ne jako my, zakyslí Češi, ale stejně: jak to zvládají? Synáček jim ulítl na buddhismu, dokonce musí autenticky do kláštera, a teď za ním vyrazí, jako se u nás jezdívало do kasáren povzbudit své chlapce přísahající věrnost socialistické vlasti. Jenomže tahle západácká rodinka působí šťastně!

„Zítرا bude iniciace do praxe dlouhého života Bílé Táry, to by tě mohlo zajímat,“ nevzdává se.

„Bílou káru do dlouhověkosti bych bral, už ale nepřežiju tu tlačnici. Tobě nevádí?“

„Prostě k tomu patří. Co s tím chceš dělat?“

„Vždyť víš - nechodit tam!“

Vidím jí do hlavy. Zpravidla dosáhne svého. Nakonec ustoupím, podvolím se a jenom si trpně povzdychnu: Tak jo, jak chceš. V tom spočíval náš dosavadní život: pojedeme kamsi, navštívíme kohosi, koupíme si cosi; no, tak jo. Jenomže tady v Ladaku to jednou provždy končí.

* * *

Možná jsem se neměla vdávat, ani poprvé, ani podruhé. První byl nudný workoholik, současný spíše alkoholik. Vždycky jsem

chtěla cestovat; ten první ale pořád čučel do počítače a ten druhý se učil texty do divadla a mezitím mi stačil udělat dvě děti, aby se mi mezi kojením o exotice mohlo jenom zdát. Dneska jsem mezi Tibeťany anebo spíše Ladačankami a jsem šťastná, protože sem patřím, mezi tyhle holky, ženský a báby, co tu všelijak kšeftují, drbou a hihňají se jako puberťačky. Prostě jsem se narodila na nesprávném místě, co ale s tím dnes? Dav nás znovu pohlcuje, semílá a unáší hlavní ulicí Čoglamsaru jako listí vzdušný vír.

Zpátky v Le, v našem úžasném pokoji, pod sprchou s horkou vodou, co se už stačila v barelech na střeše ohřát; okýnkem utíkají zkondenzované páry.

Můj muž leží nahý na posteli, čte si paperback a šklebí se, jako by se jej chystal vyhodit z okna.

„Tak to nečti. Na to máš svý čtenářský právo,“ posmívám se.

Podíval se na mě rozzuřeně:

„A kdo má právo tohle vydávat a prodávat!“

Zamával mi knížkou s polonahou Brigitte Bardotovou na obálce. Pohrdáním od Alberta Moravii, podle kterého Godard natočil krásný film.

„Pro mě to je jazyk červené knihovny. Takhle ten Moravia přece nemohl psát. Chceš něco přečíst?“

„Až jindy, prosím.“

Vím, že rád předčítá a rád se poslouchá. Občas mu někdo z jeho bývalých spolužáků dohodí malý kšeft v dabingu.

„Nevyrazíme konečně do města?“ usmál se nečekaně.

Jeho hlas není ani lepší, ani horší, než býval v mládí, ale úsměv mu ve tváři dozrál, působí potouchle i bezbranně; škoda že jej už žádný režisér neobjeví.

Stoupáme starým městem směrem k pevnosti někdejších ladačských panovníků, tam se už ale vracet nemusíme - na rozdíl

od turistických výprav přemísťujících se taxíky víme, co je čeká. Hledáme dům s naším prvním ubytováním v Le, kam jsme dorazili po dvoudenní cestě z dalajlamovy Dharamsaly, přesněji jeho sídla v McLeod Gandži, kde nás přijal spolu se stovkou dalších návštěvníků. Nezapomenutelná vzpomínka:

Tlačíme se v davu poutníků a nových tibetských uprchlíků, kteří dorazili po mnoha týdnech náročného přechodu himálajských průsmyků a strachu z objevení pohraničními hlídkami. Mísí se v nich nervozita i úleva a zároveň ostych, že konečně stanou před svým vysněným živoucím bódhisattvou. Chytáme od nich vzrušenou náladu. Najednou se dav začíná formovat do hada a dává se do pomalého vlnivého pohybu. Brána se otevřela. Vineme se krokem do venkovního prostranství – zahrady v areálu dalajlamovy skromné exilové rezidence.

Tibeťané se smějí jako děti, někteří se tváří slavnostně a po tvářích jim stékají slzy dojetí. Po jednom přistupují před neznámějšího tibetského převtělence. Zpocenyýma rukama mu předávají bělostný khatag, on si ho bere a pokládá jej každému z poutníků kolem krku. Požehnaná svátost, které se dotkly dalajlamovy ruce, skončí na čestném místě domácího oltáře. Zejména staří Tibeťané jsou jako v transu, ústa se neslyšně pohybují v rytmu modlitby, před samotným dalajlamou klopí zrak, protože není uctivé zvědavě zírat převtělenci do tváře. On ale bere babičky za obě ruce, utírá jim z tváře slzy, s důstojně se tvářícími dědečky se dotkne čelem o čelo, ptá se jednotlivců, odkud v Tibetu pocházejí, jak přečkali útrapy cesty, každého se dotkne, o každého projeví skutečný zájem a starost, a oni mu spontánně s pláčem vyprávějí, co prožili v Tibetu a jak jsou šťastní, že se s ním v tomto životě, dřív než je potká smrt, mohli setkat. Atmosféra je spontánní a opravdu dojemná. My Západáci ostych hledět dalajlamovi do tváře nemáme.

Naopak, pozorujeme všechno, čeho jsme se najednou stali součástí, s neskrývanou zvědavostí.

„Pozdravuje vás prezident Havel. Říkal, kdy zase přijedete?“ prohlásil můj muž, zatímco já ustrnula.

„A kdo je Havel?“

„A kdo je Havel - vzpomínáš?“ obracím se na svého muže s otázkou, která se stala součástí našich malých dějin.

* * *

Tak tohle jí táhne hlavou, zatímco se proplétáme úzkými uličkami starého města. Jak bych mohl na toho starého klauna zapomenout...

Skvěle načasovaná pauza: má žena připomínala solný sloup a já se stále ještě tvářil jako diplomat v pohorkách. Vzápětí se dalajlama srdečně rozchechtal, ale tím víc se nám pak začal věnovat, vyptávat se a pozdravovat, jako by bral naši soukromou misi vážně.

A nakonec i my dostáváme požehnání, vřelé stisknutí rukou, a bílé khatagy se nám ocitají kolem krku. Je to vážně dost osobní. Jak ale říkal divadelní klasik: Nevadí vám, že používám humor? Ten chlapík v rudém rouchu se vyloženě zaradoval, když dostal příležitost jej použít. Jenomže, říkal jsem si tenkrát, my jsme jen takové rozptýlení, a kolik audiencí má už za sebou? Jak to dokáže - být doopravdy a pořád účastný? Kolik tváří a příběhů si může pamatovat?

Teď se ale nacházíme ve starém Le před zatlučenou budovou kina se zašlými plakáty. Naše střešní mansarda nemohla být daleko, protože jsem po setmění slyšel každou větu, každý tón

sladkobolných bollywoodských melodramat, které se kvadrofonně odrážely od zdí okolních chátrajících domů. Dneska jsou opravované, přestavěné a v každé uličce se ukrývá hotel pro movitější cizince. Brouzdáme se vzpomínkami na staré časy a raději si je nevyměňujeme. Panebože, jak bývala má žena neodolatelně půvabná svou jinakostí oproti mým spolužačkám na herectví! A jak jsem se cítil s ní v náručí v bouřlivých chvílích, kdy indický herec zpíval a tančil pro svou vyvolenou za podpory rozvlněné company!

„Umírám žízní,“ pravila má dnešní žena.

„Koupíme v nejbližším krámku colu a pak se vrátíme, chceš?“ říkám celý zjihlý vzpomínkou.

Nespokojeně škusbla rameny – co se to s ní jenom stalo? Tady, přímo tady v Le a ještě předtím i potom jsme spolu prožili cosi, na čem by se mohl postavit dům. Po našem návratu z cest se ale cosi začalo měnit. Naše první dítě, buclatá Anička, byl dárek pro nás, co jsme exotický výlet přežili a hned vlítli na potomstvo, protože jsme oba měli po třicítce a bezdětná studentská manželství zaplatpánbůh za sebou. Matěj se nám přihodil trošku neplánovaně brzy; dodnes si budu pamatovat výraz své ženy, když mi to oznámila.

Oba jsme byli šťastní, jen má žena časem už tolik ne. Za jejími životními plány se zabouchly dveře. Nechci se rouhat, ale už mě párkrát i napadlo, že kdybych tehdy tušil, co z našich vytoužených dětí v dospělosti vyroste, možná bych si to ukvapené plození rozmýšlel.

* * *

K Šánti stúpě nad Le jsme vyrazili až v podvečer, kdy se stíny topolů prodlužovaly přes prašnou ulici a začínaly šplhat po hliněných

zídkách a domcích. Můj muž jako by omládl a kráčí svižně vzhůru po nekončící serpentíně kamenného schodiště, na jehož konci svítí v nebeské modři bělostná stúpa jako kónická rozhledna se symboly slunce, měsíce a prostoru na špici, viditelná už z dálky coby novodobá dominanta Le. Potím se celým tělem jako závodní kuň za cílovou rovinkou. Zpomaluji, zaostávám, nabírám dech, muž mě občas zkontroluje ohlédnutím. Až teď se konečně zastavil.

„Jak to jde?“

„Vidíš, ne?“ říkám ostřeji, než bych chtěla.

„Západ stihneme, neboj.“

Snaží se mě uchlácholit. Zatracené překládání, ty nekonečné hodiny před monitorem, kdy se navíc tláskám sladkostmi, abych nad těmi pitomostmi neklimbala. Když si vzpomenu, jak jsem před pětadvaceti lety tyhle schody vyběhla, mám na sebe zlost. Dvě děti krátce po sobě mi taky nepřidaly, přesto je to jen má vina, kterou nikdy nahlas nepřiznám. Také můj muž patřičně zmohutněl, tím se ale utěšovat nemůžu. Zouváme se pod schodištěm na ochoz kolem stúpy z bílého kamene, který už zástupy věřících a turistů stačily za pár desetiletí ohladit a vyleštit chodidly do matové glazury. Rozhlížíme se po celém Le, které se pod námi rozkládá jako strakatý zelenošedý koberec s panáčkujícími siluetami štíhlých topolů. Mezitím zrůžověly zasněžené vrcholky Himálaje, které zakrývají nedostupné údolí Zangskar.

„Musíme vypadnout do hor,“ říká můj muž. Zní to jako zaklínadlo, kterým odčaruje naše nadbytečná kila.

„Nejprve ale nějaký mírnější trek,“ smlouvám.

„Neboj. Kolik dní myslíš?“

„Tři, čtyři...“

„Chci se podívat do Alči.“

„Meruňky teprve dozrávají.“

„Vždyť víš, že tam byly o dva týdny dřív.“

Působí rezolutně, avšak vzápětí se usměje, jako by mi viděl do hlavy se vzpomínkou na žlutooranžové závěje popadaných merunek, které už nikdo nesbíral. V Alči, na místě jednoho z nejstarších ladackých klášterů, nám muselo být spolu dobře, když jsme si slíbili, že se tam jednou, až budeme mít více času a peněz, vrátíme.

„Takže domluveno?“

Přikývnu, jako bych se nakazila jeho nedočkavostí. Ve skutečnosti se mi zítra nikam nechce. Aklimatizace se nemá uspěchat; vzpomněla jsem si, jak jsem v koupelně opilecky vrávorala, když se mi zatočila hlava. To bych někde pod průsmykem na kozí stezce zažít nechtěla.

Kdo ví, kdo u nás vlastně rozhoduje. Můj muž je ovladatelný do určité chvíle, pak si jako mezek postaví hlavu a nehnu s ním dopředu ani dozadu. Zarytě stojí, otráveně mrská ušima, vyhýbá se mi pohledem, ale celou vahou svého silného těla vrůstá do země jako cínový vojáček na podstavci.

Takže pojedeme.

* * *

Za těch pár let, co vozím turisty, mi stačí jediný pohled, abych si je uměl zařadit. Nemluvím o národnosti, ačkoli například Rusové anebo Američani jsou jasní, ti si ale většinou objednejí džíp na více dní. Pro nás ostatní taxikáře zbývá Le a okolí, nejlépe tam a zase zpátky, aby to vyšlo na celý den, například kláštery Hemis, Čemre anebo Spituk, Basgo, Alči... Jinak se to nevyplatí. Někteří se mě snaží jen využít. Nechají se odvézt třeba jen do Tigce a pak mě pošlou pryč. Zpátky chytí autobus. Chápal bych to ještě u mladých párů, co se potloukají po Indii pár měsíců, takže se snaží ušetřit.

Daleko nejhorší jsou ti zkušenější, kterým je jasné, kolik se nás tímhle způsobem živí. Město sice vydalo soupisku, za kolik kam, tihle turisté ale vědí, že stejně můžou usmlouvat nižší cenu. Přitom v restauracích anebo v agenturách se nedohadují a jsou schopni utratit za večeři anebo za rafting na Indu spoustu peněz.

Tuhle dvojici jsem si přečetl, jakmile vešla na parkoviště. Od pohledu šťastný pár – on dobře živený, pod kloboučkem samý úsměv, ona ještě zavalitější, nespokojenější a přísnější. Zkrátka sehraní manželé, kteří dosáhnou svého. Začali smlouvat hned s prvním řidičem, který automaticky vytahuje ceník, oni ale rozhodně vrtí hlavami. Vzápětí se on ze své výšky rozhlédne a vybere si mě. Co mi zbývá, vyskočím z auta a ochotně jim běžím naproti...

* * *

Za taxikáře si bereme chlapíka jen o něco málo mladšího, než jsme my, a je to dobrá volba. Pro mou korpulentní ženu má pochopení, jako by měl doma právě takovou. Vyveze nás z města do pustin a kolem letiště se spolu s řekou Indus vmáčkne do údolí, nad nímž se do sebe hroutí někdejší pevnost Basgo, za níž to ještě před vesnicí Saspol ohneme vzhůru pod klášter Likir. Tady řidič zastaví, když nás ale chvíli sleduje, jak se soukáme z auta do popruhů bágů, ustrne se nad námi a popoveze naše ztuhlá těla až k dalšímu nástupu na vyšlapanou cestu.

Máme lehce zataženo, což po včerejší výhni představuje slibnou změnu; uvítáme s povděkem i přehánku, jejíž zemdlelé kapky se roztroušeně zavrtávají do vedrem nakypřeného prachu. Vypadá to na příjemný výlet pastelově zbarveným kaňonem, trochu mě ale ruší spíše tušená šterkovka-džípovka, vyhlodaná do skal nad námi, která nás obkružuje jako pouťová horská dráha pro ty, co

se chtějí jenom vozit. Z jejího dohledu se brzy skryjeme do údolí s vesničkou Sangsung, čítající pár stavení. Pokouším se konverzovat s mladou maminkou, co nám přinese čaj. Trochu obživne, až když si jdeme na jejich políčko natrhat hrách; sama mi vybírá a přináší ty naducanější lusky.

Zrovna přemýšlím o jejím životě na samotě, když si všimnu našeho nového společníka. Žlutobílá fena s krátkým provazem kolem krku, jehož konec ji zanedlouho uvězní mezi tuhými křovisky. Vysvobodím ji a ona si ten akt vysvětlí jako výraz obzvláštní náklonnosti, kterou nám musí splatit věrným doprovodem. Když narazíme na karavanu oslů, naše ochranná fena zpoza našich odpočívajících těl a odložených bágů spustí hrůzostrašný štěkot. Oslí ji ignorují. S oslařem si vyměníme chápavé pozdravy. Naše statečná průvodkyně nepřestává blafat, dokud ty nebezpečné obludy s dlouhýma ušima nezmizí za obzorem. Pak ovšem očuchá a zhltně pár teplých oslích hovínek, asi jako když barbaři pojídali srdce zabitého nepřítele, aby získali jeho sílu.

Den se klopí k večeru, rozhlížím se po možném plácku pro stan, fenka okolo nás vytrvale pobíhá a namyšleně vyhlíží další nebezpečí.

Vařím nám čaj a polívku na lihovém vařiči, fenka se už ode mne nehne na krok, nezbyvá než se s ní rozdělit, jakkoli tuším další záchvat vděčnosti, a také že ano: pokouší se proniknout do stanu mezi spacáky. Surově ji vyhodím, jako bych ale odháněl fanyňku. Dokonce jí ukážu klacek, přesto na mě zamilovaně zírání, klesá předníma nohama k zemi, až trčí zadkem vzhůru a komíhá oddaně ocasem.

„Začíná pršet,“ povídá věčně má žena.

„No a? Může se schovat jinde.“

„Jenomže ona tě chce zahřívát.“

„A věnovat mi pár blech.“

„Jsi krutý a já zas utahaná. Dobrou.“

Jenomže jaká to byla noc! Déšť sice melodicky bubnoval do stanové plachty, fenka nás ale nepřestávala hlídat. Nalehla na stan zvenku a nepravidelně střídala hluboké vrčení s výhrůžným štěkotem. Okřiknout se nenechala, její oběť byla absolutní. Zíral jsem do tmy, zatímco má žena odfukovala, a přemítal o té zvláštní disproporci mezi touhou být užitečný a obtížnými důsledky, jaké z konání dobra, byť na psí způsob, nakonec vyplynou.

Vylézám do azurového rána po čtyřech a nemohu se narovnat v zádech. Jako bych to nevěděl! Copak jsme ještě schopni spát na kamenité zemi, s psím vrčením za hlavou namísto polštáře? Fena kolem mě svěže poskakuje a žena zase rozespale kňourá ze spacáku jako rozmazlená holčička. Zatracená romantika!

Přesto se ve mně postupně cosi zdvihá, jako bych se rukama pověsil za hrazdu hor a zvolna se přitáhl až k hrudi, a pak zpátky dolů a zase nahoru s bradou bojovně vysunutou. Kdyby nic jiného, tak za tu vyvětranou, jasnozřivou hlavu to stálo!

* * *

Nad kouřícím hrnkem čaje pozoruji, jak můj muž vyhání věrnou fenku. Vzal si na ni klacek a ještě jí sprostě nadává; naše společnice se nevěřicně ohlíží a snaží se obloukem vrátit. Když kolem ní dopadne sprška kamení, konečně pochopí, že už ji nic pěkného od nás nečeká. Pak vyrazí pryč tak zaslepeně, až málem vběhne pod kola džípu, co se vynořil v zatáčce pod naším ležením.

Cítím se nevalně, sice jsem spala, ale přerývaně, s hlavou třesťící popletenými sny. Vzbudila jsem se v provlhlém spacáku studená

potem. Navzdory všemu je ráno v horách povznášející. Pod sebou máme zelený ostrůvek s vesničkou, za kterou padají skalnaté srázy k údolí Indu, všude kolem se rýsují barevná horstva jak z dětského obrázku, na němž se musely vyzkoušet všechny pastelky, a docela nablízku bublá zavodňovací strouha. Fenky mi je líto, jenomže kdo ví, jak by po dalším dni v naší společnosti hledala cestu zpátky.

Z mapky vím, že nás čeká výšlap na průsmyk. Když ale po několika hodinách pod tím prudkým srázem se zmijovitě klikatou stezkou staneme, cítím slabost v kolenou. Můj muž podobné výzvy vítá, já bych se jim raději vyhnula – tady není kam. Mám jedinou oporu v rozkvetlých šípkových keřích, které s růžově povzbudivými úsměvy sledují můj první výstup po mnoha letech: Zvládne to ta cizí ženská?

Kdyby měl můj muž aspoň z poloviny tolik pochopení jako tyhle lhostejně něžné keře! Pořád spoléhá, že já všechno obstarám a zařídím. Kdy se ten manželský svět obrátil naruby? Samozřejmě že jsem kdysi překládala i červenou knihovnu představující skutečné muže, kteří se umí postarat. Pochopitelně jsem nakoukla do paperbackového vydání Moraviova Pohrdání, abych pochopila, co jej užírá. Vůči svému muži jsem prostrídala dost odlišných emocí, ale pohrdání? To bych si nemohla vážit ani sama sebe. Nejsem už tak krásná jako Brigitte Bardotová, to ale ani ona před šedesátkou nebyla, jakkoli se na fotografiích zakrývala roztomilými mláďaty...

„Seš úžasná, skvělá, dokázalas to!“ huláká na mě můj muž na vrcholu průsmyku, kam jsem v přemítání o nás dvou nakonec dospěla. Hvízdá a povykuje jako najatá klaka při divadelní premiéře a doufá, že mě tím uspokojí – a kupodivu se mu to daří.

Čeká nás dlouhý sestup do vesnice Hemis Šugpačän a mně se jde stále namáhavěji. Bojuji hlavně se zimnicí, která mě ledově svírá

i na prudkém ladackém slunci. Vybavují se mi stavy toho křepkého sportovce, co na mě v dálce mává trekařskou hůlkou. Občas mu bývalo tak zle, až drkotal zuby, potil se a zkroušeně huhlal přes okraj deky: Promiň, ten abstáček musím nějak překlepat. Po dvou dnech se podařilo, a když vyskočil z postele, znovu nás všechny začal s obnovenou energií buzerovat, až jsem si říkala, jestli nám nebylo bez jeho akční přítomnosti lépe. Teď mi ale přerůstá přes hlavu nachlazení, a nebýt hůlek, možná bych se svalila jako žok a volala: Přijďte si pro mě, ráda zaplatím, ale rychle, protože patřím do postele!

Vzali jsme první guesthouse, co nám přišel do rány. Mladá paní domu se nám zdála milá, i když jsme trochu smlouvat museli. A pak ten pokoj! Široká manželská postel jako na zámku, vykachlíčkováná koupelna, nesmyslný luxus, copak se všichni během těch let zbláznili?

Už se mi nese čaj, můj muž se na mě ustaraně usmívá, hostitelka je vlídná, za oknem se připozdívá, sice mi pořád klapou čelisti, jako bych divočela hladý, je to ale jen horečka, co si na mě počkala, až budu v bezpečí, uf. Kdo říkal, že život není procházka růžovým sadem?

* * *

Řekla mi, že jsem uspěchal naši aklimatizaci. Možná ano, ale v jejím případě by ani týden v Le nestačil. Ty její věčné útěky do nemoci, ta zatracená pohodlnost.

Ráno vyrazím na průzkum vesnice Hemis Šugpačän, která se rozvaluje ve svahu dolů do údolí. Mezi starými stromy sejdu k říčce a za mostem rychle pochopím, že kdekoli jinde nám mohlo být lépe než v rozestavěném baráku, co jen těží z toho, že se

nabízí u trekařské stezky jako jeden z prvních. Ptám se v jednom z domků: žádný pseudoluxus to není, obvyklá střešní přístavba, všechno je tu umouněné, ošuntělé, otřepané, oprýskané, začmuzené, prostě eklhaft, jak to máme rádi, stejně ale svou nemocnou ženu nikam stěhovat nemohu.

Začnu pátrat po místních obchodech: Jsou dva a jeden lepší než druhý. Tím nemíním sortiment, ale obsluhu. V jednom se na mě zubí mladoch, v druhé staroch asi tak v mém věku. Chci po nich colu nebo pepsi a pak pivo. Naštěstí v Ladaku vám alkoholická recidiva nehrozí. K dostání jsou jen dva druhy piva: Godfather a Kingfisher. Pánbůh a ledňáček, výborná dvojka.

„Máte pánaboha? Ledňáčka nechci,“ povídám.

U staršího konkurenta si objednáám colu a současně vyzvídám:

„Víte, že tu máte nejstarší cypřišový háj v celém Ladaku? Šugpa,“ přidávám tibetský název.

Pobaveně na mě kouká.

„Šuk-pa,“ opravuje mi výslovnost a vyčkává, jestli ho budu poučovat o vesnici, v níž vyrostl a zestárne k smrti.

„Přesně!“ vykřiknu nadšeně jak americký idiot. „Můžete mi říct, jak se tam dostanu?“

Kdyby můj vrstevník uměl o něco lépe anglicky, řekl by mi asi toto: Milý můj příteli, ať už jsi odkudkoli, ty se do cypřišového háje našich předků nikdy nedostaneš. Nic ti nestojí v cestě, jenom ty sám. Ať už jsi hloupý a zlý, anebo chytrý a snaživý, nemáš tu nejmenší šanci pochopit, co pro nás ona šugpa znamená. Promiň mi tu upřímnost a jdi si po svých.

Co myslíte, samozřejmě že jsem vyrazil do cypřišového háje! Cestou jsem potkal staříka a ten se mi zdál uhnětený z jiného těsta. Rozhovor zapředl sám a po celou dobu mi neostýchavě koukal do očí. Zajímal se, kdo jsem, odkud, co dělám, kdeže bydlím a kolikrát

jsem už Ladak navštívil. Děda působil zcestovale: Londýn, Praha, Paříž, Moskva, Karlovy Vary, Švýcarsko i Belgie a tak podobně; prohlížím si toho internacionálního dědka zkoumavě jako před chvilkou prodavač mě a postupně mi to dochází.

„Všechno to jsou moc drahé země, ale ne všichni si mohou dovolit vlastní dům jako my tady na vesnici,“ naparuje se jeden z těch, co zapadá do křížovky milovníků spiklenecko-špiónských teorií.

Stoupám vesnickou šterkovkou a při pohledu na vzdálený chundelatý háj cítím stoupající vzrušení. Uposlechnu rady a odbočím na vedlejší cestu směrem k malebnému ladackému stavení uprostřed zeleně. Dovnitř se neodvážím, stačí mi pohled na starobylou a maximálně účelnou architekturu s plochou střechou a velikánskými okny, jimiž slunce po léta vyhřívalo a osvětlovalo rodinný život. Pod domem klokotá zavodňovací potok, domácí zvířata na mě kouknou bez zájmu, zato šípkové keře všemožných odstínů na mě pohlížejí s fialovorůžovým potěšením. Přeskakuji potok po kamenech, držím se vyšlapané cesty mířící k řadě rozpadávajících se čhörtenů pod vyprahlým křovinatým svahem, útočištěm tlustoučkých himálajských králíků. Pozoruji jejich sprint od úkrytu k úkrytu a jen docela letmo mě napadne, jestli to jejich kličkování nemá s mým životem něco společného. Vzápětí mě rozveselí poplašné kvokání a tlukot křídel prchajících koroptví. A pak se znovu rozhostí ospalé ticho.

* * *

Na samotu jsem zvyklá. A když máte dutiny plné hlenů, tělo hadrovité jako panenka a vůbec si připadáte na umření, tak vás může mrzet leda to, že se do vesnice jen tak nepodíváte. Zaslechnu zatukání na otevřené okno – jestli se o to postaral můj muž, anebo

starostlivost naší domáčí, nevím - mám na parapetu čajovou konvici, což je to jediné, co nutně potřebuji. Vzduchám, hekám, smrkám a funím jako stařena. Ráda bych to zaspala, oči se ale samy otvírají a šmejdí. Celý pokoj svítí pyšnou novotou. Nemám to ráda. Vzpomínám, jak jsem párkrát prohlížela se svým mužem nové byty, které nabízel k prodeji. Uměla jsem si představit, jaké dokonalé obrazy příštího domova se promítají nastávajícím manželkám a maminkám před bílým plátnem nezařízených místností, mě to ale nikdy nelákalo, začínat z ničeho. Možná i proto překládám. Cosi je hotovo, ověřeno, a já k tomu jen cosi přidám. Mám ráda staré věci; krámy, říká můj muž, ale ani on k nim není lhostejný. Líbilo by se mu, aby ho ty krámy hned poslouchaly jako nové, jenomže tak snadno to nejde.

Ťuky ťuk... Musela jsem usnout, klepání na dveře je ale neodbytné. Něco zachroptím a dveře nesměle vpustí naši domáčí, která si přišla pro čajovou konvici. Děkuji s úsměvem, jak jsem se naučila v Le, a mladá paní je převládá, asi pochopila, že zítra jejich novostavbu určitě neopustíme. Omotám se šálou a vykouknu na zápraží; to jsem neměla. Zahlédnu tam akurátního manžela naší domáčí s ustaraným úsměvem, a je mi to hned jasnější. Pekelně se zadlužili, aby vybudovali luxusní guesthouse, jenomže turisté se jen trousí. Od svého muže znám spoustu neveselých historek o lidech, co si pořídili vysněný byt či dům a nezvládali splácet půjčku.

Pan domáčí klame svými brýlemi a popocházením s rukama za zády, takže působí jako stavební inžer na prohlídce přehrady, kterou vyprojektoval. Usoužený výraz jej ale prozrazuje. Starousedlík, jemuž kdosi špatně poradil, a on se přidal k nesmyslnému stavebnímu boomu a zatáhl do podnikání celou rodinu. Žena s dcerou kmitají, šurují koupelny, záchody, velikánskou, patrně

meditační místnost s nefunkční moderní kuchyňskou linkou a samy vaří v tradiční kuchyni na plechových kamínkách, odsouzeny ke zbytečné dřině kvůli unáhlenému rozhodnutí domácího vládce.

Raději už neopouštím manželskou postel a znovu se pokouším usnout, jako bych ale chtěla zavřít zkřížené dveře. Ta mladá paní, co mi nosí v konvici čaj, je přivázaná k domu jako na řetěze. Pravděpodobně to ale nijak úkorně nevnímá: proč by se zeměkoule najednou měla začít otáčet opačně, než tomu bylo po věky věků? To jen ta naše sveřepá potřeba individuální svobody z nás dělá štvance před tradičními pořádky. Vyměnila bych ale pocit svobody za cokoli jiného? Kolikrát jsem se už chystala prásknout dveřmi, protože mi bezesné noci po nějakém ukřičeném konfliktu za iluzorní rodinnou pohodu opravdu nestály.

Naslouchám vzdálenému vrnění pračky, jejíž odtok vede do potoka, a vnímám, jak se má kůže lepkavě obaluje potem jako vídeňský řízek vajíčkem. Vzpomenu si na naše děti, které se tak brzy odrodily, že překvapený pocit prázdna už dávno stačil zarůst jako cesta v trávě, po které nikdo nechodí. Vlastně jsem ráda, že mají svá trápení, s kterými se nesvěřují, protože ani mě nenapadne je obtěžovat. Můj muž se mi aspoň v tomto ohledu podobá; párkrát se mi v půlnočních hodinách přiopile vyznal, že stejně má nejraději mě.

„Ale až po chlastu.“

„Dobře. Tak nastejno,“ smlouval.

„Tomu sám nevěříš.“

„Vždyť se to nevyklučuje,“ tvrdil a cinkal hrdlem lahve o okraj sklenice.

„Tomu přece nevěříš.“

„Asi ne,“ smály se na mě jeho lesklé oči.

„Tak vidíš,“ končívala jsem tuhle nesmyslnou, obligátní debatu, která jej bavila podstatně víc než mne.

Patrně jsem si znovu zdřímla, protože světlo v pokoji se proměnilo. Probudilo mě nucení na záchod; musím znovu na chodbu, protože koupelna v našem pokoji není hotová. Plížím se ven a na terásce se záhony afrikánů zahlédnu postarší turistickou dvojici dopíjející čaj. Když se vracím, zrovna odcházejí, brýlatý domácí jim úslužně otvírá branku od zahrady a vyprovází je zasmušilým pohledem, zase jedna tisícovka rupií skončí v jiných rukou. Couvám zpátky do pokoje, nechci se střetnout s jeho očima, ani s žádnýma jinýma.

* * *

Od potoka k háji stoupá sytě zelená louka protkaná spleť vodních cest. Cypřišový háj je chráněn jak vysokým plotem z pletiva, tak i tímto záludným mokřadem, který však vyživuje i háj s prastarými šugpami. Jak se k němu blížím opatrnými přískoky, připadám si jako malý kluk, co se dobrodružně vydává do zarostlých roklí za barákem. Tohle není zasychající remízek na kopečku mezi otrávenými poli, ale posvátný hřbitov mnoha zetlelých stromů umírajících zaživa. Ani jeden z nich se nedrží rovně, s výjimkou těch, co se vzájemně podpírají jako váleční invalidé. Kmeny s roztruppenou, zahnědlou kůrou se naklánějí do všech stran, o nějaký sever či jih už dávno ztratily zájem. V korunách ještě převládá zelenkavé krajkoví s temně modrými kuličkami plodů, spousta uschlých větví se ale rýsuje proti nebi jako všelijak pokroucené pařáty. Některé stromy si drží nad mrtvou korunou jedinou živou větev jako milované dítě. Usedám na takřka ležící kmen, který už nezahrnuli do náruče oploceného území. Nechci přehánět, ale

žádný lidský hřbitov mi nedal poznat tak intenzivní vědomí pomíjivosti. Může být jedno, že lidský život uběhne za osmdesát let a život těchto stromů trvá i desetkrát delší dobu, nakonec klesnou k zemi stejně jako kmen, z něhož zamyšleně loupou dlouhé proužky kůry až na bílé maso suchého dřeva ve svalnatých pletencích. Část kořenů vyvráceného stromu ale stále vyživuje poslední větve, asi jako když člověk upoutaný na lůžko ještě pořád přijímá potravu a vzpomíná na dětství. Jakoby v odpověď zaslechnu dětské hlasy nesoucí se horským tichem, a když přeostřím, všimnu si na kraji vesnice muže v bílém klobouku, jak řeže dříví. Právě včas se vrátím pohledem k návrší se svatyňkou uprostřed háje, abych rozpoznal mezi kameny lišku v ochranném zbarvení stromů. Příčinnivě pobíhá, táhne za sebou ohon s bílou špičkou a občas zmizí z očí, aby se zase vynořila. Přistihnu se, jak uvažuji, co všechno dokáže ulovit – králíky, koroptve, sviště? Ano, takhle to chodí s lidskou myslí, stačí malá záminka a meditace o smrtelnosti odpluje do nenávratna. Marně si navozuji zpátky beztížný stav, kdy jsem pohledem bloudil mezi stromy, jakoby ustrnulými uprostřed tance, při němž se zaklánějí až k zemi v pohybu, který lidské oko nemůže postřehnout, protože trvá desítky až stovky let.

Vracím se rozvlněnou loukou k vesnici, orientačním bodem mi je barevná hradba šípkových keřů, které po západu slunce už tolik nezáří. Ještě jednou se ohlížím za cypřišovým mementem mori a náhle mi dojde, čím na mě ten hřbitov zapůsobil: umírají bez potomků, jsou poslední svého druhu! Nezahlédl jsem jediný nový strom, bující podrost, nadějný výhonek života; ty nejmladší byly starší než evropská civilizace. Kruh se uzavřel. Krajina pohasla, tíseň se z hlavy vytrácí a opačným směrem přichází chuť na sedmičku godfathera. Teď jenom najít dobré místo u říčky, která by mého boha vychladila. U svého prodavače piva se stejně zastavím;

kupodivu se tváří přátelsky, ačkoli mě před dvěma hodinami vyprovázel nedůvěřivým pohledem.

„Jak se máte?“ zahalekal na mě frází krutě ironickou, pokud by ironii skutečně použil.

„Nádherně! Jako ledňáček i pánbůh!“

Směje se i s kumpány, co podpírají obchůdek svou přítomností.

Scházím k letně krotké říčce, na kterou se tahle vesnice přilepila jako jmelí. Tuším to předem, jakmile se ale napiju dlouhými doušky povědomé chuti, hnedka mám v týlu tu vzpomínku jako nezvanou návštěvu. Stejně to je zvláštní: v reálném životě jsem se nikdy do němoty a nemožnosti pohybu nepropil, jenomže ve snech se mi ten výjev neodbytně vrací. Sedím na chodníku před naším domkem, zády se opírám o sloupek u vchodu, nohy rozcapené od sebe jako pitvaná žába, a pobaveně si uvědomuji, že se nemohu zvednout, natož zřetelně promluvit. Proto dřepím a usmívám se do slunce, jako že jsem se rozhodl opalovat na chodníku. Kolem mě ale procházejí sousedé i neznámí lidé s vševidoucími výrazy a já jim blahosklonně kynu přivíráním víček.

* * *

Vrátil se celý nadšený a vykládal o vesnici a hlavně o zážitku z háje starých cypřišů. Život bez popíjení mu vyloženě prospívá. Proč ale takový nebyl před deseti lety? Tehdy svou euforii poskytoval nějakým zbloudilým dívčím duším, co se jen tak motaly končícím mládím. Než jsem podlehla svému muži, měla jsem přítele, s nímž bych měla docela jiný život. Byl lehkovážně okouzlující, vůbec žádný krasavec, naopak, takový šlachovitý, nosatý mužíček, menší než já, jeho paže se ale vzníceně zdvíhaly nad mou hlavou,

když mi předestíral své úžasné cestovatelské plány. Moc jsem mu tenkrát nevěřila. Ale všechno to dokázal, a ještě mnohem víc. Tehdy jsem nelitovala, dneska ano. Poznala bych s ním všechny končiny dostupného světa. Dostala bych se do míst, o kterých jsem jako holka i jako utahaná máma od dětí jenom snila. Dobře, stalo se. Vždycky mě potěší, když se jednou za pár let ozve. Sejdeme se, tlacháme, a když si dáme o skleničku víc, tuším, co mu táhne hlavou: Proč jsme se tenkrát nedali dohromady? Oba ale víme, že jsme svou šanci prošvihli. On je pořád na cestě, já stojím na místě. On žádnou rodinu, možná i kvůli mně, nezaložil, a já se dnes nechávám navštěvovat svými vlažnými dětmi. Naposledy jsem mu psala před odletem do Indie.

„Vážně? Do Ladaku? To je ale náhoda!“ zaradoval se podezřele nadšeně. „Tou dobou nebudu daleko. Klidně mě provolej!“

„Kde budeš?“

„Hodně blízko. Je to na tobě.“

Raději jsem jeho nabídku hned pustila z hlavy. Nejprve si musím vyřešit své manželství. Na druhou stranu opravdu nevím, proč vedu takový život, zejména v posledních letech, kdy se nám dětičky naposledy vykálely v rodném hnízdě a odletěly si za svým. Prostě jsem nahněvaná, když to mám říct slušně. Žiju jiný život, než jsem chtěla, v noci mě svým chrápáním probouzí jiný chlap, než kterého jsem si měla vzít, mé vlastní děti se na mě koukají odcizeně, jako bych jim nevěnovala tolik let.

„Zítřka bude líp!“ zpívá můj muž, když se převléká z hadrů, co propotil při své samostatné procházce.

„Možná tobě, trumpeto!“

Ustrnul uprostřed pohybu a nevěřícně na mě zírá.

„Není ti furt dobře?“ ohledává terén.

„S tebou mi už nikdy dobře nebude!“

Zchváceně usedá na kraj postele a potřásá hlavou.

„Co tě žere?“

„Všechno!“

Nemám ráda tenhle svůj hysterický tón.

„A proč si myslíš, že jsem tady s tebou? Přenošené dítě, přenošený vztah nebo manželství!? Co tady chceš, sakra, porodit? Oba víme, jak to je: nemůžeme se vystát! Tohle jsi potřebovala slyšet?“

Mlčím, protože tohle jsem opravdu potřebovala slyšet. Nesnášíme jeden druhého a oba už pár dní cosi předstíráme. Dívám se na jeho škubavě zuřivé pohyby, jak se navléká do suchého, a kupodivu cítím úlevu. Konec předstírání: mám ho plný zuby! Naštěstí je kvůli mé nemoci natolik ohleduplný, že si svou obvyklou litanii odpustí. Jen kdybych věděla, co a jak dál! Když jsme si před lety kupovali v pražských Kobylisích domek nad koupalištěm, možná jsme ani netušili, jakým poutem bude pro naše umřelé manželství. Oba to tam máme rádi, takže emotivní gesta spojená s tím, kdo z nás se odstěhuje, nebereme vážně. I tady jsme uvěznění v jednom pokoji, co nám zbývá jiného než vydržet?

„Dneska jsem si na tebe celý den nevzpomněl a bylo mi fajn,“ říká můj muž spíš sám pro sebe.

„Tomu rozumím.“

„Nic od tebe nečekám.“

„Ani já.“

„Když si občas zalétám, sestřelíš mě jak holuba.“

„Holuba?“

„Jo! To je taková střelecká olympijská disciplína. Asfaltová holubi, dřív se jistě střílelo na ty živý!“

Spadl do své půlky manželské postele a zavřel se jako škeble bez vody. Byla jsem za celý den přespálá, a tak jsem jej nemohla

následovat. Svého protivného, nesnesitelného muže, kterého musím opustit, abych se snesla aspoň sama se sebou.

* * *

To jsou ty šoky, pro které ji nesnáším. Jakmile mě vidí šťastného, začne jí hlava šrotovat, čím by mě vystřelila zpátky na oběžnou dráhu našich denních hádek. Nesnese mě jiného, než mě zná; když jsem se blbě zubil v časech své nevěrné zamilovanosti, mohl jsem dopředu odhadovat, kolika skleničkami zase práskne o dlaždice. Dneska si znovu uvědomuji, že rozvod a odstěhování je pro nás jediné řešení. Má žena si myslí, že bych nedokázal opustit společný domek v Kobylisích, ale proč by ne? Rád bych usnul, jenomže mozek stále pulsuje zlostí; nic jiného se neděje ani v hlavě vzdálené půl metru od mé, držím se jen silou vůle, abych neucedil jediné slovo.

Sebeovládání by mi šlo. Léta praxe. Zažil jsem své klienty v tak vypjatých situacích, o jakých by se mým úspěšným spolužákům mohlo na jevišti jenom zdát. Ona to chce, on se brání, anebo obráceně, vzduchem poletují nezávazné fráze, a já jsem pro tu chvíli ve společnosti dvou přetopených kotlů, které upouštějí páru větičkami jako: O takovém výhledu jsem vždycky snila. Anebo: Každý metr čtvereční nás zadluží, miláčku, na rok!

Má žena nikdy moc nechtěla vědět, čím se živím a co to obnáší. Když jsem nám ale opatřil útulný domek na pomezí města a někdejší vesnice, zařizovala se ráda.

„O čem přemýšlíš?“ chytne mě její hlas jako ruku kapsáře.

„Náš domek v Kobylisích.“

„Chceš ho, ne?“

„A ty snad jo?“ divím se upřímně. Zbytky talentu.

„Jsi pěkný hajzlík, víš to?“

Pohoršeně si odchrchlám a v duchu se směji. Nechá se tak snadno vytočit, má už teď bývalá žena.

„I hajzlík by se rád vyspal, víš to?“

Očekávám ránu, a tak se příkrčím, ozvěnou se mi ale vrací podivné ticho. Jako živočich zahnaný do úzkých dělám mrtvého, pak ale opatrně pootočím hlavu. Rozeznávám profil své ženy mrtvolně strnulý jako na sarkofágu. Zdá se mi to, anebo ne: jako bych na tváři své ženy zahlédl lesklou stopu sentimentálního zvířete. Přemáhá mě ospalá únava i beznadějný soucit, který stejně nevede k ničemu jinému než k prodlužování vzájemného trápení.

* * *

Možná jsem v noci upustila slzičku, avšak ráno je přímo opojné, a ne že by mi bylo o tolik lépe. Nikdy jsem netušila, jaká to může být úleva, od někoho odejít. V mládí se pokaždé rozevřela černá díra: vesmír mého života se zhroutil do prázdnoty neznáma, propadlo se otevřelo. Dneska jako malá pionýrka radostně vítám konec trápení a nejistot.

„Budeš chtít snídat? V posteli, venku, anebo tam?“ hodil můj muž hlavou k meditačnímu pokoji.

„Tam ne. Asi venku. Děkuji,“ usmívám se na něj, jak jsem se stačila naučit.

Dívám se, jak se hrabe z postele, celý nakřivo ze ztuhlých zad, šedobílé vlasy rozježené, koutky úst svěšené a sykaající bolestí. Najednou, doslova z modrého nebe, které máme za okny, se mi po něm začne stýskat. Poslední dny, týdny, možná i dva měsíce, a pak se můj ostrov, na němž jsem prožila bezmála třicet let, pomaličku začne nořit za obzor.

Vaječná omeleta a čaj, co chtít po ránu od života víc. Jsme na terásce sami a já si začínám uvědomovat, že i můj muž se navzdory bolesti cítí šťastný. Vždycky jsem jej ráda pozorovala, když o tom nevěděl. Jeho tvář připomíná aprílové počasí za oknem. Dokud si nevšimne mého pohledu, honí se přes ni nejrůznější pocity a nálady jako světlo a stín pod rozevlátou korunou našeho ořešáku v Kobylisích. Dneska se pochopitelně hlídá: v noci jsme se rozešli, usmívá se proto laskavě. Ale kolikrát jsme to už prožili a nic z toho! Hrozí mi současně jeho ironický pohled. Paní domu se přijde optat, jestli nám nic nechybí. Jsem v pokušení se jí přeptat, jestli něco nechybí jí, ale okřiknu se, to dá rozum.

„Zítřka nás čeká ještě jeden mírný výstup a pak už jenom z kopečka dolů,“ stará se můj muž.

„Zvládneš to?“ povídám dvojznačně.

„Jako vždycky,“ usmívá se nejméně trojsmyslně.

„Bude se mi po tobě stýskat.“

„I mně.“

„Jinak to ale nejde,“ ujišťuji se.

Jenom pozdvihl ruce a lehce pokrčil rameny. Některá herecká gesta mu zůstanou až do smrti: Chcete morfium? Z posledních sil zopakuje před hezkou sestřičkou gesto nerozhodnosti a rozehraje vějířky vrásek kolem očí a úst, které žádný filmový režisér zavčas neobjevil. Kdyby nebyl tak nesnesitelný, možná bych si ho i nechala – pro těch pár chvil během dne, kdy dokáže být mimoděk i milý. A třeba se k němu za deset, spíše za patnáct let vrátím – až mu dohoří palivo nesnášenlivosti a stane se šouravě vděčným důchodcem, který mě bude držet za ruku, a společně se zase budeme za soumraku ošklíbat nad protestujícím povykem dětí ze zavírajícího se kobylického koupaliště.

* * *

Cesta do vesnice Themisgang mi přišla hodně dlouhá a má žena hodně pomalá. Pobavily mě jedině dva plechové suché záchody v průsmyku, který nás vypustil z údolí s šugpovým hájem. Seděli jsme s ženou od sebe pár desítek metrů, pokoušeli se oba o nemožné a mně to přišlo až pitomě symbolické. Ale stejně: postavit dva záchody v liduprázdné krajině, to by mohlo napadnout jedině Číňany.

Na rozdíl od poslední vesnice mě ta další na trase udivuje svou okázalostí, tady se pýcha zcestovalého staříka z předchozí vsi, že všichni mají svůj dům, zhmotňuje až procovsky. Když už ale táhnu na svých churavých zádech stan, zvolil jsem kemp plný francouzských turistů a jejich snaživých průvodců.

Má žena se po namáhavé cestě opět hodila marod, a tak jsem popadl pruhovanou vlněnou mošnu a vydal se na průzkum. Pánbůh, nebo ledňáček, to už nehrálo roli. Themisgang se ke své říčce vděčně netisknul, ale důrazně ji přemohl mosty, silnicemi, náměstím s krámkou i klášterem, sice opraveným, avšak poloprázdným, jak jsme zjistili den poté.

Navštěvuji domy lákající turisty, přestože vím, že se nepřestěhujeme. Dělá mi však dobře, když s vlídným úsměvem trápím pronajímatele otázkami: léta praxe.

Vracím se do kempu, dojednávám večeři v domě majitelů a potměšile sleduji, jak se má žena baví s jediným dalším hostem, Kanadankou, která už pár let cestuje na vlastní pěst. Jestli tohle má být další osud mé ženy, budiž, já jsem rád, když po úmorném dni dojdou domů, pak do sauny anebo k bazénu, abych se vzápětí rozvalil na terase hospody Nad Koupalištěm, kde si dám buřty na černém pivu. Ještě že neslyší, co mi táhne hlavou, když sedím před stanem s vychlazeným pánembohem a do očí mi skrze topoly káravě prokmitávají záblesky zapadajícího světla.

Možná po celý svůj život jsem se učil čekat. Na kratičkový výstup během tříhodinového představení, na rande se svou ženou, která nikdy nenosila hodinky, na klienty, kteří ztratili odvalu a slušnost, a proto už ani nezavolali, anebo i na indický autobus, jehož rozmezí příjezdu se v lepším případě pohybuje kolem jedné hodiny. Najednou to mám rád. Sedím v chladném ránu jako zamlada, u svého zaprášeného báglu, na křižovatce před krámkem s ještě zataženou roletou, sluníčko začíná štípat do tváře, poštuchuji se s místními babkami a holkami – a nemám jediný důvod k netrpělivosti.

Tam u nás ve vzdáleném Česku, o Evropě nemluvě, se plaší dějiny, v Indii se čas táhne smířlivě jako oslí karavana. Přijíždí nezničitelný autobus, řidič vybírá ušmudlané bankovky a slibuje zastavit na přání. Krajina klesá k Indu, žádná čínská přehradní díla tu ale nehrozí, vystupujeme před mostem směřujícím k Alči, za nímž si stopneme sanitku, co obráží v okolí několik destinací.

Alči. Před čtvrtstoletím jsme si tu slibovali lásku na věčné časy. Tenkrát jsme tu ani nepřespali, dneska musíme. Rozchod nás ale sblížuje.

Ubytování kupodivu objevíme hnedka pod proslulým klášterem: pokojík načančaný tlustými koberci, dekami a polštáři, s výhledem na chlívek se záchodem a jakože koupelnou, přesně jak to máme rádi. Okolo domku sad plný meruněk, ořešáků a koz, Indus na dohled. Shodíme bágly a jdeme posnídat, protože jinou potřebu my dva už nemáme.

* * *

Můj muž se blaženě cpe v internetové kavárně a já se rozhlížím. U vedlejšího stolu konverzuje zestárlý hipík s mladou společnicí, na stole motorkářské přilby. Dovedu si představit, co asi mohou

probírat, a tak ani nenapínám uši a jenom odezírám z tváří: vypadá to na čerstvou známost. Zvláště on se snaží okouzlit, ona si vystačí s úhlednou mimikou a tichým smíchem. Ach, ti nepolepšitelní samečkové! Hipíkovi už bude přes šedesát, avšak gestikuluje jako energický třicátník. Nedovedu si představit, že bych se ještě kvůli komukoli tolik snažila.

„Vzpomínáš, jak jsem tě balil v Disku?“

„Obden si na to vzpomenu.“

Čistá hrůza, jak se sobě manželé po letech podobají! Ani jsem si nevšimla, že mě pozoruje a čte mi myšlenky. Míváme stejné postřehy, stejná slovní spojení, podobné intonace, a dokonce už i vkus, strašné.

„Bál jsem se tehdy tvý energie, ale po pár pivech jsem strach překonal.“

„Škoda.“ A hned jsem mu pohrozila vidličkou:

„Nelituj se, ty herecká hvězdo!“

„Ty cestovatelko!“ oplatil mi to.

„Připadals mi namazanej, ale roztomile.“

„Proč mi to pořád připomínáš?“

„Dneska ne. Výjimečně.“

„Protože jsi volná?“

„Svobodná. Tak jako ty.“

„Jasně. Co se takhle projít k řece?“

Prastaré kmeny meruněk s maličkými plody mě dojímaly tehdy i dnes. Sestupujeme k Indu křivolakou stezičkou a ochutnáváme ty dozrávající. Dvakrát přívětivě tahle končina pod klášterem nepůsobí, spousta odpadků a hnědé vlny řeky do sebe neurvale vrážejí a zlobně šplouchají.

Můj muž si ale jde za svou představou romantické procházky a kupodivu jej instinkt nezklame. Brouzdáme podél řeky útěšli-

vým hájem topolů a vrb se zeleným kobercem zavlažovaným písčítými zátočinami. Objevujeme i skalní převisy napěchované mokrým mechem a zastíněné bujnými provazci padající vody. Na vyvýšených místech jsou rozesety kamenné náhrobky vyzdobené malovanými ornamenty na plochých bočnicích. Nezdá se, že by je pozůstali chodívali pravidelně navštěvovat s kytičkou vzpomínek, přesto na mě to místo účinkuje přirozenou harmonií člověka, jeho smrti a pokojné přírody. Snažím se na ta skrytá pohřební místa dívat s odstupem, jenomže i proti mé vůli mě přepadá utkvělý pocit, že jsem se měla narodit i umřít právě tady, kde se člověk nemusí namáhat proti proudu protichůdných požadavků, ale nechává se jen unášet časem, až skončí zde, u věčně plynoucí řeky.

* * *

A zase v hospodě, tentokrát turisticky luxusnější s dlouhými stoly pod stromy. Objednávám si tradiční čočkový dál makhani v měděném kotlíku. Vychutnávám si jeho ostrou chuť, když ale zaslechnu češtinu, čelisti mi zatuhnou.

„A co vy tady? Ladak je malý! Jak jste tu dlouho?“

Prohlížím si úlovek své ženy. Doktor Grün působí zcestovale a jako šedivý guru má kolem sebe kroužek žen s jejich dospělými dětmi a partnery. Má sice hlavní slovo, nijak ale svou autoritu nezneužívá, spíše tam cítím zatrpklou, která se však mladých netýká. Z rozhovoru pochopím, že Ladaku nezištně věnoval kus života a cítí se nedoceněný. Jako nevyužívaný herec jsem tím trpěl dost dlouho. A když jsem se konečně rozhodl od divadla odejít, zavolał ředitel – deset dní před naší opožděnou svatební cestou do Indie, jestli bych nechtěl od září vzít alternaci v Kočce na rozpálené plechové střeše za hlavní hvězdu našeho souboru, kterou čeká operace. Hořce jsem se zasmál:

„Tak jo, taková šance se neodmítá. Škoda že nepřišla dřív.“

„My s tebou přece počítáme,“ mazlil se s vtíravou intonací ředitel, jemuž jsem celé roky málem nestál za pozdrav.

„Doufám, že si na mě pan režisér udělá čas.“

„Takže domluveno,“ ulevilo se mu. „Pěkné prázdniny.“

„A co vy děláte, jestli se mohu zeptat?“ přerušil mou vzpomínku zvědavý hlas paní guruové, jíž si nikdo nevšímal.

„Realitáka. Sháníte byt? Pro dceru, anebo pro někoho před rozvodem?“

Vždycky mě potěší, když tak říkajíc šlápnu do hovna.

„Ne, ne. Nic z toho není akutní,“ zasmála se přiškrceně, zatímco ostatní mě koulovali pohledy.

Doktor Grün vzal mou přítomnost na milost.

„A vynáší to? Slyšel jsem, že trh s realitami jde ke dnu.“

„Mě to uživí. Jinak bychom si nemohli dopřát takovou dovolenou, vid’?“ obracím se na svou ženu, která se zmítá mezi vnitřním smíchem a společenskými rozpaky.

K něčemu ale to náhodné setkání bylo: navštívíme s partou zapadlý vesnický klášter, opuštěný jako ten jediný stařík, co od něj drží klíče a třesoucími se prsty vybírá peníze za vstup. Oproti slavnému klášteru v Alči, kam se sjíždějí džípy a autobusy plné turistů, tady odpočívá staletý prach, sněží tu bavlníkové chuchvalce z topolů a babičky udiveně zírají, kam že to kráčíme. Má žena nadšeně prolézá svatyně se zašlými malbami, někomu se spustí krev z nosu, a tak se rychle pakujeme a teprve cestou zpátky při nové chumelenici mě napadne, že jsem svou ženu už dlouho neviděl.

Ocenil jsem, jaký je doktor Grün organizátor. Během minuty prověřil všechny možnosti a usoudil, že jsme mou ženu v klášteře prostě zapomněli.

Museli jsme opět zburcovat dveřníka a ten po několika pokusech objevil v jedné zamčené místnosti podivné sedící stvoření s rozpuštěnými šedivými vlasy a rukama s rozevřenými dlaněmi na kolenou.

„Nescházíme ti?“

„Vůbec ne,“ odpověděla hlubokým mužským hlasem.

„Půjdeš s námi, anebo tě máme zas zamknout?“

„Zavřít,“ rozhodla hlasem dalajlamy.

„Tak dobře,“ povídám. „Jdeme pryč,“ říkám všem zvědavcům, co se jen neochotně odvracejí. „Dejte mi klíč!“ lehce zvýším hlas. S gustem jej zastrkuji a do škvíry prohodím:

„A nemáš už hlad, kočičko?“

Rozloučím se s ostatními a usednu na kamenné schody s hlavou opřenou o zárubeň, rozhodnutý čekat a čekat, jak mě v tom život vyučil.

* * *

Nesnáším to. Dát si cíl. Někam se vyškrábat. Shánět dveřníka s klíčem. Energie a hodiny investované na to, aby bylo dosaženo cíle. A teď jsme tu, rychle, rychle, šup, šup. Všichni už jsou o tři svatynky napřed. No jasně, co tu taky čekali. Spousty buddhů, hrozivých i poklidných podob všech božských a pekelných bytostí, zuby, drápy, vypoulené oči a osvětlené úsměvy. Stěny každé svatyně pomalované od stropu až po podlahu. Sošky, thangky, koncentrace symbolů a významů. Ale všichni už se vidí nad plnými talíři dole v hospodě. Jasně, byli jsme tam a bylo to fakt úžasný. Nesnáším to. Všichni jsou duchovně založení, jenomže těch obrázků je prostě moc a všechny tak nějak stejný. Jenže ony nejsou stejný. Proto jsem ráda, že jsem chvíli sama. Je tu podve-

černí oranžovočervené šikmé světlo a postavy na malbách srší živoucím fluidem. Pod hřejivým nasvícením plasticky vystupují syté odstíny dávných barev. Vlídlost a bezpečí. Je příjemné sednout si na studenou kamennou podlahu, cítit, jak stoupající chlad zpomaluje tělesné funkce a zastavuje myšlení; a dlouhé minuty se dívat, až se najednou člověk ocitne na druhé straně, dívá se zpátky, ven. Švitoření se vzdálilo a jiné zvuky sem téměř nedoléhají. Mírné vrznutí přiškrtilo proud světla, dveře zapadly a zarachotil zámek. Sedím bez myšlenek, vnímám, co se děje, spíš jako nějaký vnější pozorovatel a ještě nevím, jak se k nové situaci postavit; dříve nebo později sem stejně někdo dorazí.

Změnou světelných podmínek se změnila vnitřní atmosféra. Oči přivykly a myšlení taky. Nejsem si jistá, co doopravdy vidím očima a co vnímám vědomím, pamětí, nějakým šestým smyslem. Chlad od země přestal být příjemný a můj pohyb mne vrátil ze světa maleb zpátky do svatyně. Hledám nějakou podložku, kousek hadru nebo starou rohož, na kterou by se dalo sednout. Cítím, jak mne démoni zkoumavě a pobaveně pozorují. Stovky očí, zubů a tesáků, úsměvů a šklebů, rozevřených náručí nabízejících ochranu, rozmáchlých paží svírajících v ruku sekáčky, nože a meče, ale i lotosové květy, knihy a misky s obětinami. Mezi nimi se na pozadí stylizované himálajské krajiny hemží podivné bytosti nejrůznějších světů a ještě podivnější mytická zvířata. Nemám žádný důvod se jich bát. Připadám si jako mezi dávnými kamarády a spolužáky. Setkání po třiceti letech. Nebo spíš po třech stech. Konečně nahmatám starou sedací matraci.

Snažím se opět zmrazit myšlenky a dívám se upřeně na stěnu, kde tuším pohled velkých soucitných očí. Cítím se, jako bych se vznášela vesmírem a vnímala interakci se všemi plujícími vesmírnými tělesy, všemi barvami světla a prostoru, všemi prudkými

otřesy i jemnými záchvěvy vzdálených dějů. Přestávám existovat a jsem součástí proudu bezčasí. Jsem nekonečná prázdnota, v níž se všechno odehrává, a jsem všechno, co se odehrává v nekonečné prázdnotě. Trvám miliony let, ale veškerý čas se odehrává zároveň. Není žádné předtím a potom. Je jenom teď. Vlastně to není ani teď. Je to.

Pár očí, který se na mne upřeně dívá pevným pohledem, mi pomáhá znovu se zformovat, seřadit a spojit své buňky a oddělit se od všehomíra. Znovu vzniknout, znovu se narodit. Vlastně to není pár očí, je to trojúhelník, který na mne neviditelně září ze tmy. Intuitivně k němu směřuji a absolutně mu důvěřuji. Jsou to mé vlastní oči, kterými vidím svoje místo ve vesmíru, svoje místo na planetě a svoje místo v mém osobním nejbližším světě. Mé oči pláčou a smějí se zároveň a něco mne pálí uprostřed čela. Dva zářící trojúhelníky očí splývají a roztácejí se neuvěřitelnou rychlostí. Vesmír okolo pulsuje ve víru a já jsem jedna z nich, jedna z těch všudypřítomných vševědoucích bytostí.

* * *

Odhadoval jsem to tak na hodinu jako čekání na indický autobus, jenomže jsem svou ženu podcenil; začíná se stmívat a rozpálené zdi vychládají. Určitě neusnula, protože občas zaslechnu nastydlé zakašlání. Víím, že dokáže být pěkně paličatá. Když se rozhodla, že se mnou nebude spát, tak to posledních pět let neoblomně dodržovala.

Dívám se na závěje lehounké topolové vaty v koutcích dvorku a vzpomínám, jak je mladí od doktora Grüna na mé doporučení zapalovali. Ve vteřině vzplály a v druhé vteřině beze stopy zmizely ze světa. Vzpomínám na srdnaté pampeliškové chmýří, schopné

svým padákovitým výsadkem napadnout celou naši zahrádku v Kobylisích. Po té se mi bude stýskat, to připouštím, trávník do svahu pod pískovcovými skalami, kde jsem mohl pro svou ženu vydlabat poustevnickou jeskyňku, kdyby si řekla.

Teď už je ale pozdě na všechno: *Lod'ka láska ztroskotala o život*, připomenul se mi Majakovského verš z básně na rozloučenou, než se zastřelil. Vzpomínám si, jak jsem s ní udělal dojem na přijímací komisi a o pár let později i na svou ženu. Tehdy jsem ji uměl říkat zcela nesentimentálně, to až dnes se nad ní dojímám jako stará plačka.

Dvě hodiny / ty patrně už spíš / a snad i tvá nálada je taková / Jiskrami telegramů / tě již nemám proč budít a znepokojoval / je, jak se říká, incident skončen / Lod'ka láska ztroskotala o život / a zbytečný je součet / vzájemných trampot, trpkostí a psot.

Musím se už sakra přemáhat, abych neodemkl a nevtrhl do meditační svatyně. Copak ji ani nenapadne pomyslet na vnější svět? Že tu třeba nějaký manžel trpělivě vyčkává, až dostane rozum a hlad? Anebo se rozhodla z minuty na minutu jako kuřák anebo alkoholik vzdát letitého jedu našeho soužití? Možná v těch prastarých malbách objevila vyluštěnou tajenku svého pomýleného života, kdo to může vědět. Já bych se ale teď potřeboval propláchnout chladivým pánembohem, koneckonců i ledňáček by mi mohl tyrkysově prolétnout hrdlem, abych v něm necítil jen zlostné mručení hladové šelmy. Bohužel tomu tak je: dostávám zuřivý hlad za nás oba. Tohle nedopadne dobře, bliká mi kontrolka, když se po dvou hodinách hrabu na ztuhlé nohy. Dříve než stačím vrazit klíč do zámku, ozve se z druhé strany přidušený výkřik, jako by démoni obživli a slétli se na mou ženu.

„Už jdu!“ vykřiknu a rumpluji klíčem. „Stalo se něco!?“

* * *

Zabírá svým tělem skoro celý obdélník dveří.

„Tak děje se něco?“ opakuje už klidněji.

„Nic vážného.“

„Znělo to, jako by tě někdo škrtil.“

„Můj starý život.“

„Aha,“ povídá svým obvyklým tónem. „Netušil jsem, že osvětlení může být nebezpečný.“

„Co kdybys mě tu zase zamkl?“

Z jeho odmlčení vytuším, že můj návrh zvažuje.

„Víš,“ říká nečekaně smířlivě. „Mám docela hlad.“

„Nemusíš mě tu hlídat.“

„Tím si právě nejsem jist.“

„Nic mi tu neschází. Ani ty,“ dodávám zbytečně a opět slyším jeho myšlenkové pochody, jestli se náhodou nemá urazit.

„Dobře, tady máš klíč. Za hodinu mi už nic k jídlu nedají. Mám ti něco objednat, kdyby náhodou?“

Odpověděla jsem mlčením. Šetrně zavřel těžké dveře, abych si nemyslela, že se naštvál.

Zlobím se na sebe: možná jsem opravdu byla blízko osvětlení, a stačí krátký rozhovor, abych se vrátila na začátek. Člověče, nezlob se, napadá mě princip mé nejoblíbenější dětské hry a musím se své asociaci v duchu zasmát. A navíc jsem z těch řečí také pocítila hlad.

Zburcuji stařečka a předám mu klíč a odškodné v rupiích. Nemůžu anglicky, z jeho gest ale pochopím, že mohu kdykoli přijít. Aspoň nějaká jistota. Dole v Alči už trhovci sklízí krámky s buddhistickými tretkami, autobusy odjely do Le, prodavači pod sporým světlem lamp klábosí dál. Moc ráda bych si přisedla, jenomže jak začnete myslet na jídlo, ostatní touhy prchají.

Můj muž to na mě zahrál náramně: tváří se překvapeně i nadšeně zároveň. A jídla objednal jak pro celou naši rodinu, kdyby tu s námi seděla.

„Všechno, co máš ráda,“ rozpráhne paže s gestem vypůjčeným z inscenace Čechova. „Jen se podívej: rajčatová polévka – španělské gaspačo to sice nebude, ale dobrý. Jako předkrm pochopitelně pakory, vegetable i paneer pakora, a jogurtová raita, co ztiší pálivost, to je jasné. Může být i potato se špenátem, kdybys chtěla. Pak tu je pork curry, lamb tikka, uvažoval jsem ještě o kuřecí tikka masale. A česnekový nán, zatím tři kousky, kdyžtak přiojdnám. Budeš chtít mangové, nebo banánové lassí?“

„Něco bych si dala,“ upejpám se jak malá holka, čímž si vzpomenu na dceru, která má také sklon k tloustnutí.

Bývala štíhlounká jako já před těhotenstvím, avšak z věčného vyledávání nad právníckou literaturou jí narostl zadek, který sebevědomě ani neskrývá do volných šatů nebo sukní. Kupodivu jsme k sobě v posledních letech nebyvaly dvakrát důvěrné, ale ani soutěživě konfliktní, což se občas stává. Od její nebouřlivé puberty jsme k sobě pomaličku získaly odstup a oběma nám to dnes vyhovuje. Jaképak emoce, říká mi její pohled, ty všechno jediné komplikují. Našla si podobně pragmatického partnera a pragmaticky pracují na své kariéře. Nejsem zklamaná, ani nadšená, pozorují to a věřím, že jim patří budoucnost.

Náš syn se vzhledem podobá svému otci, avšak jeho povaha nám je záhadou. Co si vzpomínám, vždycky se něčeho bál. Ještě v kočárku vyděšeně ukazoval před sebe prstíčkem a nařikal: Mócha, mócha, bojím, bojím. Jako by od sebe stále odháněl nějaké neškodné mouchy, z nichž cítí neznámé nebezpečí. Na střední škole to mohl být frajer, co střídá holky, chodil ale po celou dobu s tuctovou holčinou, která se na něj po maturitě vykašlala. K němu

jsem ale od první chvíle měla ty nejměkčí mateřské city, jako malý chlapeček byl mazlivě roztomilý, než jsem si všimla, že se mě neustále bázně drží za sukni. K jeho devatenáctinám jsem mu už musela naznačit, že s námi nemůže bydlet až do konce studií, která si kvůli strachu ze zkoušek stále prodlužuje. Vidím jej do dnes moc ráda, jenom nechápu, proč mě konečně neokřikne, když do omrzení vykládám historku, jak se bál hrůzostrašně bzučící mouchy.

„Chutná ti to?“ stará se můj muž, jenž si mé zpomalené žvýkání chybně vysvětluje.

„Vynikající. Děkuji,“ usmívám se, avšak pořád nepřítomně.

„Nechtěla jsi raději kuře z tandúru?“

Vrtím hlavou, abych rozehnala jeho pochybnosti.

„Takže zítra zpátky do Le?“

Vidím mu na očích, jak by nejraději dodal: anebo zpátky do poustevny? Oceňuji jeho silnou vůli, a tak o tom, co bych doopravdy ráda, pomlčím.

* * *

Táhneme se z autobusového nádraží přes rozkopaný Main Bazar, kde se musíme prodírat davovou tlačenicí kolem vyprázdněného ostrůvku s pouličními komedianty.

„Vydrž chvíli,“ povídám své ženě, která se už vidí v posteli.

Nesouhlasně se ohlédne, mě ale ta otrhaná rodinka zaujala. Hlavní hvězdou je nanejvýš dvanáctiletý kluk, co zkušeně metá kozelce, zatímco se kolem motá špinavý bratříček. Ten se možná předevcírem naučil chodit a dneska už válí kotouly vpřed i vzad. Z jejich jednoduché produkce doprovázené zpěvem a hrou na jakýsi prastarý strunný nástroj vnímám cosi archaicky původního

a pro mě stokrát živějšího než nějaké vybledlé malby. Zabočím před poštou do vedlejší uličky, vedoucí na stanoviště taxíků a tibetský trh, jakkoli mě zajímá něco jiného: wineshop, jedno z mála míst v Le, kde lze v malém okénku jak někde v bance koupit alkohol. Godfather tu stojí dvakrát méně než ve vesnickém krámku, přidám si ještě colu a indický rum – Starého mnicha. Má žena mi kriticky kouká přes rameno, ale neřekne slovo. Mlčení jí vydrží až do postele v Rainbow. Vybalím zaprášený batoh, zatímco ten její se stále válí jako ona na zádech, s ochablými popruhy, smířený s osudem přehlíženého pomocníka. Naleju si colu s rumem a jdu si sednout na zastíněnou zahrádku. Lazybones, mumlám si, abych se odreagoval z manželského dusna, jaké často nastane během minuty. Někdy si začne ona, jindy já, pak už ale běžíme vedle sebe jako kočároví koně, bok po boku vstříc nevyhnutelnému karambolu.

Kdysi mi dělalo starost, že si ani jako herec s vycvičenou pamětí nedokážu vybavit text hádky, kterou to všechno začalo. Cola s rumem účinkuje, začínám sestupovat do sklepních chodeb naší minulosti.

Že by na počátku přece jen stálo její pohrdání, když jsem se párkrát neudržel, abych se nepolitoval, jak mě režiséři opomíjejí a nedávají příležitost? Vzpomínám, že toho moc nenamluvila a poslouchala mé noční monology jako nějaká terapeutka.

„Anebo si myslíš, že bych nedokázal utáhnout celé představení?“
loudil jsem.

„Určitě dokázal.“

„Ale tu šanci mi nedaj!“

„Je vás v souboru hodně dobrých. Proč nezkusit nějaké hostování mimo Prahu?“

„Tam jsou tak na mě zvědaví.“

„Anebo ses minul povoláním...“

Chtělo se mi zařvat bolestí, místo toho jsem ale pokrčil rameny, dolil si sklenici a propadl trudnomyslnosti. Někdo tvrdí, jak ženský ocení, když protějšek projeví slabost, svěří se, dokonce i slza se mu v koutku zaleskne. Mé ženě byl buddhistický soucit vzdálenější než cesta do Tibetu. Jedinou intenzivnější emoci jsem zaznamenal, když v záchvatech žárlivosti rozbíjela skleničky a hrnky; pokaždé ale měla předvýběr, aby to náhodou neodskákal nějaký její oblíbený kafáč.

Do pokoje se vracím jedině proto, abych si dolil. Jako z uděláním si má žena čte Pohrdání od Moravii, které jsem nechal v hotelové úschovně.

„Vážně je to divně přeložený.“

„Zrovna jsem vzpomínal, jak ti muselo vadit, když jsem ti brečel na rameni, že mi nedávaj hlavní role,“ vytáhl jsem na ni svou vypočítavou upřímnost.

„To se pleteš,“ pravila důrazně.

Sednu si na kraj postele jako kající se puberták.

„Nebo sis tehdy myslel něco jiného?“ pokračuje.

„Ano,“ dělám zkroušeného, takže mě prokoukne.

„Naštěstí jsi ale u divadla nezůstal, takže co? Pozdní lítost? Chtěl ses trápit dalších deset let?“

„Museli mě ale vystřelit až na Měsíc, aby se mě zbavili,“ připomínám a má žena nevím proč se zasměje.

Uchechtanu se podobně jako ona a zajdu do koupelny, kde v kyblíku chladím svůj nákup z wineshopu. Stejně to je zvláštní, jak rychle se může vyjasnit. Dusno, hrom a krupobití, vzápětí čisté nebe s ozónem. A tak pořád dokola, jako by se náš život skládal sice z malých, ale vyčerpávajících etud.

* * *

Můj muž zase popíjí a já se povaluji. Je to souměřitelné? V každém případě nás to už po léta odcizuje. Dneska zmizel hned po snídani, že si musí dát od pouličních obuvníků spravit boty. Vlastně mě vydírá, když říká, že na trek si žádné pití kupovat nebude, ve městě se ale jinak nudí. Jenomže já si potřebuji aspoň dva dny odpočinout a doléčit nachlazení z první noci ve stanu.

Přemýšlím, kdy a jak jsem mohla poztráct mladistvé odhodlání procestovat celý svět, anebo půlku světa. Tak dobře: aspoň celou Asii. Dostali jsme se ale jen dvakrát do Nepálu a pak, když můj muž začal vydělávat, jsme v zimě odlétali i s dětmi do teplých krajín Thajska, Vietnamu nebo na Srí Lanku. Jenomže já jsem chtěla hlavně do Tibetu, o kterém jsem si tolik přečetla. Od jisté doby se ale čínské vízum dalo získat jedině v rámci organizované skupiny, a to se nám dvakrát nechtělo. A když jsme nechuť překonali, Čína zrovna povolení do Tibetu kvůli tamním demonstracím nedávala vůbec. Sen se mi vzdaloval a zůstalo po něm všepožírající prázdno.

Muž mě ovšem předběhl i v hloubce zklamání. Vzpomínám si, s jakým výrazem se přišel děkovat po představení Kočky na rozpálené plechové střeše, kde v hlavní mužské roli zaskakoval za nemocného kolegu. Očekával ovace vestoje, anebo aspoň bouřlivé uznání, jenomže já sama jsem to neutleskala. Vydal ze sebe přece úplně všechno, a z publika sprchne jen vlažný aplaus!

Nevím, jestli to ta dáma v řadě za mnou provedla záměrně, jak jsem ale poznala divadelní prostředí, řekla bych, že ano. Zřetelným pološeptem se nechala slyšet:

„Někdo by mu měl říct, že nemusí hrát do roztrhání těla, kdykoli je na scéně!“

Milostivá paní měla vlastně pravdu, můj muž trhal kulisy. Proč si ale tu svou pravdu nenechá pro sebe? Jistě šlo o příbuznou jiného herce, co jen dodržovala divadelnické pravidlo pohanět potenciální

konkurenci, aby můj favorit stoupl v ceně. Kolik hořkosti si musely vyslechnout stěny divadelního klubu, rekvizitárny i zákulisí. Nevydržela bych v takové atmosféře ani týden a on tam přežíval takřka deset let. Nikdy jsem nepochopila, proč se někdy vrací domů v euforii a druhý den zase sklíčený a nemluvný. Naštěstí jej minul nástup televizních seriálů, kde by se pravděpodobně uplatnil jako řada jiných průměrných herců. Díky svému spolužákovi ze střední se uchytil v realitách, a tak mu nastal jiný nekonečný seriál jednání s klienty a prohlížení bytů. Dařilo se mu, bavilo jej hrát na šachovnici trhu, tak trochu klamat tělem, vymýšlet si, slibovat, poslouchat cizí příběhy, ať klamavé, anebo i nepříjemně upřímné. Později se ale osamostatnil, převzal odpovědnost a časem znovu začal chodit domů podrážděný, anebo v podezřele rozjařené náladě.

Teď si mě po návratu z města potutelně prohlíží a přemýšlí, čím by mě vytočil.

„Neříkej nic,“ varuji ho. „Nalej si a nech mě odpočívat.“

„A nejsi už přespalá?“

„Nespím.“

„Ale budeš.“

„Dej mi pokoj.“

„Zítra ti bude líp?“

„Těžko.“

Ustaraně pokyvuje hlavou jako marioneta čerta.

„Rád bych už vypadnul.“

„Ale beze mě.“

„To je nápad!“

Konečně se zvedá a pitomě se uculuje. Mizí v koupelně a cosi si propěvuje. Jsou chvíle, kdy svého muže upřímně nenávidím.

* * *

Zahlédla jsem to auto už z dálky, jak se kolébavě dere vzhůru po kamenité cestě. Také rodiče zpozorněli, protože jsme nikoho dalšího na piknik nečekali. Už takhle se nás sešlo tolik, že jsme se museli rozdělit pod dvě stanové plachty a aut jsem napočítala devět.

„Běž se podívat, Dolmo. Asi k nám zabloudili nějakí turisté,“ pobízí mě tatínek. Rozběhla jsem se jim naproti. Postarší dvojice působila docela zmateně. S řidičem si rozmáchle ukazují různými směry a střídavě přikyvuují a vrtí hlavami. Na mě se koukají vyčkávací, jako bych jim přinášela nějakou důležitou novinku.

„Ahoj, chtěli jsme se tě na něco zeptat. Možná to nebudeš vědět, ale třeba by nám mohli poradit tví rodiče,“ povídá paní krásnou angličtinou, jakou ani naše učitelka nemluví.

„Říkal jsem jim, že tudy nikdo nechodí, možná tak pastevci, takže by se měli držet potoka a kozích hovin,“ směje se řidič.

„Potřebujeme se dostat do vesnice Nanga pak do kláštera Dagthog,“ ukazuje šedovlasý pán v mapě. „A trek tu zakreslený je, podívejte,“ strká papír pod nos řidiči, ten se ale nepřestává smát a trpělivě opakuje:

„Musíte po silnici, jediné po silnici.“

Běžím se zeptat rodičů a příbuzných. Už mají vypito, prohýbají se smíchy a mávají směrem k turistům, kteří se mezitím rozloučili se svým řidičem a nasazují si batohy. Utíkám zpátky se špatnou zprávou, že průsmyky v okolí tu nikdo nezná, kdyby ale měli zájem, že se budeme večer vracet do Le. Pán s díky odmítá a tváří se našťavaně, jeho paní nešťastně. Znáám tyhle výrazy z domova, jenomže u nás rozhoduje maminka a tatínek je za to většinou rád. Tihle staří manželé vypadají jako pejsci, kteří se zatoulali a zlobí se jeden na druhého. Přesto jim dlouho mávám, než mi za nej-

bližším kopcem zmizí navždy z očí, jako bych si je z dlouhé chvíle vymyslela.

* * *

Konečně jsme z doslechu rozchechtané společnosti. Holčička vyprovázela mou ženu pohledem, v němž se zračilo celé božstvo soucitu. Poledne se už přehouplo a slunce do nás buší jako do tym-pánů. Má žena se právem strachuje, jestli máme s sebou dost vody; zatím se ale držíme břehů potoka a já si co chvíli do něj namáčím safari klobouček, abych si zchladil přehřátou hlavu.

Ráno jsme se balili takřka beze slova – v trucování jsme přeborníci. Jakmile jeden začne, ani ten druhý neví, kdy přestat. Sisyfos by z nás měl radost. Kdyby se naše scénky aspoň neopakovaly jako přes kopírák až do zoufalých detailů gest a intonací. Jako bych znovu stál na jevišti a vedl banálně prázdný dialog, který mě štval už při zkouškách, natož při padesáté repríze. Rozhlížím se po horské pustině, nikde ani živáčka. Žádná zřetelná stezka tudy nevede, jen vyšlapaná síť kozích cestiček a sem tam zaschlý oslí trus nebo hrstička černých bobků.

Úzké údolí se klikatí, mizí v poli balvanů a za ním se třepí do různých odboček a přítoků. Bedlivě zkoumám sutiny i chudičké pastviny, jako bych v ruce držel čísi dlaň a předstíral, že ze spleti čar odhaduji budoucnost. Stoupám pohledem k vlnícímu se hřebeni na obzoru a vidím hned několik možných průsmyků; ani jeden se netváří jako vlídný hostitel: Tudy, prosím, jen pojdte dál a udělejte si pohodlí.

Blíží se k nám společnost – dva horští tuláci v psím kožichu. Naštěstí si vystačí, zvědavě si nás přeměří, zavětrí zpocený pach cizinců a úsporným krokem vytrvalostních běžců pokračují v pouti.

Co bych dal za jejich plíce! Z mapky jsem vyčetl, že hora za námi, shovívavě sledující naše hlemýždí tempo, má bez pár metrů pět tisíc sedm set. Tak proto mě řídký vzduch už nedokáže nakrmit. Před pětadvaceti lety jsem se podívoval, jak rychle se součástky organismu zadřou, když se jim nedostává okysličené krve. Jenomže jsem na to pozapomněl, asi jako na první kocovinu.

„Ohlídni se!“

Už to také vidím: konec shovívavosti. Kolem hory, kterou ještě před chvílí oblévala šmolkově modrá obloha, se šikují mračna.

„Aspoň nedostaneme úžeh!“ volám.

Mraky se sytí do černých hroud a ženou se na blednoucí kotouč světla jako smečka vlků za kořistí.

„Pojď, musíme se schovat!“ hulákám na svou ženu, která na to nebeské divadlo zírání jako uhranutá. „Bude bouřka!“

Teprve když ze mě to slovo vylétlo, uvědomil jsem si, že má žena bojuje s fobií z blesků na otevřeném prostranství. Hodil jsem batoh na první placák a sbíhám za ní. Tuším, jaký výraz uvidím, přesto mě panika v její tváři zaskočí. Jako by zahlédla ducha svého otce.

„Našel jsem skvělý úkryt,“ vymýšlím si.

Bezradně souhlasí. Vzpomenu si na pohled ochotné holčičky, která před pár hodinami s mou ženou tolik soucítala, a ještě neměla proč.

* * *

Stalo se to ještě před svatbou, v bulharském pohoří Pirin, na jehož severní hřeben jsme se propracovali až po dvou dnech stoupání. Doslova z čista jasna nás přepadla děsivá bouře. Můj příští muž se jenom smál a cosi vykřikoval proti deštivému vichru a burácení

hromu, nejspíš se už viděl v roli šílícího Krále Leara. Stála jsem blízko triangulační tyče, když jsem za sebou zaslechla ten podivný svist a ohlušující ránu. Otočím se za zvukem a pocítím i zahlédnu to současně. Vzduch nabitý elektrinou, šlehnutí blesku sjíždějícího nespátřitelnou rychlostí po železné tyči do skály. Proboha, vždyť já tu čumím, a přitom jsem jak na střelnici! Stačil jediný krok a byla bych mrtvá! Nenápadně, jako by bouře mohla mít oči, vyvlékám se z batohu vyztuženého kovovými pásky a couvám z dosahu bleskosvodu. Krčím se pod převisem a oněmělá hrůzou sleduji, jak nás střelnice za chvíli dostihne i tentokrát, v ladackém Himálaji.

Blížíme se k rozvalinám šedočervených skal a stádo mraků je nám v patách. Zatím nás obstřelují jednotlivé kapky, jinak se rozhostilo ponuré, až zlověstné ticho, kontrastující s vysmýčeným pruhem přívětivě čisté oblohy na jihovýchodě. V poslední chvíli zalézáme pod převis a bágly nastrkáme pod jiný, v dostatečné vzdálenosti od nás. Bezpečně se necítím ani trochu.

„To se za chvíli přežene,“ tvrdí můj lehkovážný muž a mraky mu odpoví kuřáckým zachrchláním.

„Normální horská přeháňka,“ vymýšlí si.

„Jako bys těžký bourače říkal normální nehoda!“

„To máš pravdu,“ směje se a do vystrčené dlaně chytá těžké kapky.

„Dál už nejdu. Chci se vrátit.“

Zírá na mě nevěřičně.

„Pomátla ses?“

„To ty seš magor! Nikam nejdu, slyšíš?“

„Dobře, dobře, počkáme, jak se to vyvine.“

Můj muž se nerad vzdává. Nerad se vrací stejnou cestou, nerad si přiznává, že špatně odhadl klienta anebo kolegyni v práci, a pří-

mo nesnáší, když mu to předhazují. Jenomže v tuto chvíli nejde o pitomou ješitnost, jde o život. Na rozdíl od něj vím o turistech, které zabil blesk právě z takové přehánky.

Mraky už pohltily většinu oblohy. Jako lesní požár zanechávají za sebou do černa spálenou zem, která k nám sestupuje v podobě proměnlivých božských démonů Tibeťanů a Ladačanů. Vybavují se mi nejen klášterní malby, ale i závěsné thangky, jež se zakrývají rouškou, aby svou hrůzostrašnou podobou neděsily věřící. Myslím na ně s pevně sevřenýma očima, jen abych odvedla pozornost od panicky narůstajícího strachu. Copak mu vážně nedochází, čemu nás chce vystavit? Za svou evropskou opovážlivost nerespektovat varování budeme sežehnuti zaživa; nebo nad námi souhlasně mručí jako sbor tibetských mnichů.

„Jen se podívej – už žádné blesky. Odchází to od nás, máme štěstí,“ slyším jeho veselý hlas, jenž mne definitivně přesvědčil, že mu hráblo. Další možnost je ta, že chce aspoň jednoho z nás zabít, aby tím bleskově vyřešil naše zpackané životy.

* * *

Přísahám, že to přehání. Nic než fobie, stres a hysterie. Celé mládí jsem prožil v létě na horách, takže o nečekaných změnách počasí něco vím. Samozřejmě že bych se za bouřky neproducíroval na hřebeni, proč ji ale nepřechkat, až se přežene?

„Uděláme to takhle,“ oznamuji. „Ty tady pohlídáš bágly a já půjdu prozkoumat cestu na průsmyk.“

„Ne!“

„Co ne?“

„Nikam nepůjdu, jenom zpátky.“

„Proč?“

„Ta bouřka se může kdykoli vrátit. A my budeme jediný pohyblivý terče. To není žádná předtucha. Víím to jistě.“

„Výborně. Mně ale nemůžeš bránit.“

„Jenom tě prosím, abys nikam nechodil.“

„Nepřeháněj.“

„Nech si ty kecy. Víš, čemu se říká suchá bouřka? To udeří blesk bez výstrahy. Mohl sis o Ladaku něco přečíst. Na tos ale neměl čas.“

Popadl jsem trekařské hůlky a vzápětí je odhodil. Co kdyby náhodou měla pravdu.

„Kdybychom se víckrát neviděli, nevzpomínej na mě, lásko, ve zlém,“ zazpívám jí na rozloučenou a sobě na kuráž.

Bez tíhy batohu stoupám vzhůru snadno, s nechutí ale připouštím, že mě její strach nakazil. Suchá bouřka, blesk z čistého nebe, kam na tyhle pohádky chodí? Jenomže marná sláva, pořád se zastavuji a zkoumám potmělou oblohu, která se ne a ne roztrhat a poslat karavanu mračen o pohoří dál. Prostě se začínám bát o svou podělanou existenci. Nemohu dostat z hlavy tu její pitomou představu, že krokem plážového lva přecházím přes střelnici a kdokoli si mě může zaměřit a zmáčknout spoušť. Přesně tímhle způsobem se na vojně loudal dozorčí střelnice, opálený desátník v rozepnuté košili, jehož si ani vyšší šarže netroufaly buzerovat. Tady jsme ale beze svědků a bouřka nemá žádnou disciplínu. Jenom moje nafoukaný ego mi nedovolí vrátit se.

Zachránil mě zajíc. Bystře pozoroval podivnou postavu, a když si otipoval možné nebezpečí, odhopkal o padesát metrů dál. Jakmile jsem se doškrábal na jeho úroveň, znovu vykoukl a pelášil výš jako při hře na honěnou. Mohl zmizet úplně, avšak hra jej začala bavit. Mně se zase vrátila sebedůvěra. Dobrý obchod. V realitách mě těšilo, když jsme byli spokojeni všichni: já i klienti. Ti dokonce

mluvili o pocitu štěstí; ten jsem rád vyměnil za potlesk v divadle, který koneckonců patřil hlavním hráčům. Měl jsem i takovou profesionální libůstku, že jsem si štěstí svých klientů kontroloval. Několikrát jsem jim zavolaal, jestli je vše v pořádku, a znovu polichocně poslouchal projevy vděčnosti.

Hřeben se přiblížil a s ním i nebezpečí. Obloha si občas zhluboka říhla, bouřka ale odtáhla. Netuším, jestli jsem víc zpoceny strachy, anebo námahou ve stojatém dusnu. Poslední metry, připraven jsem na cokoli, co uvidím na druhé straně. Třeba nepřístupný skalnatý sráz. Nic takového – sráz to je sice strmý, avšak schůdný a v hloubce pod sebou zahlédnu i zeleň, znamená blízké vesnice. A hlavně ten rozhled po nově se rýsujících horizontech a skalních skulpturách, kterými se rozeklaně ježí svahy pod námi. Bouřka se nad tímto údolím nevznáší, jsme zachráněni.

Říkám to nadšeně i své ženě: „Za kopcem není ani mráček a viděl jsem i vesnici Nang, do večera jsme tam.“

Sbírá se mlčky dohromady, jako by se chystala na svou poslední cestu. Nevinná, a přece odsouzená. Hlavně drž zobák, musím si připomínat.

* * *

Není nakonec jedno, kdy a jak zhebnu? Jeho nadšení mi ale dodává energii. Abych vstala, došla si pro bágel a hodila si jej na záda jako sebevražděná atentátnice. Přemítám o své karmě. Proč jsem se musela narodit právě v Praze a prožít dětství v maloměstské rodině, i když každý nerv v mém těle říkal, že vyrůstám a dospívám na nesprávném místě? Proč jsem neuposlechla všechny ty zřetelné vzkazy a snažila se vyhovět rodičům a jejich představám? Proč jsem se nejpozději po vysoké nesebrala a nezdrhla do světa,

který mě lákal stokrát víc než ti mladíčkové, co kolem mě kroužili a bzučeli vzrušením? A proč jsem se musela zamilovat zrovna do svého muže? Byla to karma? Prožít třicet let s někým, kdo mě už po třech letech přestal zajímat? Měla jsem několik šancí to změnit, avšak zvítězila – co? Má pohodlnost, anebo víra, že se věci dějí samy a nemá smysl do nich násilně zasahovat? Ať už mě sežehne blesk, anebo se za měsíc rozvedu, přijímám to. Přijde mi hloupé, že jsem ještě před chvílí měla strach ze smrti.

„Koukni na něj! To je náš ochránce!“

Ukazuje mi nějakého hopkajícího zajíce.

„Nemluv na mě.“

„Ještě sto metrů – a uvidíš jiný svět!“

Nic neříkám, a ještě se proto na sebe zlobím. Pro jistotu se ohlédnu – i nebe chmurně mlčí. Hodinka odpočinku pod převisem mě posílila. Obloha za námi je stále zatažená, tady se ale už prodlužují teplé stíny a slunce podvečerně mžourá a předvádí nám krajinu snů. Kdybych mohla, ustlala bych si už tady pod hřebenem a výhledy do údolí si přitáhla jako peřinu až pod bradu.

„Viděl bych to tudy,“ napichuje můj muž hůlkou cestu, která existuje jen v jeho představách.

„Jak myslíš,“ zavrčím a scházím dolů určeným směrem.

Kdybych nemusela pamatovat na to, že jsem našťvaná, užívala bych si sestup daleko víc. Přemýšlím, jak je možné, že on na rozdíl ode mě neprojevoval žádné obavy. Je opravdu tak naivně troufalý, anebo se skutečně drží předsevzetí, že se po komouších, po jejich policajtských mlátičkách a lampasáckých mozcích nebude už nikdy nikoho bát?

„A teď to vezmeme doprava,“ ukazuje na strmější sešup suti-nami.

„A proč ne tudy?“ napodobuji hůlkou jeho velitelské gesto.

Soustředěně můj návrh přezkoumává a uniká mu, že já už začínám sestupovat svým směrem. Najednou mě štve, jak chce o všem rozhodovat: Musíme na hřeben, půjdeme tudy, odpočívat nemůžeme, jinak bychom nedošli za světla.

„Kam to jdeš, sakra? Co zas blbneš? Dobře, ať je po tvém! Ale řek bych, že se pleteš!“

Létají za mnou jeho slova, která mi přinášejí uspokojení. Ty se ničeho nebojíš, mě zase nikdo nebude řídit! Už nikdy. Krajina údolí pod námi mi vrací pohled plný pochopení a stíny se mi kladou pod nohy jako pruhy sametového koberce, který mě nepodtrhne.

* * *

Mohl bych se škodolibě posmívat, místo toho jsem nervózní jako pes, kterého panička uvázala před obchodem. Ještě teď bych se vrátil na místo, kde se má žena před hodinou umíněně rozhodla; jenomže hrozí tma. Pomyslná stezka prudce klesá dolů a naplňuje mé nejhorší představy: dostali jsme se do kaňonu silného přítoku, jenž si tu za dešťů proráží kaskádovitou průrvu. Ta je nyní vyschlá a obrovité kameny jsou vyhlazené stovkami let jako broušené polodrahokamy.

„Třeba je tvá odbočka ještě horší,“ špitá.

Nestojí mi za odpověď.

„Možná jsi měl pravdu,“ couvá.

Vstupujeme do říše polotmy, poslední paprsky světla od nás odešly jako potáciví hosté po prohýřené noci. Náhle si vzpomenu, proč odmítala v noci řídit.

„Jestli seš fakt šeroslepá, tak se hlavně dívej, kam šlapeš, a drž se těsně za mnou. Jasný?“

„Jo, jo,“ povídá a já s hrůzou vidím, jak se její trekařské hole proměňují ve slepecké hůlky.

Není úniku. Na záda se nám valí tma jako vysoká mořská vlna. A právě to začíná: zprvu jen vysoké schody kaskády se navyšují do mohutných bloků, které během průtrží jistě vytvářejí úžasné vodopády, zrovna teď ale z nás dělají zbloudilé liliputány.

„Už skoro nic nevidím,“ dýchá mi na krk.

„Já vím,“ uklidňuji ženu, ale především sám sebe.

Ohledávám nohou každý další krok, abychom se nesmekli z hladkého kamene. Stačil by jediný vratký pohyb a batoh nás svou tíhou strhne dolů – v kotrmelcích se zřítíme do černého prázdna. Zlomená noha anebo ruka by po takovém pádu znamenaly milosrdnější variantu. Za světla bych si dobrodružný sestup bez lan užíval, teď ale v duchu kňučím úzkostí jako to psisko, na které panička zapomněla.

Zdoláváme třetí suchý vodopád, modlím se, abychom to měli za sebou. Postačí kratičká rovinka a já už se vidím na cestě k vesnici. Za dalším ohybem koryta se rozevře propast. Ani já skoro nic nevidím – zbabělec měsíc se někde schovává a hvězdičky jen potutelně pomrkávají. Vyzkoušel jsem čelovku, její světlo ale vrhá klamavé stíny.

„Co budeme dělat?“ zaslechnu konečně tu správnou intonaci.

„Půjdu dolů bez bágly. Když mi to vyjde, hodíš oba bágly dolů a já se pro tebe vrátím.“

Její mlčení je výmluvné.

Slézám skálu takřka poslepu; kdyby šedobílé balvany neodrážely zbytky světla, musel bych se řídit jedinež hmatem a intuicí. Takhle nacházím škvíry a výstupky, po jakých by zkušený horolezec seběhl, ale já mám nahnáno. Na můj strach vykoul proradný skoroúplněk a noční větřík zatajil dech. Jak se přibližuje rovná zem, stoupá má sebejistota jako po smršti panáků.

„Slyšíš mě? Půjde to! Hod' mi bág!“

„Házím!“

A už na mě padá rychlostí, před kterou v poslední chvíli ucuknu a jenom si představuji, co se v něm zlomilo a rozbilo. Batoh mé ženy se spíše koulí po skále, občas nadskočí a pak se zase mrtvolně smývá, až se neubráním představě našich vlastních těl.

„Slyšíš? Vydrž! Jdu si pro tebe,“ volám do tmy na svou neviditelnou ženu.

* * *

Musela jsem se ho držet za ruku jako kdysi svého tatínka, když mě vzal na procházku. Jenomže tátův stisk jsem cítila jako lhostejně formální, stisk svého muže jsem vnímala jako navigaci. Před nebezpečnými místy mě varoval až bolestivě, pak mě zase brzdil anebo povzbuzoval, dokonce mě dvakrát ukazováčkem pochvalně zašimral na zápěstí. Každopádně jsem v té chvíli na něj byla odkázána jako na náladovost svého otce.

Klopýtáme vyčerpaně dolů, šťastně přeživší, s čelovkami na hlavách, co nám ze tmy vykrajují teď už zřetelnou stezku. Na haldě kamenů, kam světlo nedosáhne, se mi něco nezdá. Sejdu z cesty a po pár krocích vidím, že jsem se nemýlila. Ohrádky z naskládaného kamení, útočiště pastevců a koz.

Do mého muže vjela čínorodost. Vybral a vyčistil místo na spaní, zatímco já se v nočním povětří marně pokoušela zapálit svíčku.

„Stan stavět nebudeme,“ rozhodl. „Přikryjeme se plachtou.“

Slovem neprotestuji, i když se do mě dává zima.

„Udělám nám čaj, neboj.“

Dostávám do dlaní horký plecháček, sedím už ve spacáku a můj muž vybírá kameny, kterými chce zatížit nepromokavou plachtu od

stanu. Nebe je čisté a hvězdy přízračně veliké a blízké, jako by přišly na kus řeči. Jsem ale tak unavená, že bych stejně nemohla otevřít ústa. Jedině vědomí si čiperně hopsá od myšlenky k myšlence. Proč jsem si dnes vzpomněla na otce? Možná proto, že on mě nikdy nepodržel, neprotáhl nebezpečím, vždy si od mých nejistot a bolestí udržoval odstup. Omlouvala jsem jej, že se stejně jako já cítí v naší rodině cizincem, a proto se ani doma moc nezdržuje. Když toužíte po něčí lásce, jste schopni si namluvit cokoli. Celá léta jsem tušila svůj sebeklam, oči mi ale musela otevřít až dcera, když na mě kdysi vyjekla:

„Seš úplně stejná jako tvůj fotr!“

„Jak to mluvíš o dědečkovi?“

„Studenej psí čumák! Hlavně mít svůj klid a pohodlí!“

„Co mi vlastně vyčítáš, holčičko? Málo se o tebe zajímám, málo tě chválím, málo tě mám ráda?“

„Ničemu nerozumíš!“ obvinila mě dospívající dcera a s pláčem odběhla. Jenomže já už jsem rozuměla.

Muž si přehodil plachtu přes hlavu a bez rozloučení začal řezavě chrápat, jako by se vrátil z flámu. Chrápající hrdina řeže můj dnešní obdiv na malé kousky, kostky vrhcábů. Mohla bych si hodit, jestli mi padne nějaká šestka. Hvězdy dychtivě přihlížejí, určitě mi chtějí fandit. Mě ale pronásledují jiné hry. Tatínek s oblibou předstíral, že si po nedělním obědě dává dvacet v obývacím pokoji, kde jsem si jako malá hrála, a přitom mě s přivřenými víčky pozoroval a poslouchal mé žvatlání. Nic laskavého v tom nebylo: při večeri pak ironicky utrousil nějakou větičku z mého rozhovoru s panenkou. Žasla jsem s otevřenou pusou, jak to ví.

Chtěla bych usnout. Tělo nepřestává žadonit, hlava se ale na nic neohlíží a kriticky komentuje můj dosavadní život. Proč jsem otcí nikdy do očí neřekla, co si o něm myslím? Bála jsem se ho? Ne, prostě jsem ho šetřila. Poznávala jsem v něm své horší já. Bůh ví,

že jsem své otcovské zatížení nesnášela a snažila se, aby ze mě ten egoistický odér vyprchal.

Koukám vzhůru na hvězdy, které mi samozřejmě můj pohled nevrací, natož aby si chtěly popovídat. Nikdy jsem se ještě necítila tak sama, a přitom tolik šťastná. I kdyby vedle mě chrápal mužský ideál, stejně budu ve vesmíru opuštěná. Samota ale neznamená strach. Na dosah mám svého muže, jemuž bych nejraději stiskla nos, aby se probudil. Stejně blízko mám i pocit štěstí. Přežila jsem dnešní den. Žádný vztah, natož lásku už nepotřebuji. Mám v sobě chaos, bordel, chcete-li. Zatím se neumím soustředit a vytrítit si své vzpomínky, zkušenosti, vztahy i názory. Možná i proto jsem kývla na tuhle cestu. Nevím ještě, kam mě dovede. Jedno ale vím jistě: už nikdy se nenechám nikým a ničím oblbovat. Samotná, opuštěná, zkrátka chudinka, no dobře. Ale - svobodná, sakra! Konečně plná svobody.

* * *

„Kočičko, vstáváme, co se ti zdálo?“

Protivně zahuhlá. V pořádku. Na lihovém vaříči připravuji čaj a polévku, abychom zvládli další průsmyk.

„Tak co se ti dnes zdálo?“

„Chceš to vážně vědět?“

„Jistě.“

„Byla jsem šťastně rozvedená, úplně sama a tys přišel na návštěvu s lahví výborného moravského vína.“

„Pálava?“

„Možná to byla Pálava, ale hlavně jsem si to jen představovala. Když jsem při tvém chrápání konečně usnula, spala jsem jako pod drnem.“

„A chutnalo ti to víno?“

„Od tebe vždycky, ty znalče.“

„Nebud' protivná. Čeká nás těžký den.“

„Jako včera?“

„Jak to mám vědět? Půjde to dlouho nahoru a pak zase dolů. Jakou chceš polévku?“

Když se jednání s klienty zasekne, musím změnit téma, obrátit list, rozpustit řeč do banalit, to dá rozum. Jenomže s vlastní ženou mi praxe nepomůže. Jsme na stejné lodi, jen se z ní zkusíme navzájem vyhodit. Prý šťastně rozvedená, výborné víno, kam na tyhle blbosti chodí? Ani v tom Moraviovi podobné kýchoviny nenajdete. Připadá mi až nebezpečně vyrovnaná, další zaprášený kout mysli, na jaký jsem svým praktickým vysavačem nedosáhl.

„Jak se cítíš?“

„Utahaná, ale dobrý. Myslím, že jsem to už rozchodila.“

To by mě nejspíš mělo varovat. Když se má žena rozchodí, promění se v mašinu. Prozatím tomu nic nenasvědčuje, když se belháme travnatými paloučky podél říčky. Přicházejí nás okukovat kozy i osli, avšak místního aby člověk pohledal; představoval jsem si, že po našem heroickém přechodu neznačeného průsmyku se kolem nás seběhne celá vesnice, jenomže nejsme nijak a ničím zajímaví.

Teď potřebujeme jen pitnou vodu, žádné uznání. Na třetí pokus nám otvírá dům mladá manželka s dítětem. Stejná písnička jako všechny ladacké mladé maminky, jejichž muži pracují v Le. Zabavíme dvouletou holčičku – opičku, co nám šplhá po zádech. Rádi bychom si koupili balenou vodu, jenomže krámky jsou zavřené. Jsem nanejvýš opatrný, protože můj blízký kamarád si z Indie přivezl břišní tyfus. Popijíme čaj, chroupáme sušenky a já se vracím o dvacet let zpátky, kdy se má žena starala o naše malé děti. Jak to probůh zvládala?

Odcházel jsem na desátou na zkoušku do divadla, odpoledne drtil nějaké kšefty v dabingu, večer představení a pak kýžený divadelní klub a posléze noční bar. Po půlnoci jsem ji probudil, abych svůj náročný den vtipně převyprávěl. Vykecával jsem se hlavně o sobě, co byste chtěli od hloupého herce? Dodnes vidím její utahanou tvář, v níž se nepohnul jediný sval.

S nákladem vody vyrážíme do průsmyku, kudy ani naše mladá hostitelka, ani většina místních nechodí, když už mají před barákem vyasfaltovanou silnici. Má žena nasadila takové tempo, že držím krok jedině z mužské nafoukanosti.

„Dneska bouřka nebude!“

„Jak to víš?“

Vůbec se mi ta její nová odhodlanost nelíbí. Co si myslí – že mě bude honit po kopcích, na kterých ještě včera umírala hrůzou?

„Večer se sejdem v Dagthogu!“

Zastavila se. Dívá se. Na rozdíl od mých klientů do mě vidí jako do skleněného džbánu.

„Chci, abychom tam došli spolu. Dobře víš proč.“

* * *

Ta hora je mnohem vyšší, než se zdála. Kyslíku málo, serpentin nepočítaně. Slunce praží, vody ale máme tolik, že si namáčíme i hlavy, aby se nám neusmažily. Vždycky jsem nesnášela slovo výzva, v angličtině zvláště oblíbené. Jak už víte, беру věci, jak přicházejí, žádnou výzvu v nich nehledám. Tenhle průsmyk, nedostupně vzdálený, přitom jednotvárný, mě ale provokuje. Shlíží na mě natolik lhostejně, že mu chci šlápnout na krk.

Můj muž za mnou zaostává. Naložil si vodu, aby mi odlehčil, stejně ale zase hraje divadlo. Přestože už dávno není pružný mla-

dík, stále má fyzičku. Když se ale ohlížím, vidím, jak se co chvíli kochá pohledem na vesnici hluboko pod námi.

Sama nevím, kdy jsem to vzdala. Jestli po prvním nebo po druhém dítěti. Vzpomínám si, co mi to začalo růst kolem břicha, jak se ta pneumatika neustále přifukovala. Ještě jsme neměli svůj domek nad kobylickým koupalištěm, bydleli jsme na sídlišti a já si neměla představit, jak vyrážím před stovkami sídlištních oken do lesíka, abych tam vypotila pár deka. Měla jsem ale štěstí. Obě děti nám dávaly víc, než si od nás braly. Nevěřičně jsem naslouchala problémům jiných matek. Umíněnost, hysterie, vzteklý křik, nespavost, vydírání, hyperaktivita, to se nám vyhnulo obloukem.

„Počkáš na mě?“ volá a já už v jeho hlase žádné divadlo neslyším.

„Co se děje?“

„Měli jsme popojet taxíkem,“ heká.

„Tuhle křížovou cestu za naším učitelem sis vymyslel ty. V čem je problém?“

Sedá si na nejbližší kámen a přikyvuje. Kdyby nešlo o toho suverénního nafoukance, možná bych jej i politovala. Takže kříže. Koulí na mě očima jako dobytče, které začíná tušit, že jde na porážku.

„Nechceš se napít?“

Vrtí hlavou a pak naznačuje, ať mu jen navlhčím jeho safari klobouček.

Znám ho ožralého, zhrzeného i depresivního, ale vyčerpaného?

„To zvládnem. Neboj. A hlavně – až uvidíš ten výhled. Pojd', vstavej,“ plkám a беру jej za obě ruce.

Raději jdu těsně za ním. Vidím, jak klade nohy, vidím, jak se pomocí trekových hůlek s námahou vytahuje o další metr, cítím, jak moc se soustředí, aby zvládl další a po ní ještě další serpentinu.

Znovu sedí na nějakém šutru a kouká se zle. Bohužel vím, co bude následovat.

„Křížová cesta za naším učitelem? Děláš si srandu? My jsme tady proto, abychom shodili pár kilo a můj játra si odpočinuly.“

„Tvý játra? Klidně se uchlastej, co mi je po tom!“ Už pár let vím, že musím být stejně sprostá a nesmlouvavá, abych konflikt ustála.

„Žádný strachy, játra to přežijou. Co ale tvý špeky? Povezeš si je domů?“

„Raději než tebe.“

„Ještě jsem nesepsal poslední vůli.“

Kouká na mě a zjevně se baví, což jeho fyzickému stavu může jedině prospět.

„Chceš chcípnout už tady, nebo až za kopcem?“

„To druhé. Jestli mám na výběr,“ zahihňal se.

Ze šutru se zdvihá ztuhá, pořád se ale připitoměle culí, takže krizi doufám překonal.

* * *

Vždyť jsem to povídal: chodící mašina. Nikoho a nic nevnímá, jde jako stroj. Jako by v hlavě překládala nějaký technicky náročný text, třeba k řezačce, aby si člověk neufíknul většinu prstů. Nemám ale právo se posmívat: když jsem byl v angažmá, tak nás deset let živila ona. Po nocích překládala, zatímco já jsem pařil, abych nevypadl ze zdravého jádra souboru. Někdy jsem se domů doplazil dřív a zastihl ji u počítače. Na mé rozverně otázky neodpovídala, žila v jiné galaxii, kde se prohánějí traktúrky na trávu, štípají se pařezy, udržují se perfektní bazény. V posledních letech jsem ji vídával zasněnou. Začala překládat i literaturu související s Tibetem či buddhismem, kdo se v tom má vyznat, myslím ale,

že její oblíbenou prací byla Cesta bílých oblaků, dílo německého buddhisty Anagáriky Góvindy...

Tahle bezejmenná hora snad nemá konce! Pokouším se stoupat vzhůru stejně mechanicky jako má žena, vyvolávám z paměti další vzpomínky, avšak průsmyk pod vrcholem se nepřibližuje!

„Jak je?“

„Trošku se flákám. Vadí ti to?“

„Jen se ptám.“

„Tak ty se ptáš? Prostě mám toho tak akorát! Melu z posledního, a když to chceš vědět, asi mě sereš. Ty a tahle debilní hora. Nevím, v jakém pořadí. Promiň, nechtěl jsem být sprostý. Omlouvám se.“

Dřepnu si na zadek a zkouším popadnout dech. Kdybych mohl, svalím se takhle pěkně na bok a budu čekat na spánek, nebo na smrt. Ať si holky řeknou, která má o mě větší zájem. Já mám konečnou. Tramvaj do stanice Touha. Sakra, ani tohodle Williamse mi nedali! Kdo v našem souboru měl metr devadesát, kdo byl vymaněnější než já, kdo už jinej měl hrát Stanleyho? Primitivního, žárlivého puďáka, Poláka, ktorej Ameriku miluje jako svou ženu! A dostalo ho nějaké herecké lemro, co by ani neuzdvihlo stokilovou činku a k Marlonu Brandovi mělo o tisíc mil dál než já. Sakra práce, do prdele, kurva, omlouvám se všem.

„Co budeme dělat?“ zeptala se mě stejným tónem jako včera.

„Půjdeme nahoru a pak zase dolů. Takové jsou hory,“ opakuji se také, ale do smíchu mám hodně daleko.

„Mám ti vzít bágel?“

Její ušlechtilá nabídka mě zburcovala. No tak jsem nedostal šanci ukázat, jak úžasný jsem herec, no a co? Ženská mi ale bágel nosit nebude!

Sbírám se na nohy, které se mi podlamují. Nemohu se nadechnout, točí se mi hlava, jenomže má žena stojí pevně a je připravena mě podepřít. Jak je to možné, že vám tělo vypoví službu?!

„Mám tě ráda, i když seš na sračku.“

Tichý, zřetelný hlas.

„Co kdyby tě zaslechly naše internetově sprosté děti?“

Nemusí odpovídat, vím, že se mi pokouší pomáhat.

„Za hodinu jsme nahoře,“ milosrdně lže dál má nesnesitelná žena a já se konečně vyčerpáním rozbrečím.

Zaplatpánbůh nic neříká, čeká, až se to přežene jako včerejší bouřka. Nemám, co bych vysvětloval, zkrátka by měl být člověk těsně před šedesátkou připravený na to, že na něj netrénované tělo nečekaně udělá dlouhý nos.

Ponižující brek kupodivu působí, jako by odplavoval tu nejvtíravější únavu. Popadnu hole a jdu. Pod pohorkami vrzají kamínky, vedro, slunce a horský větrík o mě pečují, vysoušejí mi hlavu, masírují zátylek. A já už opravdu netuším, kdo jsem. Petr, nebo Pavel, ženatý neženatý, děti neděti, koho to zajímá – stoupám. Mám jediný rozkošnický vztah s oblohou. Jako by mě vyzývala: Tak pojd' za mnou, na co čekáš? Nebe bez mráčku vypadá jako našponované malířské plátno – pojd', namaluj si představu svého dalšího života; mezi námi, trumbero, moc času ti nezbyvá. Můžeš se ale vzchopit. Tvá dnešní žena – děláš si legraci? Je stejně odepsaná jako ty. Toho sis, chudinko, nevšiml? Nechceš náhodou stihnout ještě nový vztah – tak na co čekáš?

Popadne mě zlost, že mi někdo zkouší mluvit do života. Tuším, že ten provokativní hlas ke mně patří, proč bych mu ale měl naslouchat? Nikdy nezapomenu na rozhovor s jedním divadelním kritikem. Pokoušel se v klubu po představení oblbnout mou ženu, a když neuspěl, obrátil svou zhrzenost proti mně.

„Dneska jste byl výjimečně dobrý.“

„Dnes jsem nehrál. Chodím ale na premiéry svých kolegů.“

„Aha.“

„Špatně jste se díval. Anebo spal.“

„Mě blbé divadlo nenechá usnout. Přesto se mi zdálo, že se tam někde pohybuje.“

„Seděl jsem tři řady za vámi a vy jste chrápal.“

„To jste měl halucinace.“

„Nemívám halucinace.“

„Možná máte pravdu. Usnul jsem a představoval jsem si vás v nějaké důstojnější roli než coby kolegu o tři řady za mnou.“

„Asi vám nikdo dlouho nedal pár facek.“

„Zase máte pravdu. Vlastně ještě nikdo. Budete mít premiéru?“

Dívám se na toho sebejistýho zmrda a je mi jasné, že si to nesmím dovolit. Už jsem v klubu zažil pár strkanic se stejně opilými kolegy, od tohodle nabroušenýho novináře ale nevím, co mohu čekat. Naštěstí mám vedle sebe svou ženu, která mi svírá pod stolem ruku.

„Takže vy jste živý divadelní kritik? Něco takového ještě existuje?“ povídá roztomile onomu nemrcouchovi. „Škoda že jsem od vás nic nečetla. Anebo četla, a vzápětí zapomněla, promiňte.“

„Už jsem nahoře! Hurá! Vyhráli jsme!“ juchá na mě a mává hůlkou jako nějaká nadšená puberťačka, kterou nikdy nebyla.

* * *

Rozhled máme neskutečný: nevymýšlela jsem si! Zelenavě živoucí údolí se hluboko pod námi prostírá od počátku stoupání do průsmyku Wari, za nímž tuším další průsmyk Čhang, otvírající cestu k jezeru Panggong, až na opačnou stranu k obzoru, kde leží klášter Čemre. Malebná skládanka políček s roztroušenými stromy a domy

s plochou střechou, protkávaná zákruty spíše tušené říčky, mi splňuje dětský noční sen o létání nad horami. Před pětadvaceti lety nás tu vyklopil dýchavičný autobus a my jsme už neměli energii vyrazit vzhůru. Teď konečně vidím aspoň část dlouhého údolí z ptáčích perspektivy a jsem zasažena dojetím jako už hodně dlouho ne. Mlčky se svezu na nejbližší plochý kámen a ztrácím pojem o čase.

„Nádhera,“ pronesl tím svým protivně znaleckým tónem, jakým zhodnotil i náš pokoj v Rainbow, můj muž, na kterého jsem zapoměla.

„Nádhera,“ přitakám. Chci se jen vznášet nad krajinou, nemrkat víčky, nemávat slovy.

„Dolů to půjde samo!“

Před chvílí brečel a teď už bude dirigovat? Je to tím, že si nechceme před sebou přiznat slabost a o radost se už neumíme dělit? Napichuji hůlkami šterkovitý terén a dávám si bacha, aby mi neujela noha. Jediné, co mě ještě zajímá, je náš učitel. On je tedy současně učitel ve škole a mnich v malé gönpě s meditační jeskyní Guru Rinpočeho. Netušíme, jestli je vůbec naživu, zda si nás bude pamatovat a jestli nás přijme. To poslední mě ale neznepokojuje: nepoznali jsme tenkrát v Indii nikoho chápavějšího a laskavějšího.

„Bude si nás pamatovat, co myslíš?“ otáčí se na mě můj muž, jenž s oblibou pročítá mé myšlenky, když dlouho mlčím.

„Ty jsi ale přece nezapomenutelný!“

„Ne, ne, vsaď se, že tebe si pamatovat bude. Pokud už nemá sklerózu.“

Přijde mi to neurvalé, bohužel s tím ale musíme počítat.

Přála bych si tak snadno překonávat krize. Muž mi připomíná opilce, co klopýtne do louže, vzápětí se ale vydrápe na nohy, sklepe ze sebe bláto a dál žvatlá pitomosti na svou obhajobu. Přesto

jsem nikdy nevstřebala jeho největší selhání, kdy mi překazil cestu do vysněného Tibetu.

Vzdálenost mezi námi roste, už je o dvě serpenty níž. Prakticky ode mě odchází a já začínám tušit, jak bude jeho odchod pro mě zlý. Ne že bych našeho společného rozhodnutí rozvést se litovala. Jenomže zvyk je proradný. Druhého člověka nejde od sebe odtrhnout jedním škrbnutím jako náplast. Příroda ví, co dělá, když lidské páry nenápadně nechává prorůstat v siamská dvojčata. Sotva se probudí, mohou se začít nenávidět, přesto nemají na výběr. My ano, stejně to ale bude bolet jako pooperační stav.

„Jak to jde?“ zubí se na mě můj muž, celý nadšený z překonané krize.

„Výborně.“

„Ano. To je správná odpověď,“ odpovídá v duchu naší letité verbální hry.

„A tobě?“

„Chce se mi létat!“

Hůlkou opisuje smyčky a vlnovky, stejně jako jsem si očima poletovala a visela nad údolím jako plachtící dravec. Lupič a vykřadač mých pocitů! Přicuclá pijavice. Cizopasník, žádná manželská symbióza!

„Nezlobíš se na mě?“ kňourával opilecky hluboko po pŕlnoci, když jsem se probírala z mrákot po probdělých nocích.

„Chrápej, sakra!“

Kupodivu mě poslechl, odvalil se, vyfoukl své výpary a začal poctivě chrápat.

Po tom se mi věru stýskat nebude. Když ale někdy nepřišel domů, necítla jsem se o nic lépe. Neuměla jsem si užívat ticha a klidu; od kamarádky jsem si nechala vyřezat pinocchiovskou hlavičku s dlouhým nosem a nazvala ji Bulík. Když mi chtěl něco

vykládat, odkázala jsem ho mlčky na kartičky, jež mohl s vysvětlením napichovat na Bulíkův nos.

Údolí nás začíná přijímat do svého zeleného objetí, vše nabývá zřetelnějších kontur. Ještě půlhodinka sestupu a došlápeme nohou na kozami ožvýkaný travnatý koberec lemující potok. Tu a tam na mě počká, vidím ale na něm, že ani on se nemůže dočkat setkání s naším mnišským učitelem.

* * *

Dokud jsem nezahlédl ony dvě tečky pod průsmykem, mohl jsem věřit, že i tento den projde mou myslí stejně bezmyšlenkovitě i soustředěně jako tolik dní před ním. Blížil jsem se ke své meditační jeskyni a už se v duchu připravoval na chvíli, kdy si začnu představovat podobu Čanrāziga, božstva soucítění.

Nejsem v klášteře ještě tolik let, stejně si ale nevzpomínám, že by touto cestou sestupoval někdo jiný než pasák koz. Ve vesnici přibyly nové pokoje pro turisty, naše levná klášterní ubytovna je ale stále vyhledávaná. Vracel jsem se zpátky podél potoka a stačil ještě narychlo obejít několik čhörtenů; pro tentokrát jsem se musel vzdát obvyklého rozjímání.

Byl to starší pár, oba s batohy, s hůlkami a v bundách, jako by co nevidět mělo začít sněžit. Paní uměla pár vět ladacky, já trochu anglicky, a tak jsme se rychle domluvili. Šedivý pán se jen opíral o hůlky a pozoroval nás. Nejvíce ho zajímalo, jestli se může vykoupat. Jistěže máme koupelnu, odpověděl jsem, ale nedodal, že voda dávno neteče a musí se nosit v kýblech. Zato paní s nadšením uvítala, že ubytovna je naproti klášteru. Chtěl jsem jí vzít batoh – odmítla. Pán něco řekl cizím jazykem a ona mu odsekla. Asi měli těžkou cestu a už neměli klidnou mysl, to se stává.

Branka do zahrady je uchycena provázkem – nevím, kdy ji někdo opraví, já se mám starat jen o vodu, úklid a nějaké jídlo. Ubytovnu kdysi postavila vláda, klášter ji teď provozuje. Prostorový pokoj s výhledem na záhony květin a pastvinu s rybníčkem se jim určitě zalíbil, to ale ještě neviděli tu koupelnu se záchodem. Raději jsem potichu odešel do kuchyně. Ale i tam jsem toho pána uslyšel. Paní si za chvíli přišla pro kýble a omluvně se usmívala. A pak se zeptala, jestli neznám učitele Tašiho, že prý bydlí hned za klášterem. Netušil jsem, koho myslí, až později mě napadlo, jestli nemá na mysli pana ředitele školy. Odkud by ho ale mohla znát? Chtěl bych jí udělat radost, protože se mi zdála zklamaná a ten její pán tolik křičel, jako by za netekoucí vodu mohla ona. O lidech z Evropy toho moc nevím, ale myslím, že toto není správné.

* * *

Ráno s výhledem z okna přes celou šířku pokoje mě nadchlo. Přesně v šest hodin, jako bych si nařídil budík, na něj zatukal dudek. Poznal jsem jej z profilu podle pankáčské chocholky, barvy ještě zůstávaly ve stínu.

Probouzím svou ženu: „Koukej, to je něco!“ šeptám.

„Na co?“ odmítá otevřít oči.

„A pročpak se říká – spíš jako dudek?“

Má zdánlivě nesmyslná věta ji na vteřinu probrala. Koukla na ptačí siluetu, co se procházela za oknem pyšněji než pankáč s čírem. Opeřenec znovu zabubnoval na sklo sólový předavek.

„Tohle je indickej dudek. Tady se naopak říká – vstáváš za tmy jako dudek,“ zavtipkovala a vzápětí si odlétla zpátky do ranních snů.

Vyskočil jsem křepce z manželské postele a odešel se vymočít do té příšerné koupelny, co mě včera tak rozčílila. V pokoji jsem

odhrnul část závěsu – kdepak tma. Nad horami jiskřilo modro, pod ním mi výhled ovívaly koruny starých vrb, mezi kterými brčálově prosvítala mokřina, a docela nejbliž jako hořící hradní příkop planul záhon oranžových kytek bojujících o život s plevellem. Odhrnul jsem závěs ještě dál, abych zahlédl maličký stan osamělého cyklisty. Včera přivábil vesnickou omladinu; zasloužil si to. Na nás už nikdo zvědavý není, také ale nešlapeme jako blázni na kolech do vysokohorských průsmyků.

Včerejšek mi dal důkladně pocítit úbytek životních sil. Proč jsem se ale sesypal i psychicky? Měl bych být přece odolnější, zkušenější, a ne se dojímat vlastní slabostí. Zaslechl jsem nějaké troubení a smích – nejspíš jsem také ještě zaspal. Halasící turistické pokřikování, bučení dobytka z pastviny a kovově čisté, ostře znělé zvuky kamenů rozbíjených nepálskými cestáři. Dávno padla osmá a žena má pořád půlnoc. Potichu se oblékám na obhlídku vesnice. Průhledem do jídelny s oltářem zahlédnu modlícího se mnicha, co nás včera ubytoval; oba předstíráme, že se nevidíme. Na silnici pod klášterem parkují tři taxíky, místní i mniši nabírají vodu z jen tak se povalující černé hadice, jako by došli matku Zemi.

Po pětadvaceti letech se mi vesnice pod Dagthogem už ničím nepřipomíná, přesto sestupuji do jejího centra, jako bych věděl, co uvidím. Tehdy jsem hrdě nosil mezi rameny hlavu plnou svých představ, plánů i ambic jako přelitý džbán. Hlavně nic nevyšplíchnout, každá kapka je nesmírně důležitá. Má divadelní a jistě pak i filmová kariéra, má nádherná žena a pak rozrůstající se rodina, úžasné děti jako z televizní reklamy, v jaké jsem jednou účinkoval tak bohorovně, že už žádné další nabídky nepřišly; můj příští, ideální dům, má neutuchající potřeba se vzdělávat, zkrátka má vycházející budoucnost, která slunečně osvítí krajinu mé doposud pošmourné existence. Stačí přece tak málo: abych využil nečeka-

né příležitosti a odehrál na začátku sezóny postavu Bricka z Kočky na rozpálené plechové střeše tak, aby všichni divadelní kolegové, diváci i ti kritici pochopili, jaký talent se ve mně skrývá.

Silnice sice asfaltově protíná vesnici, podél ní se ale mezi domy klikatí původní cesta, prašně oddychující svůj klid a mír. Na náměstíčku mě vítají desítky zvědavých pohledů, pět otevřených krámků, jedna jakože čajovna s dvěma venkovními lavicemi a staré stromy, co ještě nikdo nekácí tak jako v Le, a které zastiňují tohle náměstíčko jako kouzelným pláštěm, pod nímž čas nehraje žádnou roli.

U chlapíka v čajovně si objednáme k snídani míchaná vajíčka – stejně nic jiného nemá. Namísto rozvrzaných lavic zvolím plochý kámen a opřu se o zeď baráčku. Přetržené hovory místních se už zase navíjejí od jedné včerejší novinky k další jako nekonečná nit jejich pospolitosti. Z nerezového talířku vyškrabuji poslední žluté žmolky znamenitých vajíček a dopíjím sladký čaj, jaký bych si doma nedal, tady ale, v ranním chládku, na hranici studeného stínu a rozpalujícího se světla, chutná slastně. Pro svou ženu koupím trs malých banánů. Obejdu krámky s podivuhodně stejným sortimentem, jež nabízejí podivuhodně se podobající Ladačanky, a teprve v posledním, naplněném mužským klábosem, se domůžu svého pánaboha. S cinkající mošnou se ubírám zpátky, s žádným vyprovázejícím pohledem se ale nepotkám. Jsem pro ně turistickým dudkem: čím nečekaněji přilétl, tím obyčejněji zmizí.

* * *

Kláster jsme si nechali na později. Prudkými schody stoupáme k domečku našeho učitele, jak jsme mu už tehdy začali říkat. Je přilepený ke skále jako vlaštovčí hnízdo pod krovem, na dveřích ale visí mohutný zámek – znamení nepřítomnosti.

„Nepanikař,“ povídá můj muž. „Jedna okenice je pootevřená, vidíš?“

Upírám oči na tu modře natřenou okenici a v duchu ji pootvírám a nahlížím dovnitř jako neodbytná sousedka zalykající se palčivými drby.

„V každém případě tu pořád někdo bydlí.“

„Ale co teď?“

„Spousta možností. Buďto si prohlídнем klášter s jeskyní Guru Rinpočeho. Anebo můžeme po silnici nahoru, kde staví nový klášter, nebo cestičkami dolů, ke krámkům, kde jsem byl ráno. Taky si můžeš jít lehnout a číst,“ neodpustí si jedůvku.

„Šla bych se podívat na jeskyni, ale nejprve se chci vidět s naším guruem.“

„Taky si myslím,“ pokýval hlavou napůl vážně, napůl ironicky, jak to dělá celý náš společný život. „Mně by se stejně nejvíc líbil výlet pod průsmyk Wari!“

Ani ne za hodinku mnou třepotá nadšení jako vítr modlitebními praporky. Na rozestavěném klášteře nic zajímavého; Ladačané stejně jako Tibeťané netrpí posvátnou úctou před prastarými památkami a radostně staví pro svá božstva příbytky vonící novotou. Přetneme asfaltku a vstoupíme na cestu mezi poli chráněnými kamennými zídками. Nebýt několika aut, lehce bych propadla iluzi návratu do devatenáctého století. Ramena potoků v zavodňovacím systému obtáčejí hranice jednotlivých pozemků s jistotou zvířecích stezek. Nad zeleným ječmenem se vypínají bělostná stavení s plochými střechami, strážené vysokými topoly. Široká okna hledí do údolí s klidem věčnosti, jaký mívají Buddhovy sochy. Najednou mnou pronikne osten déjà vu: nevracela jsem se kdysi dávno touto cestou domů ze školy? Prťavá holčička, jejíž vnímání se odráží od nejbližšího okolí jako tlesknutí v malé místnosti? Jis-

tě, optický klam – zlomená hůl ve vodě bůhvíjakých vzpomínek. Nemohu si ale pomoci, klopím hlavu a odcházím z těch míst, jako bych se bála prozrazení.

Mává na mě pod rozpaženým stromem nad potokem. Nejsem si jista, jak moc si Ladačané cení památek, těch přírodních ale rozhodně. Staletá vrba, rozeklaná jako pohoří, s kůrou rozbrázděnou jak průrvy vymleté divokými řekami, a korunou napůl plešatou, stále ale vyzývavě rašící, se těší respektu. Pečlivě udržované místo odpočinku, s lavicí a malou stúpou.

„Nauč mě nějakou děkovnou modlitbu,“ poroučí mi muž rozjařeně.

„Pro neznabohy?“

Padá na kolena a napodobuje tibetskou poklonu s rukama na zemi, šašek. Naštěstí mě jeho výstupy nemohou zaskočit. Prostě v něm bouchla radost ze života. Ať si tedy klidně mumlá do prachu *Óm mani padme húm, Óm mani padme húm*.

Rozhlížím se po horách, které ze všech stran uzavírají údolí jako ochranná, přívětivě naladěná božstva. V těle ještě cítím nerozpuštěné zbytky únavy z posledního průsmyku, jenž pokořil mého muže. Netušila jsem, že krajina může vyzařovat tolik pochopení, jaké by člověk spíše hledal u jiných lidí, kteří vás nikdy nezklamou.

Vystoupáme cestou mezi poli, kde jenom tu a tam zahlédneme shrbenou postavu pracující Ladačanky, až ke křižovatce s mostem a vodním mlýnkem, který se modlí přirozeněji než můj muž. Ne nápadně pozoruji svého hrdinu, jenž hodil pohledem k vrcholu průsmyku a vzápětí tím nesmazatelným hereckým grifem škulbl hlavou opačným směrem. V tu chvíli mi připomněl pejska, který předstírá, že nevidí a neslyší rozlíceného psího zabijáka za plotem, a dál se věnuje očichávání a značkování.

Věřte, že se neposmívám, přestože mě jeho pád do bezmoci překvapil. Jako bych si stoupla na jeho plačící ramena, abych se mohla rozhlédnout, co dál.

* * *

Zámek ze dveří zmizel. Bez ohledu na zvonek jsem zaklepal, až mě klouby zabrněly, a zavolal:

„Džulej!“

Otevřel, a byl to on.

Musel jsem překřičet nával dojetí.

„Jak rád tě vidím, Taši! Pamatuješ se na nás, ne?“

Učitel se mému hulákání zasmál a objal mě. Pak si podal ruku s mou ženou. Pozorně si nás prohlédl a omluvil se:

„Je mi líto, ale nepamatuji. Už jsem starý,“ znovu se mladistvě usmál a stiskl mi předloktí, jako by chtěl naznačit, že vzpomínky jsou to poslední, co by jej trápilo.

Bez okolků nás vtáhl k sobě, stejně jako před pětadvaceti lety. V úzké předsínce jsem ještě zadoufal: teď by mohlo bliknout světýlko paměti! Jak se tu plní zdvořilosti mačkáme tělo na tělo, dotýkáme se jeden druhého jako vzdálení příbuzní. Kdepak, ani náhodou, vzpomínky jsou asi opravdu na nic.

Skláním hlavu, abych pokorně vešel do svého minulého života. V tomto titěrném obývacíku se mi tenkrát rozjasnilo. Zasunu svou nepatřičně velikou postavu až na kraj lavice vystlané koberečky. Odsud mám výhled, který mě fascinoval tehdy jako dnes. Zvláštní nepoměr mezi drobným okénkem a nekonečným prostorem ubíhajícím do údolí pod horami.

Jedním uchem poslouchám konverzaci našeho učitele s mou ženou a užasle se rozhlížím po místnosti, která nepoznala trápení

věčných změn. Polštářky za zády, staré rádio, ten samý stoleček a miska, kam se za chvíli vysypou nějaké sušenky k čaji. Jako by i noviny měly stejné datum a kniha zůstávala otevřena na stejné stránce. Jedinou novinkou je mobil pohozený na novinách. Bloudím očima po hrbolatých stěnách mnišského příbytku-jeskyňky, a náhle k mému uchu dolehne cosi nečekaného: náš učitel se zmínil o stárnutí a o nemoci. Neklidně si poposednu. Náš guru napůl s omluvným smíchem a napůl s pohoršeným údivem vypráví, že ani jemu se nevyhnuły zdravotní problémy, prý se žaludkem. Vždyť mu bude přes sedmdesát, čemu se diví, říkám si, stejně mám ale před očima křepkého chlapíka, jenž tu tenkrát čile kmital mezi kuchyňkou a obývánkem.

„Náhodou máme výborné prášky!“ raduje se má žena, která si vybavila mou zásobu léků.

„Můžeme vám z domova poslat, co budete potřebovat.“

Náš učitel se směje, vrtí nesouhlasně rukama nad hlavou a odbíhá do kuchyňky zalít čaj. Rozpačitě se na sebe s mou ženou usmějeme, také zatřepeme rukama a pak je bezmocně pohodíme zpátky na polštářky.

Jak se vyhnout nutkavé vzpomínce, když jsem se po pětadvaceti letech propadl na stejné místo? Víte, proč jsem si myslel, že jsme se ženou nezapomenutelní? Tehdy jsme byli dychtiví třicátníci, samý smích a nadšení, avšak učitel nás poznal, respektive uslyšel jako řvoucí a ječící dvojici, která se rozhádala nad jeho skalním domečkem. Vidím jej, jak vylézá ze dveří a beze slova přihlíží našemu běsnění. Nepromluvil, ani když jsme si jej všimli a oba ztichli. Na onu minutu ticha jsem už nikdy nezapomněl. Raději jsem tenkrát zavřel oči jako malé dítě, abych se stal neviditelným. Když jsem je zase otevřel, uviděl jsem mnicha, jak nás gestem zve k sobě.

* * *

Můj muž je stále v něčem důvěřivý jako mladičkový herec. Stačilo jej pochválit za výkon i ve vedlejší roli a mohli jste si ho po zbytek večera vodit jako na provázku. Jak mohl našemu učiteli uvěřit, že nás nepoznal? Zatímco se spolu objímali jako staří kamarádi z vojny, náš učitel na mě přes jeho rameno zamrkal: Vůbec se ten váš hromotluk nezměnil, vidíte?

Lehce jsem přikývla a stiskla mu významně ruku na znamení souhlasu. Řekla bych, že jsem si jeho úsměv vyložila správně – anebo nejsem žádná překladatelka.

Už před lety se mi zdálo, že si rád hraje, a dnes mi vyložení připadal jako potouchlík, který si umí zpestřit život.

„Stále učíte?“

„Baví mě to.“

Odpověděl prostě, jeho pohled si mě ale rozevřel jako složenou mapu. Čte si v mé životní otrávenosti, neschopnosti se nadchnout, současně mě ale povzbuzuje, až s jakoby ženskou důvěrností mi naznačuje své porozumění. Nebýt to mnich a náš starý guru, dokonce bych řekla, že se mnou laškuje.

„Můžeme vám z domova poslat, co budete potřebovat,“ prohlásil můj muž, čímž mého důvěrníka vyplašil, až uletěl do kuchyňky.

„Naším lékům nebude věřit,“ namítám.

„Leda že by mu ty moje zabraly.“

„Není na tom tak zle.“

„Vždyť říkal, že ani nemohl vstát z postele!“

Zarazím se. Skutečně to říkal? Možná má vážně nějaké potíže a já si tu s ním řeším své problémy.

Na stolek dopadají hrníčky, konvice a misky se sušenkami a sušenými plody. Netuší, že poslední dny žvýkáme především rozinky, mandle, kešu, sušené meruňky, zakusujeme šťavnatou bílou ředkev a srkáme jen teplý čaj a instantní polévky.

„Omlouvám se a rád bych vás zítra pozval na večeři, souhlasíte?“ hledí mi hostitel přímo do svědomí a pokračuje v naší oční komunikaci, jako by se nic nestalo.

„Přepadli jsme vás. Děkujeme za pozvání, moc rádi přijdeme,“ povídám ty zdvořilostní pitominy. Konečně se mi rozsvítilo, proč se náš učitel baví hrou na ztrátu paměti. Chce nám dát druhou šanci! Před lety jsme spadli z nebe jako vřeštící divoši, které svou tichou autoritou proměnil zpátky na zamilované andělky. A dneska jsme zde opět poprvé, tabula rasa, můžeme začít od nuly. Proto nám nabízí svou zapomnětlivost.

Upíjím čaj a sleduji konverzaci našeho učitele s mým mužem. Ten se chopil příležitosti a rozehrál svůj rejstřík. Učitel je pozorný divák; vnímá, že někdejší herec se nepředvádí, ale že do svého představení dává to nejlepší, co v sobě má – když přehrává své zkušenosti s různými chorobami.

Zachytím jeho pohled a po nějaké poťouchlosti není stopy. Až teď pochopil, jak na tom jsme. Stále se pozorně usmívá, avšak ona spřízněnost zmizela.

„Myslím, že jsem ho přesvědčil,“ otočil se na mě můj muž neoma-leně česky, uřícený ze svého úspěchu. „Zkusí i ty naše prášky.“

Obrátí se zpátky na našeho učitele, aby své věty s komentářem přeložil, a pak se vyčerpaně opře o polštářky. Jeho mise pro dnešek skončila. Pokouším se opět vyhledat pohled našeho učitele, je to ale předem marné. Řekla bych, že své důvěrné soucítění spravedlivě rozděluje mezi nás dva; můj muž, uznávám, si jej také zaslouží.

* * *

Usnula s hřbetem otevřené knížky na prsou. Odfukuje pravidelně a brýle na čtení se lehounce nadzvedávají tak jako její mateřská ňadra. Chvilku zvažuji, že odejmu knížku s brýlemi a neméně laskavě si je zase potěžkám. Netroufám si.

Dnešní setkání s naším učitelem mě rozhodilo. V posledních letech jsem na něj intenzivně myslel, diskutoval s ním a upínal k němu své touhy po jasné odpovědi. Teď zírám do stropu, zakrytý horským tichem jako nebožtík rubášem, a stydím se. Jak jsem si mohl představovat, že tento vesnický učitel a mnich bude naším guruem, jenž nám pomůže vyřešit zpackané životy a nabídne, co dělat, jak žít dál? Pětadvacet let jsem spoléhal na ony nezapomenutelné dvě tři hodinky v přítomnosti člověka, co odzbrojil naše útočná ega – opravdu jsem takový trouba?

Nechal jsem závěsy odhrnuté, abych mohl vnímat noční nebe s palčivou silou hvězd a blížícího se světla měsíce. Tvář učitele se vznáší nade mnou v měsíčním přísvitu, mě si ale zaslouženě nevšímá. Co bych mu také říkal? Všechny ty zaumné otázky, které jsem si nachystal při namátkové četbě filosofujících východních autorit?

Jakmile má žena mohla opustit překladatelskou nádeničinu a začala se věnovat svým tibetským láskám, nedalo mi to a pokračuju jsem si já, hloupý herec, v té haldě knih četl. Nejprve jsem měl dojem, že jsem se dostal mezi další sektáře. Samé cesty, stezky, utrpení, překážky, soucítění, převtělení, osvícení, připadal jsem si jako nezkušený řidič, vržený do indického chaotického provozu. Orientačním výrazem se mi stalo ego: čeho jiného by se měl bývalý herec chytit než slova, jehož význam vyplňoval jeho existenci do všech skulinek a škvír jako pěnová izolace v rekonstruovaném baráku?

Osvobodím ji od knížky, sejmu i brýle. Ujistím se, co četla: Tibetská kniha o životě a smrti.

Na smrt jsme už staří dost. Přesto mi je vzdálenější než v době, kdy mi předčasně zemřeli rodiče. Právě jsem se v realitách stavěl na vlastní nohy, hlavu měl nabouchanou starostmi, a tak jsem se párkrát přistihl při myšlence, že se mi jejich umírání nehodí do krámu. Co na tom, že mě dnes polévá hanba, když si vzpomenu na otcův pohled, jenž si povšiml mé nervozity a netrpělivosti, protože jsem potřeboval ze špitálu vypadnout.

„Budeš si číst?“ zaskočil mě podezíravý tón mé ženy, která se probírala.

Přistrčil jsem jí rozevřenou knihu a před jejím nehnutým výrazem ji zase odložil.

„Přemýšlelas o jeho smrti?“ odpovím otázkou.

„Ne,“ řekla nejistě.

„Vzpomínal jsem na své rodiče. Jak jsem je zklamal.“

„Že sis vzal mě?“

Občas mi vyrazí dech: taková sebestřednost! Copak je na světě jediná? Z mé rozněžnělé láskyplnosti je rázem pšouk, co musím vyvětrat u otevřeného okna. Zlostně mlčím, ať si to přebere, jak chce! Koukám na ubývající měsíc, jehož zaostřené hroty cítím na napjatém hrdle. Hlavně se ovládnout! Nešlo o nic jiného než o rozespálé nedorozumění. Jak může vědět, co se mi honí hlavou? Její nevnímavost ve mně ale stejně buší jako srdeční arytmie.

„Co se stalo?“

Ta polekaná intonace mě vzpamatovala.

„Promiň. Vybavil se mi táta, jak chcípál ve špitále, a já při tom honil nějaký zkurvenej kšeft.“

„Pojď si lehnout,“ řekla tónem, jaký jsem hezkých pár let neslyšel.

Naposledy se zadívám k měsíci, jenž nahlíží i do mrňavého okénka našeho učitele, který už dávno pravidelně oddychuje ve své světničce, a přesto se na mě konečně dívá.

* * *

Pokrouceně se dobelhal k posteli – kolikrát jsem mu říkala, ať na záda nekašle, cvičí jógu anebo cokoli jiného. Ne, kouká na mě jako puk a věří, že jej stárnutí uctivě obejde. Svalí se a vzápětí odfukuje jako parní lokomotiva.

Musím myslet na našeho učitele, asi bych měla říkat Tašiho, protože on je učitel ve škole a my už děti nejsme. Jak to, že má na nás takový vliv, a přitom skoro nic neříká? Ani jedno jediné moudro, žádná verbální ruka na záchranu tonoucím. A přesto mi jeho společnost dává tisíckrát víc než nějaké terapeutické vykecávání. Občas se mi takhle uprostřed noci rozbřeskne: jak jsem zavalena sama sebou jako lavinou, jak nemohu dýchat, pohnout rukou, ani myšlenkou, jakou bych ten zával zastavila. Teď už si nejsem jista, jestli Taši svůj výstup, kdy nás nepoznal, sehrál, anebo ne. Proč by si nás měl pamatovat, nepřeceňujeme svou důležitost? Ne, dobře vím, že to tak není. Díval se do mě a je úplně jedno, jestli si na mě vzpomněl. Jako bych se konečně spatřila v zrcadle. Ne, jak vypadám, to není důležité, jako by se ale konečky mých prstů rozběhly po plastické mapě, co se rozprostírá pod mou tvář. Nepřehledná krajina mých vzpomínek, nad kterou dnes stojím v rozpacích. Tohle všechno se stalo mně? To že byl můj život, který jsem dostala a naložila s ním podle svého? Počkejte, to myslíte vážně? Tím to jako končí? Všechny mé dívčí sny se splnily a já se budu už jen stařecky kolébat v houpacím křesle na verandě kobyliského baráčku a naslouchat řevu rozjívených dětiček z koupaliště? Skutečně?

Žádná opravná zkouška, žádný náhradní termín že nebude? Tak dobře, vy šmejdi, vy svině, nebude nic! Vnitřně se směju i pláču zároveň. Parní lokomotiva po mém boku skřípavě brzdí a sténá, aby si mohla odfouknout a vrhnout se do zajímavého chrápání. Tohodle chrapouna nevykolejí nic! I kdybych si jako kráva lehla na vyhráté pražce, on se bude nade mnou ironicky uculovat a hladit mě po vlasech.

„Co je, co je!?“ vyjekl a vztyčil se jako vulgární prostředník.

„Spi dál,“ ucedím.

„Měl jsem strašný sen.“

„Já taky.“

Přeostřil na mě. Vidím mu na očích, jak můra odchází a s ní i potřeba se svěřovat.

„Proč nespíš?“

„A proč ty jo?“

Má otázka jej viditelně zaskočila. Povytáhl si polštář za svými zády, zavrtěl rameny, pak odhodil deku a otráveně se odšoural k otevřenému oknu.

„Fakt nevím, proč jsme spolu vydrželi tak dlouho,“ zahuhlal po chvíli větu, která mě užívá tolik let.

„Ale víš!“

„Jasně! A je zbytečný to pojmenovávat. Nechám ti domek a vezmu si auto, stejně řídíš jako dalajlama.“

Dalajlama! Taková blbost, a stejně se ve mně to podivné, odkládané, všelijak přehlušované napětí utrhne, a já se konečně naplno rozbrečím. Taková úleva! Jak jsem se mohla tolik dní ovládat a dělat odměřené ksichty! Bééé. Podříznutá ovečka – béééééééé. Jen ať si to užije! Už žádné rozbíjení skleniček. Vzlykám, kuckám, naříkám a vyju na měsíc a nic mi není dost – musí to ven, nejraději bych brečela celým tělem, abych se vypočila jako z horečky.

Nemusím, stejně ale po něm mrknu. Sedí vyplašeně na kraji postele jako mučedník. Kdybych se necítila svým životem tak zoufale podvedená, nešťastná a hlavně osamělá, možná bych se nad námi rozesmála.

* * *

Dívám se z okna školního autobusu na našeho učitele. Víckrát se už nespátříme, a tak si jeho tvář ukládám do paměti. Vyprovází pohledem své děti, tím opravdu nemyslím sebe a svou ženu, ale bandu dětí od šesti do šestnácti let, které vyplňují prostor autobusu s náramným potěšením a lomozem, umocněným přítomností dvou cizinců. Vracíme se zpátky do Le; autobus nás vyhodí v městečku Karu na hlavní silnici, nejdříve ale rozveze školáky a školačky, co obdivně civí na mé panděro a šedivé háro.

Teď si všiml mého pohledu a zvedl dlaň na rozloučenou. Před chvilkou jsme se dlouze objímali a švitořili, tohle je přídavek. Ještě předtím si nás ale podržel na délku ruky a významně se nadechl:

„Možná jste ode mě chtěli slyšet něco víc...“ zasmál se našim výrazům, „ale musím vás zklamat...“

Znovu se srdečně uchechtl a se zdviženým prstem pravil:

„Ale zklamání není tak špatné, jak se zdá.“

Také jsme se zasmáli, co nám zbývalo jiného. Stejně bych moc rád věděl, jestli o tom svém daru ví. Nemusí říkat prakticky nic, a přesto si člověk v jeho blízkosti pokládá ty nejskrytější, nejméně žádoucí otázky. Děti jeho nadání vytušily dávno; když nás dopoledne prováděl svou školou, kde už sice není výkonným ředitelem, ale žijící autoritou, vnímal jsem ono nezvyklé propojení úcty s radostí, že jej vidí. I mladé učitelky na něj reagovaly jinak

než na manažersky odměřeného ředitele, kterého jsme nemohli vynechat. Anebo když si vzpomenu, s jak rozvernou pohostinností nám včera prostíral k večeři nebo nosil nášup, s jakou pýchou nám předváděl na terase svou zahrádku vypěstovanou ze semínek, co mu jiní vděční turisté anebo jeho žáci posílají ze světa, anebo když nás prováděl okružní korou – poutní cestičkou mezi skalami nad klášterem – bez nejmenší známky netrpělivosti! Ani já bych mu nestačil, natož má žena. Měl už ale svá vysezená místa, kde na nás čekal a zdálky se povzbudivě usmíval.

Kde to jen plochá skalní stěna umožňovala, všude se skvěl pestrobarevný nápis tibetským písmem, sice stejný, *Óm mani padme húm*, přesto pokaždé díky svému podkladu jiný, hotová galerie. A to nemluvím o výhledech do údolí: z této výšky bylo sugestivní jako romantické plátno přes celou šíři obrazárny třeba v takovém madridském Pradu. Jestli v Ladaku žije nějaký svatý muž, pak jím je on.

Na rušné křižovatce v Karu na dohled od řeky Indu najdeme bez čekání dvě volná místa v místním autobuse. Měl bych být spokojený, že tu nebudeme hodinu polykat prach, cítím se ale nsvůj. Prodloužená ruka hektického Le si nás po týdnu horského ticha a vesnického klidu začala přitahovat zpátky ke své horečnatě dýchající hrudi. Vyhlížím k poklidnému toku řeky a proti mé vůli mi hlavou procházejí výstupy z naší poslední společné dovolené před pár lety ve Španělsku, které jsem si přivolal vzpomínkou na obrovská plátna v Pradu.

Prožíval jsem nervy drásající horor, má žena jistě také, a tak jsme se po návratu dohodli: spolu už nikdy nikam nevyrazíme. Jak už jsem říkal, mé ženě se splnil sen, když se začala věnovat překladům duchovní, buddhistické literatury. Jenomže se mi zapomněla zmínit, že si práci vzala s sebou. V Madridu jsem si ničeho nevšiml,

protože jsme se celé dny courali po galeriích a v noci po barech, jakmile jsme se ale přesunuli k moři do Andalusie, vytasila večer svůj laptop a vrhla se na překládání. Vydržela u něj až do raního kuropení, v rychlosti si zdřímla, s náramnou chutí posnídala, s elánem dokráčela na pláž, kde padla na břicho a ztuhla. Probudila se po poledni, s chutí poobědvala, s vervou doběhla do vody, překvapeně vyjekla, jak je moře na začátku sezóny studené, náruživě si zaplavčila a pak znovu ztvrdla jako pobřežní skalisko omývané pěnou vln a ovívané sláným větříkem. Les odkvetlých agáve, několikametrových žebříkovitých koster, mi je svědkem, že jsem první dva dny ani necekl, také se v polostínu slunil a vzpomínal pod víčky na dávné časy u moře se svou milovanou ženou.

Nenápadně kouknu, jestli mi nenahlíží do hlavy, věnuje se však nonverbální komunikaci s rozesmátými Ladačankami...

A večer se odpočinitá, prohřátá, vyplavčená pustila s omluvným úsměvem znovu do noční práce. Nakoupil jsem si zásobu červených vín, zabydlel se na terase, pozoroval hopsání neúnavně drzých vrabčáků, naslouchal vrkání hrdliček zvoucích v korunách eukalyptů ku lásce a rozjímal, jak rychlý konec to vezme s tou naší...

Před Le zhoustl provoz, jako by dalajlama ještě pokračoval ve svých kázáních.

„V tuhle hodinu to je normální,“ ujišťuje mě žena. Rámus a povyk mi ale nedělají dobře. Řekl bych, že vím, z čeho měl náš učitel žaludeční potíže.

* * *

Sedím odpoledne skoro sama na terase restaurace Himalaya View a ještě ve mně doznívá hlas muezzina z minaretu. Ono podivné,

mikrofonem zesílené zajíkání a astmatické nádechy – jejichž kolísající třepotavý tón se odrážel od lhostejného města, zoufalý jak hlas volajícího na poušti, a sděloval cosi, čemu nikdy neporozumím, a pak ztichl, jako by dohořel. Číšník vyhlíží další objednávku – vyruší mě? Naštěstí může zamířit k třem mládencům v protějším rohu terasy. Vděčně pohlédnu k jejich stolu a v duchu se oklepu. Vidím jen dvoje široká ramena ve sportovních tričkách, co zakrývají i jejich drobnějšího společníka. Vidím silné, čerstvě zastřižené zátylky, jejichž profil šířičiny obkružuje neopáleně bílá linka. Zahlédnu i pihy pod ní, a jako bych si k nim přisedla blíž, slyším klouzavé intonace neotřesitelného sebevědomí mladých Amíků. No tak jim patří svět, co na tom.

Svého muže jsem už nečekala a překvapeně zjišťuji, že jej ráda vidím a že na něj dokonce mávám. Zamířil ke mně tak ukvapeně, až málem porazil židli.

„Olá!“ zvolal nevím proč španělsky a složil se ke stolu. Teprve z jeho úsměvu poznávám, že si s sebou přivedl veselou opičku.

„Zítřka večer odjíždíme autobusem do Manali. Sehnal jsem poslední lístky – jinak tu tvrdneme do neděle,“ bije se v prsa. S tímto probuzeným King Kongem nemá smysl vést rozpravu.

„Dáš si taky něco?“

Vnímá mě jako mouchu a sveřepě se rozhlíží. Modlím se, aby nedostal zálsusk na trojici stále hlučnějších Amíků. Samozřejmě: hned na ně ukáže prstem. „Já ty pitomce obdivuju! Spadnou sem z Marsu, mluví marťansky a všechny kolem považují za nepovedený Martany,“ říká s nečekanou srdečností. Nakloní se ke mně:

„Dám si pivo, ale až tamti vypadnou.“

Chápu, v Le jsou restaurace, kde vám přinesou láhev piva na táčku, jinde jej spiklenecky přelévají do čajových konvic.

„Víš,“ mrká na mě, „ty jízdenky, to byl tvrdý oříšek, protože už fakt nebyly. A to mě zaujalo – že bych toho chlapíka z cestovky neukecal?“

Představuji si tu etudu: dokáže se sesypat na hromádku, on, takový chlapák, až těm malým Indům vylétne sebevědomí a podají tomu velkému zvířeti laskominu na otevřené dlani.

„Jo! Za chvíli z něj vypadlo, že ví o dvou mladoších, co chtějí jízdenky vrátit. Do půl hodky jsem je vypátral, jenomže s nima nebyla řeč,“ zahihňal se a já konečně pochopila, že nemá na rameni opičku, ale že je zkouřenej jako za našich mladých let.

„Na kolik tě ty lístky nakonec přišly?“

Musí nad mou otázkou chvilku přemýšlet.

„Něco jsem přitlačil...“

„A zahulil.“

„Jsou to trumberové. V Manali na ně čeká ráj.“

„Ty si nevzpomínáš, že jsme chtěli odjet až v neděli?“

Tentokrát mě slyší a ožene se:

„V neděli nic nejede. Jenom předražený džípy. Turistický busy dvakrát týdně. Tohle byla poslední možnost, jestli chceš vidět údolí Kullu. Ty sis nevšimla, kolik tu za týden přibylo turistů – já chci odsud vypadnout, ty ne?“

Vybírám si minutu na rozmyšlenou. Přála bych si, aby za mě promluvilo skřehotání muezzina, ten ale mlčí jako popel. Rozhlédnu se kolem, zdvihám ruce za hlavu a se zívnutím se protahuji. Amíci si sbírají svých pár švestek, číšník se úslužně kroutí před novými hosty. Zavadím i o svého muže a s hrůzou vidím, jak mu je má odpověď docela lhostejná.

* * *

Zákazník jako zákazník. Tenhle starší pár si pamatují obzvláště dobře, protože tu nebyl poprvé, pokaždé ale s jinou náladou. Boss nám stále připomíná, ať se hlavně do ničeho nemícháme, pozorovat ale snad můžu, a času je tu víc než dost. Rád bych se dověděl, čím se tak trápí, proč se bezstarostně nebaví tak jako jiní turisté; mám před svatbou s dívkou, kterou mi vybrali rodiče, a chování téhle dvojice mě docela znervózňuje. Tady máme jiné tradice, rodiny drží při sobě, co kdybychom se ale chtěli z Indie odstěhovat? Několikrát jsem se už vyptával lidí ze Západu, ale většinou šlo o party mladých, kteří si dělali ze všeho srandu. Chtěl bych se o leccem poradit, rád bych se na všelicos zeptal, ale netroufám si. Dokonce mě napadlo, že bych je mohl pozvat na svatbu...

Dneska spolu zase skoro nemluvili, jen si objednávali, on pivo, ona lahve moštu – jablečného a meruňkového na střídačku s rakytíkem. A pili mlčky, jako by v něčem soutěžili, jen občas na sebe cosi vyštěkli jako pouliční psi. A stále častěji pak chodili na záchod o patro níž. Jednou se ta paní hodně dlouho nevracela, ale pán si toho snad vůbec nevšiml. Koukal do dálky a možná za těmi černými brýlemi usínal. Udělali útratu, že by z ní celá má rodina žila týden, ale šťastní určitě nejsou. Jako by ani nechtěli být, jako by si už zvykli, že je nic pěkného v životě nepotká. Určitě by se nudili i na mé svatbě.

* * *

Poslední večer v rodinném hotýlku Rainbow. Má žena medituje v koupelně, bágly se válejí na svých zádech, stojím u okna a pozoruji blyštící se střešinu skla na pastvině za hliněnou zdí. Slunce zapadající za Šánti stúpou si laserovými paprsky hledá právě takové odrazky své mizející existence. Jiné prokmitávají větvemi

topolů učesaných šedivou pěšinkou kmene na vzorné školáky. Strakaté tele uždibuje dlouhé stíny, železné pruty rozestavěného hotelu trčí do šera, ve vedlejším nízkém stavení se rozsvítilo. I na tu dálku rozeznávám dívku rozčesávající si vlasy, zdálky se nese prdlání motorek a troubení aut, nad tím vším vítězí řehtačky plachtících strak. Ještě před chvílí byl náš pokoj teple vystínovaný a paprsky cvrnkaly do šatní skříně se zrcadlem. Máme za sebou další hádku pro nic za nic. Chmurná beznaděj. Dlouhovlasá dívka jde za podvečerního chládku okopávat zeleninu. Myslím na svou ženu, která rovnou z hádky odešla do města, aby nějakému starému prodavači, s nímž se tu seznámila, věnovala léky proti bolesti. Upřímně ji za to obdivuji, protože mně už na srdci neleží nikdo, ani ona ne. Můj poslední pánbůh se chladí v koupelně v kbelíku se studenou vodou a z netěsnící baterie na něj dopadají mučivé kapky. Slunce se mezitím napíchlo na hřeben a rázem vše pokryl stín.

„Už budeš?“

Jako obvykle dělá, že mě neslyší. Nejprve znovu opřu naše bágly o stěnu, pak zatukám na dveře.

„Jóó!“ vyštěkne jako hárající fena.

„Už je čas, královno,“ vyzkouším patetickou intonaci mistra popravčího.

Bez reakce.

Taxík nás za ranní tmy vyloží před cestovní kanceláří. Turistický autobus se už pěchuje batožinou. Matně jsem si vzpomněl na časy, kdy jsme i s bágly lezli na střechu a tam se spolu s místními rozvalili, abychom se kochali proudící krajinou.

Převažují turisté, s potěšením zaznamenám i pár týpků starších, než jsme my, zbytek doplňují Indové. Z města naší vzpomínkové

cesty mizíme za tmy jako zloději. I rozespalé domácí v Rainbow jsme objali chvatně a s tlumenými hlasy jako na pohřbu.

Výpadovku podél Indu znám, tudy jsme se dopravovali za dalajlamou, tudy jsme se vraceli od našeho učitele. Oči mám našponované, má žena klimbá. Dříve či později se to obrátí, nyní jsem plný neklidu. Vážně to nemělo žádný smysl? Blbost! Aspoň jsme se pokusili. Před pěti lety jsme ještě šanci měli, dneska mě už mladý holky nebaví a mou ženu zase nebavím já. Takže konečná. Ranní vzduch rozhání výčitky, vnímám jen řítící se autobus, před nímž psi i sotva probuzení lidé uskakují z cesty.

„Kde jsme?“

„Projeli jsme Karu, klidně spi dál.“

Klidně spi dál. Nikdy jsem docela nepochopil, proč mě přestala mít ráda. Kdo jiný než já by mohl sepsat výstižnější seznam mých zločinů, hříchů a prohřešků – copak je ale všechno jen účetnictví?

Jeden ze zločinů mi neodpustila nikdy. To vím jistě, protože se k němu ani slovem později nevrátila. V divadle jsem už dal výpověď a v realitách teprve začínal. Má žena si tehdy zaplatila drahý zájezd s cestovkou do Číny a vysněného Tibetu. Den před odletem jsem dostal jednoduchý úkol: postarat se o naskenování jejího pasu.

Jak je už jejím zvykem, balila se v noci, na poslední chvíli. Najednou ke mně napřáhla ruku:

„Ten pas.“

„Vždyť už jsem ti ho dával. Nech mě spát.“

Vyfukoval jsem pivní výpary a v duchu svlékal onu sličnou prodavačku, která se mnou nad skenerem stačila koketovat.

„Nedával, jenom ty kopie.“

S velikým úsilím jsem přicházel k sobě. Večer jsem vydatně zapíjel příští týdny, kdy budu na děti, na všechno sám. Před jejím

výrazem jsem na poslední chvíli doběhl na záchod a tam si marně zkoušel vybavit průběh celého odpoledne.

Ráno si ještě vzala taxíka, protože jsem nebyl schopen řídit, a odjela do copy centra, kde čekala, až otevřou. Pas se našel pěkně rozložený ve skeneru; ona sličná čúza se ani neomluvila, všechno má vina. Cestou na letiště zácpa, letadlo uletělo a já se musel celý měsíc dívat v obýváku na bágel své ženy, který odmítala vybalit.

V autobuse stoupá teplota a mně klesá hlava. Zbytkem pozornosti vnímám, že se má žena začíná probírat. Právě jsem si vzpomněl, jak jsme v posledních letech spolu párkrát zašli do divadla, a jaká to bývala nuda, až jsem musel bojovat s mikrospánky. Z hlediště mi dění na scéně připadalo zoufale pomalé, odhadnutelné. Viděl jsem dovnitř oné snahy zaujmout, a současně zůstával vně. Dříve jsem se s bývalými kolegy podvědomě srovnával, což mě aspoň udržovalo v bdělosti. Teprve když jsem připustil, že to je opravdu za mnou a že jsem význam divadla pro svůj život nesmyslně přeceňoval, mohl jsem si nenápadně složit ruce na prsou a spustit hlavu, ať si také odpočine.

* * *

Musela jsem se změnit já, ne krajina, kterou stěží poznávám. Městečka a vesnice se zásluhou stavebního boomu sice rozrůstají; hory, řeka Indus a jeho údolí tomu netečně přihlížejí ze stejných míst, a přece mi připadá, jako by odstup narostl. Před pětadvaceti lety jsme poruchovým vehiklem dorazili do městečka Upši, kterým teď projíždíme; hrozná díra o jediné zaprášené ulici, ale přívětivá. Z hor, řeky a údolí stoupalo tenkrát ticho a klid, jako by oddechovaly pod ranní oblohou, která je s pochopením nechává

dospávat, než spustí slunečný virvál. Dneska jsme tu zhruba ve stejném čase, avšak vnímat můžu jediné vozidly rozvířená mračna na prachu, obalující stromy a vše živé za hliněnými zídkami.

Jistěže není nic pošetilejšího než srovnávat různé časy svého života, přesto se mi uleví, když se silnice zařízne do horské pustiny a začne šplhat do průsmyku Tanglang. Můj muž pochrupuje, budít ho nehodlám, za oknem mám zajímavější společnost. Z naší první cesty mi utkvěly pásy větrem vypreparovaných fialových hornin, jaké pustinu přetínaly a velkoryse přetvářely ve všelijak poskládané, o zeď opřené abstraktní obrazy v navždy opuštěném ateliéru. A teď je znovu dychtivě vyhlížím. Jenomže i tyhle obrazy na slunci nějak vybledly, anebo mi jenom zestárly oči. Tenkrát bylo všechno ještě velké, barevné, ohromující, neuchopitelné a tajemné, a hlavně před námi. Byli jsme plni očekávání, nadšení a touhy objevovat svět spolu. Fakticky nevím, zda to byl dobrý nápad hledat v labyrintu hor svoje někdejší stopy, oprašovat vykopávky minulého života.

Bíle vyrýsované hřebeny a vrcholky nakukují do oken autobusu, venku fičí ledový víchr a modlitební praporky na vlněných šňůrách sebou zběsile cukají, jako by se mnou nesouhlasily. A z průsmyku zase opatrně dolů; vzpomněla jsem si, jak za sebou mé děti v mokřím písku na mořské pláži nechávaly klacíkem vyryté vlnovky, abychom pak společně přihlíželi jejich pomíjivosti. Spoléhat se můžeme jediné na čajové stany z padákoviny, sloužící k občerstvení. V hnědošedé vysokohorské poušti vypadají jako obří kopretiny.

Snídaně v takové nadmořské výšce ale chutná náramně; můj muž se udiveně rozhlíží, asi si tyhle scenérie nevybavuje. To má z toho, že není zvyklý se za címkoli ohlížet.

Sedíme před řadou stanových hospod a kolem projíždějí kolony nákladňáků se zbožím do Ladaku a se zásobováním pro armádu,

střežící indickou hranici. Koukáme, jak jejich oranžový had v dálce klikatě stoupá na vrchol průsmyku, ze kterého jsme právě sjeli. A pak projedeme roklí kolem řeky a pozvolna zdoláváme další pětitisícovku v průsmyku Lačhulung. Zase nám mávají větrní koníci a zase dlouhý a klikatý sjezd o víc jak tisíc metrů. Při průjezdu lokalitou Sarču – není tu ani vesnice, ani žádné stavby u silnice, je to dávný název používaný kočovnými pastevci – podvědomě pátrám po skupince tibetských letních stanů z bílého plátna, pošítych tmavě modrými ozdobami a symboly přivolávajícími štěstí.

Pátrám ale marně, stanové vesničky jsme minuli nejméně čtyři, ale ty symboly štěstí, které tehdy zářily do večerního šera svou čistou novotou, už pořádně ošuntěly či zmizely.

Zbývá ještě průsmyk Baralača, ten už nemá ani celých pět tisíc. Za ním jde silnice pomaloučku dolů a postupně přibývají vesnice. Loučím se s vysokohorskou pustinou a je mi smutno a teskno. Prázdná krajina mi pomáhá vyprázdnit hlavu. Putuji horskými stezkami a žiji životy nomádek a vesničanek. Starám se o jaky a ovce, vyrábím sýry a chlebové placky, okopávám políčka a čistím zavlažovací kanály, sprádám vlnu a tkám látky na oblečení pro celou rodinu. A kdo by asi byl můj muž...? Tenhle už zase chrní. Dlouhnu ho pod žebro.

„Za chvíli budeme nocovat.“

Nevěřicně zíráme, před čím náš autobus v horském středisku Kjelang zastavil. Obří velkokapacitní hotel s růžovou fasádou naplňuje místní představu o luxusu. Záhy se ukazuje, že volných pokojů není dost. A tak stejně končíme v jednom z rozměrných plátěných stanů sešikovaných v několika řadách před hotelem. Marně hledám i na nich nějaké ty šťastné symboly. Zase taková pošetilost: my jsme už svůj příděl štěstí přece dávno vyčerpali.

* * *

Chytá mě za ruku a drtí ji s panickou silou! Vlastně se jí nedivím: v příští minutě může být po nás. Už od rána autobus zdolává překážky na rozbité silnici, tahle ale vypadá hodně ošklivě. Krajnice stržená do propasti a v prudké zatáčce přímo před námi čeká bahnité jezero rozježděné koly nákladáků a džípů. Řidič se mu nemůže vyhnout, riskuje ale, že do něj zapadne až po nápravu. Tlačí se proto co nejvíce k neexistující krajnici na úzký pruh mazlavě kamenité zeminy, aby se aspoň levá strana pořvávajícího busu měla kde zachytit. Mladičkový pomocník jej zvenku naviguje, důvěru ve mně nebudí. Vykouknu z okna, abych očima přeměřil tu pomyslnou lávku, na které budeme balancovat, a udělá se mi slabo od žaludku. Samozřejmě že jsme se netrefili, řidič couvá, pneumatiky kvílí, panika se autobusem šíří jako nakyslý puch močůvky. Záchytným bodem jsou tváře několika Indů, co také vystrkují hlavy z oken, drmolivě se dohadují, smrt v očích ale nemají, jako by jen přihlíželi napínavé scéně, která se jich netýká.

„Žili jsme spolu, děti vychovali, zestárli a teď spolu taky zahynem,“ obracím se na svou ženu. Na humor nemá pomyšlení. Oči má rozšířené, jako když jsme pod průsmykem vyhlíželi bouřku.

„Všimni si těch Indů,“ snažím se odvrátit pozornost. „Proč jsou asi v klidu? Protože nic nehrozí.“

Stisk zpoceně dlaně povolil. Přesto raději už nic neříkám. Řidiči se až napotřetí povedlo vyhoupnout na vrchol brázdy, pomaličku se pohnul dopředu a vzápětí se rozhoupal – to už bylo moc i na mě. Přivřel jsem oči, opřel se zády o sedadlo, opětoval stisk a poddal se osudu. Právem jsme si mohli připadat jako staří manželé v letadle, jemuž začal vynechávat motor. Snažím se klidně dýchat a vůbec se nepohnout, protože jediný důležitý pohyb vykonává tělo starého autobusu. Vnímám jej už jen sluchem, jelikož jsem zbaběle utekl

do tmy. Předtím jsem ještě zkontroloval napjatý profil své ženy; působila smířeně, takřka vyrovnaně, její ruka v mé spočívala s pevnou důvěrou.

Autobusem prolétl úlevný výdech jako závan čerstvého vzduchu. Otevřu oči a spatřím bělostný chrup ve snědé tváři – Indové se radují jako děti, turistům to trvá, než z nich spadne napětí a obličeje zase získají znuděný výraz, jakože to až tak strašné nebylo. A ruka v mé dlani se nenápadně vysvobodí – tak dobře.

Pak už to jde ráz na ráz. Hřebeny pustých hor vystřídaly zelené svahy s jehličnatou vegetací, jež s každým dalším kilometrem houstne a napřimuje se do výšky. Projíždíme lidnatými zemědělskými vesnicemi s jinými než ladackými domy, na silnici přibylo asfaltu, provoz zhoustl stejně jako vzduch, co už začíná připomínat mokrou saunu. Na Rothangu, posledním průsmyku před Manali, jsme dokonce vjeli do husté mlhy. Rothang s plácky špinavého sněhu jsem si kupodivu pamatoval. Jen těch pár krámků s jídlem a lyžařskými kombinézami se proměnilo v matějskou pouť s atrakcemi jako jízda na koních nebo motorových čtyřkolkách. Davy projíždějících turistů a rekreatů z Manali přilákaly početné hejno nebojácných havranů, kteří se přízračně zjevují na hromadách odpadků a zase mizí v mlhách jako duchové zemřelých.

Rothang předznamenal proměnu Manali, poklidného podhorského města, v ohlušující chaos metropole – jako bychom přijeli rovnou do Dillí.

„Tady nezůstanem ani minutu,“ povídám.

Jenom přikývne. Protlačíme se hloučkem vyčkávajících turistů, vyrveme a nahodíme batožinu a zamíříme z autobusového nádraží přes lidmi narvané korzo k přílehlému stanovišti taxíků. Bleskurychle usmlouváme snesitelnou cenu a mizíme. S mou že-

nou tvoříme sehranou dvojku. Až na to, že svého kamaráda bych se ani v nejtěžší chvíli nechytil za ruku.

* * *

Do městečka Naggar to z Manali netrvá ani hodinku. V rozlehlém údolí Kullu vesnička střídá vesničku, ale ulice v nich pomalu řídnu, krámků ubývá, bosí kluci zevlují, nehoní se za výdělkem jako v turistických centrech. Náš řidič samozřejmě ví o skvělém hotýlku, který vlastní jeho příbuzný – indický folklór. Nám ale stačí, když nás vyloží v centru.

„Myslíte u hrádku?“ ujišťuje se.

Nevíme, co tím myslí, ale souhlasíme. Naggar byl ostatně můj nápad. Chtěla jsem vidět muzeum ruského malíře Roericha (rusky Réricha), který se zde usadil. Jeden z jeho synů patřil mezi první tibetology.

Když auto v Naggaru odbočilo a začalo stoupat do prudkých serpentin k zalesněným horám, přemohla mě zvědavost. Konečně místo, kde to neznáme, kde nám nic nebude jako ozvěnou vracet naši minulost!

Hrádek je starobylé sídlo místního vládce z doby před příchodem Angličanů a turistická atrakce, soudě podle jeho dřevěné architektury a velikosti parkoviště. To ale teď v podvečer zeje prázdnotou. Vyptáváme se slečny v kase na ubytování a zároveň vidíme, jak k nám zrychleným krokem míří postarší břichopásek v bělostné košili, kterého zaujaly naše bágly – zdejší kastelán.

„My také nabízíme ubytování,“ rozmáchně se po panovnickém sídle. „Pojďte, ukážu vám pokoje.“

Velká ochota bývat v Indii podezřelá, podívat se ale můžeme.

„Škoda že zrovna neslavíme výročí svatby,“ hodnotí můj muž zámecky honosný interiér. „Můžeme ale předstírat, že nějaký důvod máme, ne?“

„Chceš to, nebo ne?“

„No jasně!“ směje se mé netrpělivosti.

S kastelánem sehraje obvyklou hru, že pokoj nebereme, čímž získáme přijatelnou cenu, a můžeme začít vybalovat své špinavé hadry na luxusní nábytek.

Při večerní procházce pochopíme: cesta k Roerichovu muzeu je lemována samými hotely a restauracemi, v nichž takřka nikdo neseď, stejně jako na hotelových balkónech. Zato začínáme míjet staleté stromy s mohutnými kmeny a obrovitým větrovím, pod nímž by se schovala celá vesnice; himálajská příroda k nám sestupuje z hor v podobě, v jaké jsme ji dosud nepoznali. Železná brána do areálu muzea je zamčená, to ale nevádí, pár dní tu určitě zůstaneme! Aniž bychom si řekli jediné slovo, cítím ze svého muže stejné nadšení, které mnou proniká jako tichý výkřik.

Od malé chaty ve svahu nad námi haleká trojice indických mladíků. Zaposloucháme se:

„Pojďte si s náma zakouřit!“ chechtají se ve šťastném rauši.

„Díky, kluci!“ nasadí můj muž herecky burácivý hlas. „Ale až jindy! Dneska slavíme se ženou výročí svatby!“

Odpovědí je pokřikování, ať si to užijeme.

„Promiň,“ uculuje se. „Vlastně ani nevím, jestli se v Indii něco takového slaví.“

„Klidně sis mohl jít zahulit.“

„Já už jsem dost zhulákaný z tebe, víš,“ zalichotil mi jako za studentských časů.

Koupili jsme si cestou starého mnicha a colu a obsadili jeden ze stolků na terase hrádku. Jak jsme očekávali, měli jsme jej celý

pro sebe, i kastelán bydlel v sousední budově. Hluboko pod námi ležela nejenom rozsvícená hlavní ulice Naggaru, ale celé údolí Kullu, táhnoucí se od horizontu k horizontu a blikající titěrnými světýlky, jako bychom z nočního letadla shlíželi před přistáním na lidská obydlí a silnice s pohybujícími se tečkami svítících aut.

Nalil mi už druhou sklenici a pak mě stydlivě vzal za ruku. Nechala jsem mu ji.

* * *

Po dlouhém, hlubokém spánku mě probudí – nevím, jestli šumění sprchy, anebo hlasy turistů pod okenicemi. Připadám si nezaslouženě šťastný, a proto i neklidný. V pokoji stojí vlídné šero jako vzpomínka na někdejší služebnictvo, zvenku stoupá japonský smích napájený sluneční energií horského pozdního rána. S lítostí vnímám pomíjivost chvíle: šumění vodopádu zamrzá, hlasy se vzdalují. *Opuštěn i sám sebou* – netuším, proč mi naskočil tento zlomek verše, jeho beznadějnost ale naopak vnímám s povzdechem: kéž bych to mohl o sobě říct!

„Máš volné pole působnosti,“ říká má žena, omotaná zdejší sněhobílou osuškou.

Tu frázi, kterou mechanicky opakovala při každém opouštění koupelny, jsem iracionálně nesnášel, ale teď mi připadá jako zjevení čiré skutečnosti.

„Volné pole!“ vykřiknu radostně, až si mě podezíravě změří.

Snídáme na balkóně zdejší restaurace s výhledem na údolí. V čistém vzduchu rozeznávám na protilehlém hřebeni siluety osamělých stromů. Ve společnosti nadmíru zdvořilého číšníka a neviditelných kuchařů bychom si mohli pěstovat iluzi jedinečnosti, jenomže o pár stolů dál hlaholí jakási početná ruská rodinka,

kteřou musel už po ránu odchyťit snaživý kastelán. Popíjíme kávu, vychutnáváme omeletu, mažeme si topinky meruňkovým džemem a přitom si jenom očima se ženou povíme, že se poohlédneme po jiném ubytování. Včerejší noc, kdy jsme procházeli opuštěným hradem, zdobně vyřezávaným podloubím a ztichlým nádvořím za svitu měsíčku, se holt už opakovat nebude.

„Přijeli se podívat na muzeum slavného krajana, tak je nech žít,“ okřikla mě ještě včas má tolerantnější žena.

Tak dobře, stejně ale vlezu do prvního domku s etno obchůdkem, jenž nabízí i ubytování. Slečna nás pavlačí dovede k pokoji a mně se zastaví dech.

„Nádhera!“ prohlásím pro jistotu česky, abych se vyhnul vedle mě stojící kritice.

„Beautiful view,“ přitaká odměřeně, dobře ale vím, jakou jí ten skromný krcálek s úžasnou vyhlídkou způsobil radost. Jelikož tohle je naše konečná tramvaje do stanice Touha. Kašlu na všechna buddhistická vyvanutí, protože po tomhle jsem toužil, a teď to mám. Samozřejmě je ubytování i mnohem levnější, to ale nehraje roli.

Vracíme se k hrádku, abychom se pobalili a přesunuli jen o pár set metrů výš. Našeho nakyslého kastelána zdravím srdečně, také on se snaží.

Rozložíme své krámy v pokoji s oprýskanou modrou omítkou a já si jdu na pavlač užívat výhled, než se má žena převlékne.

Vyrážíme vzhůru včerejší cestou, krámky už mají otevřeno, tady se dokonce chystá místní svatba, s výzdobou z oranžových girland afrikánů, zdálky na nás žlutě a červeně září hromádky koření, které Indka v sáří hbitě sáčkuje. Před vchodem do muzea zával turistů, přes jejichž hlavy nahlížíme do zahrady připomínající spíše velkorysý botanický areál.

„Můžem se tu stavit až odpoledne,“ navrhuji.

Namísto odpovědi se už vzdaluje po cestě směrem k horám. Za dvacet minut pochopíme svůj včerejší omyl: onen prapůvodní velkolepý les představuje živé muzeum, jaké zde osvícenec Nicholas Roerich se svými dvěma syny stvořil, lépe řečeno ochránil a zachoval pro příští generace. Všechny další svahy šplhající až k horským hřebenům totiž pokrývají jabloňové sady. Tu a tam ořešák anebo hrušeň. Obživa místních ovocnářských farem a jistě i horských vesniček s původními, bohatě vyřezávanými roubenkami. Uprostřed návsi rozložitě, možná posvátné stromy-slunečníky.

Na zpáteční cestě se osmělím a ochutnám tuhé jablko za ostnatým drátem. A hned sousto vyprsknu. Sklizeň přitom už začala: že by veškerá úroda mířila jen do moštáren? A sedmičky moštu na stoly v turistických restauracích v Ladaku? Nedá mi to a provedu další pokus – a málem se udusím, jak mi leknutím zaskočí. Pár metrů ode mě se prořítilo chlupaté tělo šedivého opičáka. Jistě, úlek má velké oči, tenhle půlmetrákový samec ale rozhodně nepatřil mezi opičky, co v nepálském Káthmándú otravují turisty. Kdyby se nedal na útěk on, sám bych se nerozmýšlel. Vzápětí ale začnu pochybovat: Nezdálo se mi to? Mám před očima jeho záda a houpatý sprint po čtyřech končetinách, ale přece jen... Že by tajné znamení, anebo rovnou přízrak převtěleného Roericha?

* * *

Z temně zelené masy hustých korun stromů a keřů bíle svítí subtilní konstrukce dači. Železná zahradní branka vede do dávného časoprostoru. Konečně vcházíme do rozlehlé, jednopatrové dřevěné vily rodiny Roerichových. Dojem vzdušnosti zvýrazňuje pavlač okolo celého obvodu stavby, která sem do himálajského

podhůří nostalgicky přilétla z moskevských příměstských lesíků. Z pavlače je možné nahlížet okny do intimních prostor vily, aby nohy zvědavců neznescvětily půdu pracovny, ložnice a jídelny. V zastřešeném bezpečí se nabízí fotogalerie a obrazárna Nicholase a jeho mladšího syna Svetoslava Roericha, pokračovatele v otcově malířském díle. Na fotografiích vyhledávám nejprve staršího Jurije Nikolajeviče alias George, tibetologa, za nímž jsem přijela, postupně mě ale do svého světa vtahuje celá pozoruhodná rodina, která objela Rusko, pak celý svět a koncem dvacátých let minulého století se rozhodla usadit ve vesnici Naggar. Tady rodina prožila dvě desetiletí v záviděníhodném pracovním vzepětí, založila Himálajský výzkumný ústav Urusvatí s více než dvěma stovkami spřátelených pracovišť po světě, zaměřených na výzkum v oblasti medicíny a přírodních věd.

Strmé svahy padající od dači prudce do hlubiny údolí Kullu i šplhající vzhůru k obzoru jsou neuvěřitelnou botanickou zahradou, výsekem přírody, jaká tu kdysi byla. Lesní stezky se občas vynoří u některého z roztroušených skrytých útočišť – oblíbené vyhlídky, malířského ateliéru, vědecké pracovny a laboratoře. Z expozic dýchají staré ideály propojení duchovně založené a vzdělané lidské společnosti, která si cení tradičního kulturního odkazu předků a studuje přírodu a okolní prostředí, aby je dokázala nejen využít, ale také chránit. Hledání udržitelnosti rozvoje před sto lety. Směs ruského vesnického statku, kde Tolstoj v mužické rubášce oral dřevěným pluhem a vracel se k matičce Zemi a půdě, a Thákurova Šántiniketanu, v němž mírové ideály možného spoluzití, inspirované indickými tradicemi, potvrzovali literáti, hudebníci, malíři a filosofové. Silná osobnost s názorem, vizí a okruhem lidí okolo. Idealismus a hluboká víra, že záleží na duchovní stránce člověka a že je potřeba ji vzdělávat a kultivovat jako to pole. Pokora vůči

přírodě a vesmíru. Energie všechno to rozhybat a uvést do chodu. Žít svůj vlastní život v souladu sám se sebou, s veškerenstvím, bohem. Máme to o sto let později těžší a složitější?

Z orlího pohledu dači je vidět i na naggarský hrádek, krčící se na jednom z výstupků bočního hřebene, obklopený šupinatou kůží kamenných střež vyskládaných z šedavých desek štípané břidlice. Domky jsou shora titěrné a je vlastně stěží pochopitelné, že tady přežily až do dnešních dnů. Ten obraz se moc neliší od Naggaru, na který se dívali Roerichové, i když dnes ode dna Kulluského údolí nezadržitelně stoupá železobetonový svět moderní zrychlené Indie. Na dohled z pavlače se pod mohutným stromem sešikovala ještě jiná skupina kamenných pamětníků: reliéfy a sošky místních ochranných bohů a bůžků, legendárních hrdinů a vládců z časů, kdy se prolínaly a mísily lidové animistické kultury s hinduistickými a buddhistickými představami. Roerichové zmapovali, zdokumentovali a zachránili desítky kamenných stél a reliéfů, které dnes obývají zdejší lesní oázu. Vědoucí oči trpělivě hledí z vysoké trávy a rty se vlní shovívavým chápacím úsměvem. Světlo a stín, vítr a nehybnost, pohyb a věčnost.

Do vesnice scházím jako omámená. Tolik práce za jednu jedinou rodinou! Tisíce obrazů, desítky knih, utříděné sbírky a k tomu ještě celosvětová iniciativa na záchranu historických památek. Jak s ní porovnat naše životy? Koho by dneska napadla taková bláhovost vydat se s karavanou velbloudů na cestu za chimérou, jakou představovala bájná podzemní říše Šambhala? Prožít na cestě čtyři roky, a to s celou rodinou. Jenomže právě takhle duchovní umanutost v hledání Šambhaly jim dávala energii překonávat průsmyky, provádět výzkumy, zakládat etnografické sbírky. My už nevěříme v nic, leda tak ve fantasmagorie létajících talířů, a to nás nestojí ani to nejmenší úsilí.

„Všimla sis, že se tvůj tibetolog George po Stalinově smrti vrátil do Moskvy, zatímco jeho otec zemřel tady v Kullu?“

„Jistě, a co tím chceš říct?“

„No, jestli mu ta východní moudrost byla k něčemu dobrá?“

„Probůh, vždyť on byl vědec, ve své době světoznámý. Patrně chtěl dokončit svou práci. A nebyl zdaleka sám, komu se po Rusku stýskalo.“

„To máš pravdu,“ řekl způsobem, jako bych pravdu nikdy mít nemohla, když on má jiný názor.

Těším se už jenom do našeho pokoje s vyhlídkou do údolí, což je v tuto chvíli jediné, co mě spojuje s rodinou Roerichů.

* * *

Nafackoval bych si. Proč si pořád musím hrát na chytráka! A na-prosto zbytečně, protože i na mě tahle rodinka udělala dojem. Možná větší, než bych byl ochoten přiznat, a tak vyhledávám v její historii slabší místa. Co si budeme povídat, ctihodný otec rodu s tolstojovským plnovousem se právem mohl pokládat za následníka ruských spisovatelů a proroků. Ortodoxní pravoslaví by stejně jako oni nejraději naordinoval celému světu, avšak východní náboženství jej nasměřovala k hledání třetí cesty. Spojit buddhismus s pravoslavím, to může napadnout jedině opravdového teosofa. Fascinovaly mě ale jeho mystické obrazy plné andělů, jóginů a svatých mužů. Na řadě z nich se zjevovaly himálajské scenérie z Tibetu i z Ladaku, který jsme částečně poznali, avšak po mystice ani stopy. Neměl bych mluvit za svou ženu – má stará chyba. Rád bych se jí zeptal i na Roerichovu manželku Helenu, taktéž spisovatelku, vedle níž na několika fotografiích stála jistá mladší žena coby rodinná přítelkyně. Raději jsem se ale kousl do

jazyka, nalil si colu s rumem a z pavlače pozoroval protější hřeben údolí, jenž se po západu pár minut blýskal jako ostrí šavle vytažené z muzeální vitríny na denní světlo.

Má žena leží v pokoji v knihách, co si koupila v muzeu, a mně dělají společnost majny, nebojácně drzí ptáci velikosti našich kosáků. Tihle ale přede mnou příkrčeně neutíkají, naopak svou neodbytností až provokují. Naklánějí hlavičku s oranžovým zobákem ze strany na stranu, jako by pohledu jedním okem nedůvěřovali. Při zvuku mého hlasu se přiblíží na dosah ruky, když ale rozpoznají, že je nemám čím nakrmit, bez lítosti odfrčí.

„Víš, že zítra nebo nejpozději pozítří se musíme přesunout, aby nám neuletělo letadlo?“

Zvedla hlavu od knihy a chvílku na mě koukala, jako by si musela v duchu zopakovat, co jsem říkal.

„Anebo tu chceš zůstat? Peníze bych ti posílal.“

Sakra! Už zase legrace. Má žena reaguje nečekaně. Odložila knihu a brýle na čtení a přimhouří oči mým směrem.

„Ty se mě chceš zbavit,“ konstatuje.

„Ježíši – sranda, humor. Až na to, že zbavit se chceš ty mě.“

„A zase máš pravdu. Jenomže nejsem tolik vynalézavá jako ty.“

„Nechme už toho soutěžení, aspoň pro dnešek. Pojd' si sednout ven.“

K mému překvapení beze slova souhlasila. Sama si nalila a uvelebila se v křesílku s nohama na kovovém zábradlí. Pod námi problikávají světýlka, obzor potemněl. Zvláštní na tom bylo ticho: v Naggaru jistě někdo troubí, řeka Indus hlučně drkotá přes kameny, a přece jako by někdo ztišil hlasitost do nezřetelnosti, jaká vybuzuje smysly. Noční větřík nám ovívá a chladí krk a holá ramena, stačí ale výkřik ptáka, hlasitější smích z domků v podhradí anebo

rázné stažení rolety, a mimoděk sebou trhneme, jako by nám za zády kdosi vystřelil.

Mlčíme a je nám spolu dobře a smutně. Mlčky jdeme pak i spát a já už se nebojím vzít svou ženu za ruku a dokonce ji obejmout jako za starých, ztracených časů.

Brzy ráno mě probudí erekce. Nemyslím tu močopudnou, ale tu z erotických snů. Vlastně jsme za celý měsíc v Ladaku nezažili svítání přímo z postele. Chvilku přemýšlím, co bych řekl vtipného, abych ji probudil, pak ale udělám to, čím jsem svou ženu budil dobrých dvacet let. Položím dlaň pod její ňadro a jedním pohybem ji obrátím na sebe. Všímám si, že odmítá otevřít oči, a netuším, jestli to je či není dobré znamení. Věřím ale, že se i tato chvíle vyřeší beze slov. Šimrám a něžně ji drbu a hladím na zádech v místech, kde to mívala nejraději; pokrčením anebo nadzdvížením ramene mi naznačuje, kde jsem ji zanedbal. Jsem trpělivost sama, avšak koutkem oka sleduji světlo, které už nad údolím brousí hřeben protějščí hory. Zavřu oči a popaměti se chystám k tomu, co mé tělo nestačilo zapomenout.

Po té správné chvíli vyklouznu, obrátím se na záda a otočím čelem k modře popraskané zdi. Porozuměla. Usedla na mě. Nemusel jsem říkat nic a má žena stihla východ slunce.

* * *

Ráda bych v Naggaru prožila ještě celý den, jenomže jsem už odpoledne hmatatelně vnímala, jak nervozita stoupá. Muž přísahá na heslo časová rezerva, ale mně je ukradené: věřím, že všechno dobře dopadne a letadlo nám neuletí. Tak trochu jsem doufala, že po našem nečekaném ranním pomilování udělá pro mě cokoli, jeho zodpovědnost je ale silnější. Starosti si připouštěl také o nás dva:

„Co s námi bude dál?“ přemýšlel z postele nahlas, po sprchování ještě nahatý a zasněný, jako by se právě zrodil z pěny na holení.

„Vždyť jsi to už vymyslel. Dneska se pozeptám toho unaveného ředitele muzea, jestli by nepotřeboval čerstvou sílu. Evropanka, co zná jazyky a má chuť do práce, by přece stála za úvahu. Také bych mu řekla, že můžu měsíc dva pracovat zadarmo, aby si mě vyzkoušel. Ubytování i jídlo tu je skoro zadarmo, děti by za mnou mohly jezdit na dovolenou – kdyby chtěly, samozřejmě.“

„Koukám, že to máš promyšlený,“ zírá na mě můj muž, jenž stále zapomíná, že i já mám herecký talent. „A co já?“

„Čeho se děsíš? Na náš domek u koupaliště jistě ulovíš nějakou vodomilnou holčinu. V zimě bychom se mohli společně vidět na Srí Lance, tam se ti u moře přece líbilo.“

Konečně se mu uleví.

„Není už čas na snídani?“ zubí se na mě a hladí mi kotníky a šimrá chodidla. Jsem ráda, že nezapomněl, co na mě platí.

A tak v pozdním odpoledni čekáme s bágly před etno obchůdkem na objednaný taxík, s majitelkou, elegantní dámou, jejíž starší dcera se vdala do Evropy, si vyměňujeme adresy, jakkoli všichni tušíme, že se nikdo nikomu neozve. Ani já si nejsem jista, jestli bych se chtěla vracet; návrat do Ladaku nám to objasnil dostatečně. Vzpomínky jsou zavádějící, zvláště pro někoho, kdo jako my věřil, že s jejich pomocí zachrání vyhořelý vztah. Přesto nelituji, že jsem podlehla a prožila celý měsíc při hledání naší společné podzemní říše Šambhaly.

Zvláštní je, že sama nevím, co bude dál, jakkoli jsem v duchu učinila stovky zásadních rozhodnutí. Ten měsíční odstup mě také donutil přemýšlet o našich dětech; najednou vím, kolik jsem toho svým sobectvím zanedbala. Musím se k nim vrátit, jenomže v jiné konstelaci, než v jaké se tolik let trápím. Zatím ještě nevím, jak na to, třeba by stačilo ozvat se nápadníkovi z mládí, který už

plachtí na indickém nebi jako hladový sokolík a jedním mávnutím by se ocitnul v mé blízkosti. Něco takového bych ale svému muži nemohla udělat. Určitě by také neodletěl a skončil by v nočním baru a pak na ulici. Jsem si jista jediným: můj muž neumí žít sám, kdežto já bych to dokázala. Možná. Jak to můžu vědět předem? Náš učitel Taši žije sám zcela samozřejmě, život zasvětil svým žákům, zatímco rodina Roerichů držela při sobě za všech okolností a o manželské krizi se jistě nahlas nemluvalo. Člověk má naštěstí na výběr; ne že bych o této podmínce vnitřní svobody dříve nevěděla, jenomže dnes jsem v ní až po uši. Přesto mi připadá, že jsem v sobě probudila síly a touhy, které jsem už nechávala odumírat. Jedno je ale jisté: Nějak se rozhodnout musím.

„Bylo nám tu skutečně krásně,“ objímám majitelku, zatímco můj muž nakládá bágly do kufru taxíku. „Brzy se uvidíme!“

* * *

Konec ticha a klidu jsem čekával, přesto mě přechod do města Kullu zaskočil. To, před čím jsme unikli z turistického Manali, na nás teď čeká s rozevřeným, horce dýchajícím chřtánem, v němž zůstaneme trčet celou noc a příští den. Je to ale jen naše chyba, protože jsme za měsíc v ladackých horách odvykli skutečné Indii. Z letiště v Dillí jsme odlétli rovnou do Le, v Manali se nestačili aklimatizovat a teď jsme možná jediní turisté v Kullu, odkud jede přímý autobus zpátky do Dillí. Za půl dne si člověk zvykne, jen musí překonat první šok. Tisíce uvolněných Indů v uličkách, stovky přívětivých obchodníků ve svých krámcích, nečekané odbočky do slepých pasáží, tucet řemeslníků, kteří v tomto mumraji zdvínají z chodníku trámy na opravu střechy. Lidské mraveniště, do kterého jsme spadli jako dvě tučné housenky.

Sedím na maličkém hotelovém balkóně, napájím se vychlazeným godfatherem a pozoruji ptáky. Na pozadí zatažené oblohy do této chvíle kroužili osamělí dravci, teď přepustili vzdušný prostor hejnu havranů. Hory odpadků u řeky, co jiného. Sleduji také rozestavěné poschodí naproti hotelu s obvyklým bordelem plechů a rozbitých cihel a zježenými dráty armatur. Mezi nimi kmitá čtveřice indických mladíků přenášejících do skladu krabice s botami. Na dohled mám také zhnědlý Indus, posílený o přítoky. Zahlédnu modrý přelet ledňáčka - co tu jenom pohledává můj společník z pivní nálepky? Spustil se déšť, naskočilo jen pár deštníků, většina Indů si ho nevšímá. Víím, co mě čeká: malátný spánek v nehybném dusnu, které marně rozmetávají lopatky stropního větráku. Věčné probouzení v kalužích potu; tady bych ani já neměl pomyslení na sentimentální erotiku...

Před polednem se na recepci dožadují rikši anebo taxi na převoz k autobusovému nádraží. Za pultíkem stojí mladý snaživce. Neví, co vlastně chceme, netuší, jak to obratem zařídit. Nejprve ani nemůže najít naše pasy, které jsem mu zapomněl včera odebrat. Mám chuť ho vzít pod krkem a vytrást z něj duši; žena se dívá rozezleně i na mě, jako bych ňoumovi dával práci já osobně. Patrně ale bude synem majitele, a tak tu nešťastně postává a marně se nám pokouší vyhovět.

„Já na to nemám nervy!“ praví zlostně má žena a vyrazí ven, aby sehnala odvoz na ulici.

Z příšeří komůrky za recepci vystoupí jiný mladík.

„Potřebujete se dostat na autobus do Dillí, je to tak?“

„Správně. A nemáme moc času.“

„Vydržte. Hned to zařídím.“

Vymačká dvě tři čísla, mluví docela autoritativně, a já pochopím, že vyžaduje od taxikářů okamžitou reakci. Když uspěje, rozzářeně se na mě podívá.

„Bude tu za pět minut. To stihnete, nebojte.“

„Jsme vám vděční. Vy asi nejste příbuzný majitele?“

Ve slušňáckém výrazu našeho zachránce jsem rozpoznal vše, i to, co by mi ze slušnosti neřekl. Chudý student na brigádě, tipnul bych si:

„Jaký obor studujete?“

„Zajímá mě etnologie.“

„A proč?“

„Nevím. Prostě chci vědět, kdo jsem já a kdo byli mí předci.“

„Neberte to jako frázi, opravdu vám ale přeji hodně síly a štěstí, aby vám to v životě vyšlo. Budu na vás myslet.“

„Děkuji,“ odvětil mile, obšťastněn povzbuzením, a začal se věnovat úředničině, na kterou jeho kolega kašlal.

Vytáhnu si bágl před hotel a dřepnu si na schody. Tenhle anonymní chytrý kluk mě rázem usmířil s Kullu i s celou Indií. V miliardě Indů se přece musí tu a tam objevovat výjimka. Inteligence z něj sršela jako z přeseklého elektrického drátu. A hlavně je na začátku, my s ženou takřka na konci. Kde ale je? Dívám se na most přes řeku, kam smějí rikši, auta ne. Ta to objíždějí jinudy. Náhle, s vyhlídkou na návrat, po tom všem vypětí, se mi prudce zasteskne po našem domečku v Kobylisích. Rád bych to řekl své ženě, jenomže tu není. Zdáčky vidím, jak se tlačenicí prodírá robustní taxík. Vstanu a mámám na něj, kam má přirazit, a současně se stále rozhlížím.

Celý den jsem se užíral její provokací, že v Indii zůstane. Oba víme, že to je naprostý nesmysl, co ale můžu vědět. Vždycky bývala předvídatelně čirá, poslední měsíc se ale cosi zvířilo nečekanými emocemi.

Staříčkový, tenoučkový řidič taxi ke mně přistoupil s obřadnou úklonou. Neuměl moc anglicky, a tak mi vše objasňoval ladnými gesty: Tady stojím já, támhle má kára, až budete chtít, můžeme odjet.

Ve svém hereckém životě jsem pošilhával po pohybovém divadle s prvky pantomimy. Staříčkovi jsem proto snadno vysvětlil: Děkuji, že jste přijel včas. Bohužel musíme počkat na mou ženu. Odešla hledat rikšu. Každou chvíli tu musí být. Posadte se prosím.

A tak sedím na schodech nevábneho hotelu se sympatickým chlapíkem, jenž vycítil mou krutou nejistotu a jemně mi položil ruku na rameno. Já jsem tak zdrženlivý nebyl. Přitiskl jsem jej k sobě, až svým kuřecím hrudníčkem potichu vypískl a hlučně se zasmál.

„Kašlete na to, ona dorazí. Chce mě ale potrápít.“

Řidič mi nemohl rozumět, přesto jsem v jeho očích četl otázku, na kterou jsem po měsíci už znal odpověď:

„Protože mi to patří.“

* * *

Bylo mi toho velkého tlustého pána líto. I kdybych věděl jak, nevím, jestli bych mu řekl o jeho ženě, kterou jsem zahlédl na ulici. S velikým báglem si razila cestu davem a moc se mi nezdálo, že by se chtěla jen tak zastavit. Že by hledala rikšu? – Ti ale mají stanoviště opačným směrem. Měla ve tváři takový odhodlaný výraz, že lidi sami od sebe ustupovali. Za chvíli bude třeba zpátky – co já můžu vědět o těch evropských bláznech? Jedno ale vím – kdyby mi z hotelu nezavolal Krišna, kterého mám rád stejně, jako jsem měl jeho tátu, nikdy bych svou káru nenastartoval.

Ten nešťastný šedovlasý pán mě znovu sevřel tak silně, až mě kosti zabořily, a ukázal vzrušeně směrem, odkud jsem přijel. Musel jsem ho zklamat: „Neviděl, omlouvám se.“

V pánovi jako by praskla přední náprava. Celý se skrčil do sebe a začal si utírat mokré čelo. Mě žena neopustila, umřela dříve než já. I tak jsem tušil, co se asi děje. Nevím, kde se to ve mně vzalo, možná jsem mu chtěl vrátit ta jeho objetí, ale praštil jsem ho vší silou do jeho zpoceného hrudníku, až mi pěst sklouzla na jeho vypouklé břicho. Všiml jsem si, jak mu ihned ztuhlo, pak se ale začalo otřásat. Pro jistotu se podívám vzhůru a zkamením. Aby se tak nešťastný člověk najednou začal chechtat jako nějaký herec v televizi, to jsem ještě nezažil.

„Křišno! Pojd' sem! Křišno, slyšíš?“ volám k hotelovým dveřím, protože se začínám bát.

Pánova těžká paže znovu dopadla na má ramena a palcem pod bradou mě donutil, abychom se spolu dívali směrem, kde zmizela a odkud se musí vrátit jeho žena.

Richard Erml
Můj muž, má žena

Fotografie na obálce Anton Yulikov / Shutterstock.com
Korektura Regina Králová
Technická redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 3. 4. 2026

ISBN 978-80-274-4974-3 (epub)
ISBN 978-80-274-4975-0 (pdf)
ISBN 978-80-274-4976-7 (prc)

KNIHOVNA? KNIHOVNA!

Využijte **prostor**
pro studium, setkání,
kulturu i relax.

Stahujte **e-knihy zdarma**
z e-knihovna.cz, prohlížejte
digitalizované tituly na
digitalizovane.cz.

Sledujte **videocasty**
a přednášky na
youtube.com/@knihovnaPraha.

Půjčte si obraz v Artotéce,
audioknihu, CD, film
nebo deskovou hru.

Tvořte se dřevem, papírem,
barvami, kůží i látkami.
Otevřený ateliér DOK16,
Atelier Jezerka a Kreativní
centrUM v Ústřední knihovně.

Navštivte přednášky,
koncerty, autorská čtení,
filmové projekce, akce
pro děti. Sledujte
mlp.cz/akce.

Vyzkoušejte svět
virtuální reality.
Více na mlp.cz/vr.